ORTAOKUL VE İMAM HATİP ORTAOKULU

PEYGAMBERİMİZİN HAYATI

6

ORTAOKUL VE İMAM HATİP ORTAOKULU

PEYGAMBERİMİZİN HAYATI

6

Ders Kitabı

YAZARLAR

Dr. Fatma BALCI ARVAS

Firdevs EFE

Hilal ÇELİKKOL KARA

HAZIRLAYANLAR

Editör
Prof. Dr. Âdem APAK

Dil Uzmanı
Mehmet Emin SARIKAYA

Program Geliştirme Uzmanı
Talip AYDEMİR

Ölçme ve Değerlendirme Uzmanı
Turgay ÜNAL

Rehberlik ve
Psikolojik Danışma Uzmanı
Kenan PINARBAŞI

Grafik Tasarım Uzmanı
Yahya ÖZTÜRK

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlâhî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerîhamdan İlâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'şım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif Ersoy

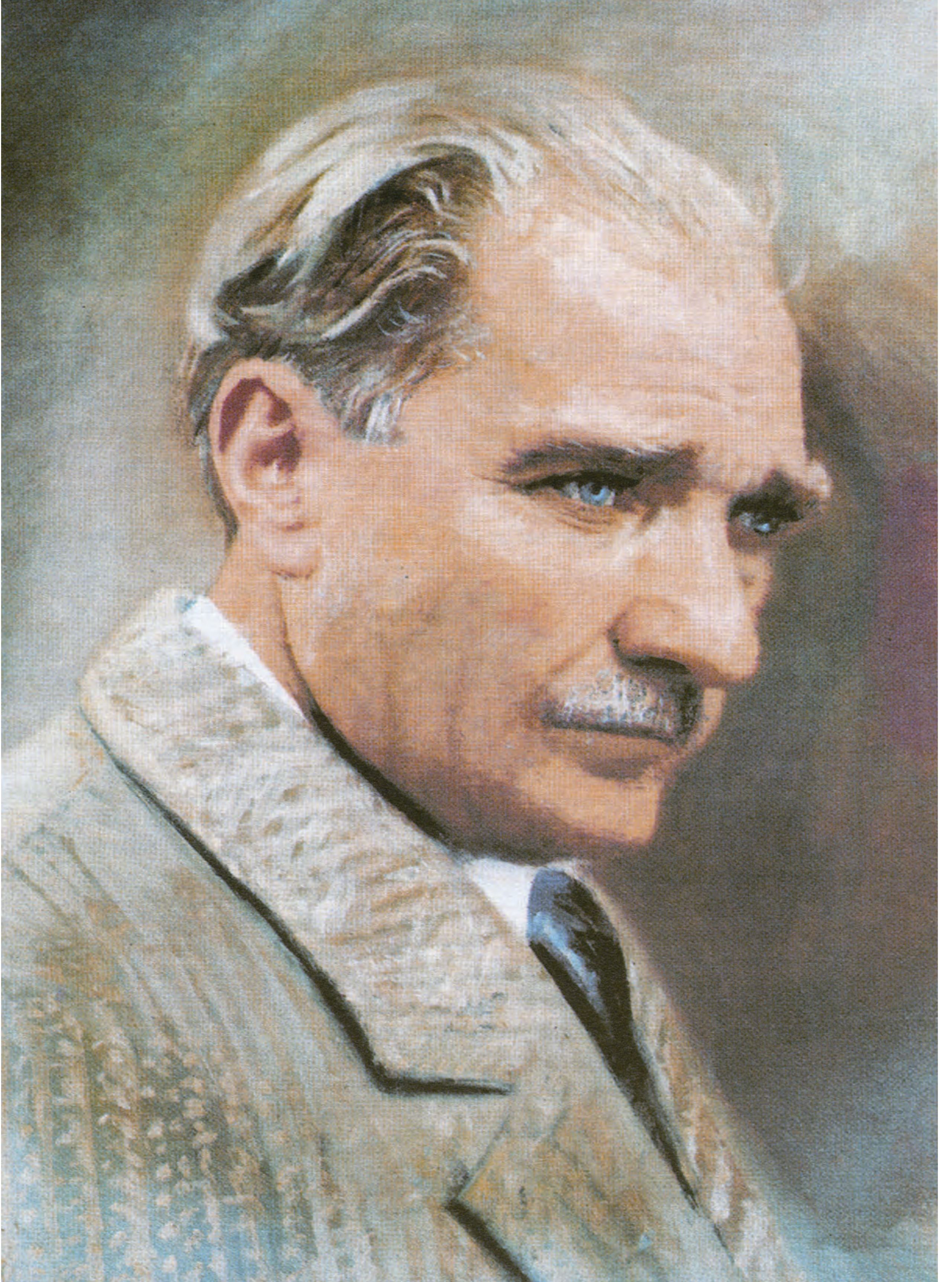
GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhid edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

İÇİNDEKİLER

KİTABIMIZI TANIYALIM

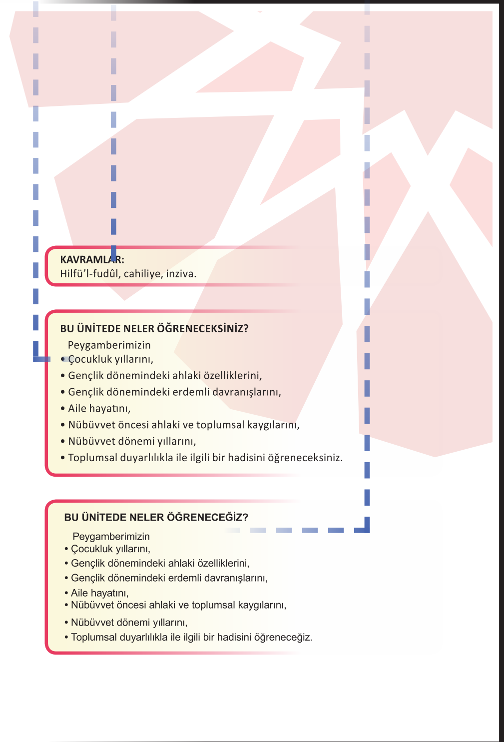
Ünite Numarası ve Adı

Neler Öğreneceğiz

Kavramlar

Hazırlık Soruları

Kitabınızda bulunan karekodları okutarak kitabınızın EBA'da bulunan PDF'sine ve ünitelere ulaşabilirsiniz.

Ünite Değerlendirme Soruları

Peygamberimizin Hayatı

2.4. Hz. Hatice ile Evliliği ve Çocukları

Peygamber Efendimiz (s.a.v), gençlik yıllarından itibaren Şam'a ve Yemen'e giden ticaret kervanlarına katılmıştı. Bu tecrübe ile ticaret hayatına atılmış, dürüstlüğü ile dikkat çekmişti.

Zamanın tüccarları arasında Hatice binti Huveylid adında zengin bir hanım vardı. Mekkeliler ona "kötülüklerden uzak duran temiz hanım" anlamına gelen "Tâhire" lakabını vermişlerdi.[1]

Hz. Hatice, Şam'a gidecek ticaret kervanını Peygamberimize (s.a.v) teslim etmişti. Peygamber Efendimiz (s.a.v) görevini başarıyla tamamlayarak Mekke'ye döndü. Hz. Hatice bu süreçte onu daha yakından tanıma fırsatı bulmuştu. Bir arkadaşı aracılığı ile ona evlilik teklifinde bulundu. Hz. Muhammed (s.a.v) teklifi kabul edince Mekke'nin "Emin"i ile "Tâhire"si evlendiler.[2]

Bu iki seçkin insanın yuvası örnek alınacak bir yuva olmuştu. Hz. Hatice Peygamber Efendimize (s.a.v) karşı çok saygılı ve sevgi dolu bir eşti. Aynı zamanda onun en büyük destekçisi ve en yakın dostuydu. Aralarındaki bu muhabbet karşılıklıydı. Hz. Peygamber de (s.a.v) Hz. Hatice'yi kırmaz, ona sevgiyle yaklaşırdı. Allah Resulü (s.a.v), Hz. Hatice'nin vefatından yıllar sonra bile ondan hep hasret ve muhabbetle bahsetmiştir.

Peygamberimizin Dilinden

"Allah'a yemin olsun ki Allah bana Hatice'den daha hayırlısını vermemiştir. İnsanlar beni inkâr ederken o bana inanıp tasdik etti. İnsanlar benden uzak dururken o beni malı ile destekledi. Allah, onun vesilesiyle beni evlatla rızıklandırdı."

(Ahmed b. Hanbel, Müsned, C 8, s. 204)

Peygamberimizin (s.a.v) bu güzel yuvasını bir süre sonra çocuklar şenlendirmişti. Hz. Muhammed (s.a.v) ile Hatice'nin (r.a) bir erkek çocukları dünyaya gelmiş, adını Kâsım koymuşlardı. Arap kültüründe babalar ilk erkek çocuklarının adıyla anılırlardı. Peygamber Efendimize de (s.a.v) Ebu'l-Kâsım (Kâsım'ın babası) denildi. Fakat Kâsım iki yaşını bile doldurmadan vefat etmişti. Sonraki yıllarda dört tane kız çocukları oldu. Peygamberimiz (s.a.v) onlara Zeyneb, Rukiyye, Ümmü Gülsüm ve Fatıma isimlerini verdi. O zamanki toplumda kız çocuğu sahibi olmak, bir kusur olarak görülür, kimse kız çocuğu olsun istemezdi. İşte böyle bir ortamda Sevgili Peygamberimiz (s.a.v) bütün kızlarını sevinçle karşıladı. Kızları da ona layık evlatlar olarak vakti geldiğinde tereddüt etmeden Müslüman oldular.

Hz. Hatice ile Hz. Muhammed'in (s.a.v) son çocukları Abdullah ismini verdikleri oğullarıydı. Abdullah da abisi Kâsım gibi henüz bebekken vefat etmiştir.[3]

Biliyor musunuz ?

Resulullah'ın (s.a.v) hicretin sekizinci yılında bir oğlu daha olmuştu. Hz. Mariye'den olan bu oğluna Peygamberimiz (s.a.v) İbrahim ismini vermişti. İbrahim de çok yaşamamış, daha bebekken vefat etmiştir.

(İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 134)

Konu Metni

Etkinlik Kutusu

Ölçme - Değerlendirme

A. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere doğru sözcüğü yazınız.

1. Âlemlere rahmet olarak gönderilen Sevgili Peygamberimizin (s.a.v) yaşadığı döneme .... adı verilmiştir.

2. Birinci Akabe Biatı'ndan sonra .... isimli genç sahabi Medinelilere İslam'ı öğretmek için görevlendirilmiştir.

3. Herhangi bir konuda danışma, görüş alışverişinde bulunma anlamına gelen ...., Peygamberimizin (s.a.v) sık sık başvurduğu bir yöntemdir.

B. Aşağıda numaralar ile verilen ifadeleri, harf ile verilen ifadelerle eşleştiriniz.

4. Peygamberimizin (s.a.v) teşvikiyle birkaç yabancı dil öğrenip resmi yazışmaları tercüme eden genç sahabi .....

5. Yemen halkına İslam'ı öğretmek ve aralarında hüküm vermek üzere görevlendirilen genç sahabi .....

6. Küçük yaşlarından itibaren Peygamberimize (s.a.v) hizmet etmiş, onun duasını almış genç sahabi .....

A) Enes b. Mâlik
B) Âsım b. Sâbit
C) Mus'ab b. Umeyr
D) Zeyd b. Sâbit
E) Muaz b. Cebel

Sözlük
Kitapta geçen bazı kavramların anlamları bulunmaktadır.

Kaynakça
Kitap hazırlanırken kullanılan kaynakların listesi bulunmaktadır.

SÖZLÜK

A

abes: Gereksiz, yersiz, boş. Akla ve gerçeğe aykırı.
adalet: Bir işi yerli yerine koyma, hak sahibine hakkını verme, hak ve hukuka uygunluk. Her şeyin olması gerektiği yerde bulunması, insaf.
adap: En iyi hâl ve hareketler, ölçülü davranışlar, kişiler arasındaki iyi ilişkileri düzenleyen kurallar, uyulması gereken görgü kuralları.
adil: Adaletli, adalet sahibi, doğru, hak tanır, hukuka saygılı, insaflı.
ahlak: 1. İnsanın yaratılışından gelen özellikleri ile insanların iyiliğini ve mutluluğunu hedef alan kuralların hayata geçirilmesi ile kazanılan iyi ve güzel davranışlar. 2. İnsanın, iyi veya kötü olarak vasıflandırmaya yol açan manevi nitelikleri, huyları ve bunların etkisiyle ortaya koyduğu iradeli davranışlarının bütünü.
âlim: Bilgin, iyi bilen, hakkıyla bilen, bilgili.
amel: 1. Çalışma, didinme, davranış, uygulama. 2. Dünya ve ahirette ceza veya mükâfat konusu olan her türlü iş ve davranış.
Arafat: Haccın farzlarından biri olan "vakfe"nin yapıldığı Mekke'nin doğusunda bulunan yer
ashab: bkz. sahabe
Ashâb-ı Suffe: Hz. Peygamber'in (s.a.v) Medine'deki mescidinin bitişiğinde bulunan ve adına 'suffe' denilen üstü kapalı özel bir yerde Kur'an-ı Kerim ve din öğrenimi gören sahabiler.
Asr-ı Saâdet: Kur'an-ı Kerim'in indiği, bütün insanlığa rahmet ve örnek olarak gönderilen Hz. Peygamber'in (s.a.v) yaşadığı, sahabelerini eğitip yetiştirdiği, insanları İslam dinine davet ettiği ve İslam'ın en güzel biçimde yaşandığı zaman.
aşina: Bildik, tanıdık.
azap: 1. Ceza, elem, işkence, şiddetli acı hissi, bedensel ve ruhsal sıkıntı, çile, eziyet. 2. Allah'ı (c.c) tanımayan veya emirlerine karşı gelenlere dünyada ve ahirette verilecek ilahi ceza.
azim: Bir işteki engelleri yenme kararlılığı.
aziz: Sevgide üstün tutulan.

B

bahtiyar: Mutlu.
beddua: Bir kimsenin veya toplumun Allah (c.c) tarafından cezalandırılmasını isteme.
bereket: 1. Nimet, bağış, Allah'ın (c.c) karşılıksız vermesi. 2. Bolluk, gürlük, feyiz, mutluluk ve güzelliklerin artması.
beste: Bir müzik eserini oluşturan ezgilerin bütünü
besteci: Beste yapan kimse, bestekâr.
beşer: İnsanoğlu, insan.
beşir: 1. Müjdeci, sevindirici, göze aydınlık, gönle sevinç verici. 2. "Müslümanlara Allah'ın (c.c) bağış ve yardımını, ahirette erişecekleri ilahi nimetleri müjdeleyen." anlamında Hz. Muhammed'in (s.a.v) sıfatı.
bezenmek: süslenmek.

KAYNAKÇA

'AYNÎ, Bedruddin Ebî Muhammed Mahmud b. Ahmed, **Umdetü'l-kârî şerhu sahihi'l-Buhârî**, I-XVI, Beyrut, 1998.
AFZALUR RAHMAN, **Siret Ansiklopedisi**, I-VI, İnkılap Yayınları, İstanbul, 1996.
Ahmed b. Hanbel, **Fedâilü's-sahâbe**, I-II, Dâru İbni'l-Cevziyye, Beyrut,1426.
Ahmed b. Hanbel, **Müsned**, I-X, Beyrut, 1998.
APAK, Âdem, **Hazreti Peygamber'in Etrafındaki Çocuklar ve Gençler**, Ensar Neşriyat, İstanbul, 2015.
APAK, Âdem, **Siyer-i Nebî**, I-II, Ensar Neşriyat, İstanbul, 2017.
ASYA, Arif Nihat, **Dualar ve Âminler**, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2003.
BAKTIR, Mustafa, "Suffe", **DİA**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt 37, İstanbul, 2009.
BELÂZURÎ, Ebu'l-Hasen Ahmed b. Yahya b. Câbir, **Ensâbu'l-eşrâf**, I-XXV, Dımışk, 1997.
BEYHAKÎ, Ebû Bekir Ahmed İbn Hüseyn, **Delâilu'n-nübüvve ve Ma'rifeti Ahvâli Sahibi'ş-şeriâ**, I-VII, Beyrut, 1985.
BEYHAKÎ, **Şu'abu'l-îmân**, I-IX, Kahire, 2003.
BUHÂRÎ, Ebû Abdillah Muhammed b. İsmail, **el-Câmiu's-sahih**, I-VIII, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1992.
BUHÂRÎ, Ebû Abdillah Muhammed b. İsmail, **Kitâbü't-târîhi'l-kebîr**, I-XII, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, ts.
ÇAĞRICI, Mustafa, "İtidal", **DİA**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt 23, İstanbul, 2001.
ÇAĞRICI, Mustafa, "Merhamet", **DİA**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt 29, İstanbul, 2004.
ÇAĞRICI, Mustafa. "Tevekkül", **DİA**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt 41, İstanbul, 2012.
EBÛ DÂVÛD, Süleyman b. Eş'as es-Sicistânî, **es-Sünen**, I-V, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1992.
EBÛ NU'AYM, Ahmed b. Abdillah el-İsbehânî, **Hilyetü'l-evliyâ**, I-X, Beyrut, ts.
EFENDİOĞLU, Mehmet, "Sahâbe", **DİA**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt 35, İstanbul, 2008.
ERSOY, Mehmet Akif, **Safahat,** hzl. M. Ertuğrul Düzdağ, TDV, Ankara, 2013.
ERUL, Bünyamin, "Zeyd b. Sâbit", **DİA**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt 44, İstanbul, 2013.
GÜNEL, Fuat, "Hira", **DİA**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt 18, İstanbul, 1998.
HAMÎDULLAH, Muhammed, **İslam Peygamberi**, çev. Mehmet Yazgan, Beyan Yayınları, İstanbul, 2013.
HÖKELEKLİ, Hayati, **Psikoloji, Din ve Eğitim Yönleriyle İnsani Değerler,** Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları, İstanbul, 2013.

Düşünelim Paylaşalım

Bilgi Kutusu

Biliyor musunuz ?

Listeleyelim

Okuyalım

Yazalım

Araştıralım

Okuyalım Canlandıralım

Proje Oluşturalım

Pano Hazırlayalım

Kitap genelinde bulunan bu bölümlerde, konunun daha iyi anlaşılmasına katkı sağlayacak ilave bilgiler ile aktarılan bilgiler ışığında yapabileceğiniz etkinlikler bulunmaktadır.

KISALTMALAR

a.s	: Aleyhisselam
b.	: bin
bk.	: bakınız
C	: cilt
c.c	: Celle Celalühü
çev.	: çeviren
DİA	: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
DİB	: Diyanet İşleri Başkanlığı
haz.	: hazırlayan
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
r.a	: Radiyallahu anhu/anhâ
s.	: sayfa
s.a.v	: Sallallahu aleyhi ve sellem
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
ts.	: tarihsiz

1. ÜNİTE

PEYGAMBERİMİZİN GENÇLİK YILLARI

KAVRAMLAR
Hilfü'l-fudûl, cahiliye, inziva.

BU ÜNİTEDE NELER ÖĞRENECEĞİZ?

Peygamberimizin
- Çocukluk yıllarını,
- Gençlik dönemindeki ahlaki özelliklerini,
- Gençlik dönemindeki erdemli davranışlarını,
- Aile hayatını,
- Nübüvvet öncesi ahlaki ve toplumsal kaygılarını,
- Nübüvvet dönemi yıllarını,
- Toplumsal duyarlılıkla ile ilgili bir hadisini öğreneceğiz.

HAZIRLIK SORULARI

1. Peygamberimizin annesinin, babasının ve dedesinin isimlerini hatırlıyor musunuz?

2. Çevrenizde yaşanan haksızlıklar karşısında yapabilecekleriniz nelerdir?

3. Kâbe hakkında neler biliyorsunuz?

4. İnsanların yaşadıkları şehri terk etmek zorunda kalmasının sebepleri neler olabilir?

5. Güvenilir bir insan olmak toplum hayatında bize neler kazandırır?

1. Peygamberimizin Çocukluk Yılları

Allah'ın (c.c)* sevgili kulu ve son peygamberi Hz. Muhammed (s.a.v)** 571 yılında Rebiülevvel ayının on ikinci gecesi Mekke'de dünyaya gelmiştir. O, Mekke'nin gözde gençlerinden olan Abdullah ve Âmine'nin oğludur. Babası, bir ticaret yolculuğu esnasında Medine'de vefat edince Peygamberimiz daha doğmadan yetim kalmıştır. Kureyş kabilesinin Haşimoğulları kolundan olan dedesi Abdülmuttalib Mekke'nin ileri gelenlerindendir. Kur'an-ı Kerim'de ismi "Ahmed" olarak da geçen Peygamberimize dedesi "Muhammed" ismini vermiştir.

Bilgi Kutusu

Peygamberimizin doğumundan yaklaşık 50 gün önce Yemen Valisi Ebrehe, içinde fillerin de bulunduğu bir ordu ile Kâbe'yi yıkmak için harekete geçmişti. Fakat Allah (c.c) tarafından gönderilen kuşların attığı taşlarla Ebrehe'nin ordusu dağıtıldı. Bu olaya "Fil Vakası", olayın yaşandığı yıla da "Fil Yılı" denilmiştir. Kur'an-ı Kerim'de Fil suresinde bu hadiseden bahsedilmektedir.

(bk. İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 91-101.)

O dönemde bebekler, Mekke çevresindeki bölgelerden gelen sütannelere emanet edilirdi. Böylece Mekke'nin sağlıksız ikliminden uzaklaşmış olurlar ve konuşmayı Arapçanın en güzel şekilde konuşulduğu bölgelerde öğrenirlerdi. Abdülmuttalib de geleneğe uygun olarak sevgili torunu için bir sütanne aradı. Sonunda onu Sa'doğulları kabilesinden Halime'ye teslim etti. Peygamberimizin gelişiyle Halime'nin hanesine bolluk ve bereket gelmişti.[1]

Görsel 1.1: *Peygamberimiz, sütannesinin evine bereket getirmişti.*

1 İbn Hişam, es-Sîre, C 1-2, s. 158.
* Celle celalühü: O'nun şanı yücedir.
** Sallallahu aleyhi ve sellem: Allah'ın selamı onun üzerine olsun.

Halime, iki yıl sonra Sevgili Peygamberimizi annesine geri getirdi. Ancak o dönemde şehirde salgın hastalık tehlikesi olduğu için sütannesi onu Mekke'de bırakmak istemedi. Bunun üzerine Abdülmuttalib iki yıl daha kalması için torununu yeniden Halime'ye teslim etti. Böylece Hz. Muhammed (s.a.v), dört yıl boyunca sütannesinde kalmış oldu. Peygamberimiz bu süre boyunca sütannesi ve sütkardeşlerinin büyük sevgisini kazandı. Hz. Muhammed (s.a.v) dört yaşına geldiğinde sütannesi Halime, onu Mekke'ye getirip annesine teslim etti.

Görsel 1.2: *Peygamberimizin yaşadığı dönemde Mekke (temsilî)*

Annesiyle beraber yaşamaya başlayan Sevgili Peygamberimiz, altı yaşına gelmişti. Annesi ve dadısı Ümmü Eymen (r.a)* ile birlikte akrabalarını ziyaret için Medine'ye gitti. Orada bir ay kadar akrabalarıyla mutlu günler geçirdi. Mekke'ye dönerlerken Peygamber Efendimizin annesi hastalanarak vefat etti. Zaten yetim olan Peygamberimiz öksüz de kalmıştı. Dadısı Ümmü Eymen (r.a) onu Mekke'ye götürüp dedesine teslim etti. Sevgili Peygamberimiz bundan sonra dedesi ile birlikte yaşamaya başladı.

Sevgili Peygamberimiz sekiz yaşına kadar dedesi Abdülmuttalib'in yanında kaldı. Abdülmuttalib, torununa karşı büyük bir sevgi ve merhamet beslerdi. Peygamberimizi yanından hiç ayırmaz, o olmadan yemeğe bile oturmazdı. Yaşı hayli ilerlemiş olan Abdülmuttalib, kendisinden sonra torununa amcalarından birinin sahip çıkmasını istiyordu. Peygamberimizin de fikrini alarak onu Ebu Talib ve eşi Fatıma'ya emanet etti. Kısa bir süre sonra da vefat etti. Kendisini koruyup kollayan dedesinin vefatı Peygamberimizi çok üzmüştü.

Peygamberimiz, dedesinin vefatından sonra amcası Ebu Talib'in yanında kalmaya başladı. Ebu Talib ve eşi Fatıma, Peygamberimizi kendi evlatları gibi seviyorlardı. Peygamberimiz de ticaretle uğraşan amcasına çıktığı yolculuklarda yardım ediyordu. Gerektiğinde hayvanlarını otlatıyor, elinden geldiğince onlara yardımcı olmaya çalışıyordu.[2]

Düşünelim Paylaşalım

Peygamberimizin doğmadan önce babasını, küçük yaşlarda da annesi ve dedesini kaybetmiş olması, sizce onu nasıl etkilemiş olabilir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

2 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 116-126; Belâzurî, Ensâbü'l-eşrâf, C 1, s. 96.
* Radıyallahu anhü/anha: Allah ondan razı olsun.

Yazalım

Aşağıdaki kutucuklara Peygamberimizin çocukluk hayatında etkili olan büyüklerinin isimlerini yazınız.

Annesi	Babası
Dedesi	Sütannesi
Amcası	Dadısı

2. Peygamberimizin Gençlik Yılları

Peygamber Efendimiz, geçimini sağlamak için uğraşan çok çalışkan bir gençti. Amcasıyla birlikte ticaret kervanları ile Suriye ve çevresindeki bölgelere gitmişti. İnsanlarla olan ilişkilerinde son derece dürüsttü. Sakin bir hayat sürmekte, Mekke halkı tarafından sevilip sayılmaktaydı.[3] Sevgili Peygamberimiz, gençlik çağında Cahiliye Dönemi'nin bütün kötülüklerinden uzak durmuş, insanların parmakla gösterdiği örnek bir genç olmuştu.

***Görsel 1.3:** Peygamberimiz döneminde ticaret malları, kervanlar vasıtasıyla taşınırdı.*

3 Afzalur Rahman, Siret Ansiklopedisi, C 1, s. 23.

Bilgi Kutusu

Cahiliye; Arapların İslam'dan önceki inanç, tutum ve davranışlarını İslam'dan sonraki dönemden ayırt etmek için kullanılan bir kavramdır. Putperestlik, içki, kumar gibi kötü davranışların yaygın olduğu İslam'dan önceki döneme **Cahiliye Dönemi** denir.

(Mustafa Fayda, "Cahiliye", DİA, C 7, s. 17-19.)

Görsel 1.4: *Peygamberimizi örnek alıp büyüklerimize saygı göstermeliyiz.*

Peygamber Efendimizin sosyal ilişkileri son derece iyiydi. İnsanlara iyilik eder, onların yardımlarına koşar, düşenin elinden tutup kaldırırdı. Büyüklerine saygı gösterip onların öğütlerini dinleyen Peygamberimiz, arkadaşları ve çevresindeki insanlarla da çok iyi geçinirdi. Hâl ve hareketleri ile sevilip sayılan Hz. Muhammed (s.a.v); doğru sözlülüğü, güvenilirliği, iyilikseverliği ve kötülüklerden uzak durması gibi özellikleriyle herkese örnek gösteriliyordu.[4]

2.1. Kötülüklerden Uzak Duran Genç

Cahiliye Dönemi'nde Mekke halkının çoğu putlara tapıyordu. Bunun yanında, "Hanif" denilen, Hz. İbrahim'in yolunu takip edip Allah'ın (c.c) birliğine inananlar da vardı.[5] Peygamberimiz de gençliğinde hiçbir zaman Allah'a (c.c) şirk koşmamış ve putlara tapmamıştı. Mekke'de putlar için düzenlenen törenlere de katılmamıştı.

Hz. Muhammed'in (s.a.v) sade bir hayatı vardı. İçki, kumar gibi gençler arasında yaygın olan kötü alışkanlıklardan uzak durmuştu. Kötülüklerden sakınmanın en kolay yolu, onların yapıldığı yerlerden ve kötü arkadaştan uzak durmaktır. Peygamberimiz hayatı boyunca bunu en güzel şekilde yapmıştır. Yalnızca kötülüklerden değil kötü alışkanlıkların edinildiği mekânlardan da uzak durmuştur.

Görsel 1.5: *Cahiliye Dönemi'nde Mekke halkının çoğu putlara tapıyordu.*

4 Beyhakî, Delâilu'n-nübüvve, C 2, s. 30.
5 Şaban Kuzgun, "Hanif", DİA, C 16, s. 33-39.

Okuyalım

Peygamberimizin dadısı Ümmü Eymen (r.a) şöyle bir olay anlatır:
Mekkeliler yılın belli bir günü hep birlikte putları için kutlama yaparlardı. Putların yanına gidip kurban keserler, tüm günü orada geçirirlerdi. Peygamberimiz çocukluğundan beri bu tür kutlamalara katılmak istemezdi. Ancak amca ve halaları onu da götürmek isterlerdi. Ona,
– Niye böyle yapıyorsun? Niçin akrabalarınla birlikte kutlamalara gitmiyorsun? İlahlarımızdan yüz çevirmeye devam edersen başına bir felaket gelir, diye çıkışırlardı.
Onların baskılarından rahatsız olan Peygamberimiz çok üzülür, çaresizce hazırlanıp onlarla birlikte giderdi. Ancak putların bulunduğu yere varınca bir şekilde ortadan kaybolurdu.
Yine öyle bir kutlama günüydü. Ebu Talib ve halaları Sevgili Peygamberimizi putların bulunduğu yere götürdüler. Oraya varınca Peygamberimiz yine ortadan kayboldu. Akşama doğru heyecan ve korku içinde halalarının yanına geldi. Halaları onu bu hâlde görünce endişelendiler:
– Bu ne hâl, ne oldu, yoksa başına kötü bir şey mi geldi? diye sordular. O da
– *Ne olduğunu bilmiyorum. Aklımı yitirmekten korkuyorum,* dedi.
– Korkma! Allah senin başına kötü bir şey gelmesine izin vermez. Senin çok güzel özelliklerin var, diyerek teselli ettikten sonra:
– Ne gördün? diye sordular. O da:
– *Putların yanına her yaklaştığımda arkamda uzun boylu, beyaz bir adam belirdi.* Bana,
– Ey Muhammed! Oradan hemen uzaklaş! Onlara sakın dokunma! diye seslendi.
Yaşananlardan Peygamber Efendimizin özel biri olduğunun farkına varan halaları, bundan sonra kutlamalara gitmesi için ona baskı yapmadılar. Peygamberimiz de bir daha böyle bir törene katılmadı.

(İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 158.)

2. 2. Toplumsal Sorunlara Duyarlı ve Güvenilir Genç

Peygamber Efendimizin çocukluk ve gençlik yıllarında Cahiliye Dönemi âdetlerine göre yaşayan Mekke'de kötü davranışlar yaygındı. Dedikodu, yalan, hile gibi davranışlarla hırsızlık, kumar, dolandırıcılık, gasp gibi suçlar bunlardan bazılarıydı. Güçlüler zayıfları ezer, garibanların malları zorla ellerinden alınırdı. Özellikle yabancıların can ve mal güvenliği yok denecek kadar azdı. Herkes her an haksızlığa uğrayabilirdi. Fırsat kollayan zalimler, zayıf gördükleri kişilere dilediği kötülüğü yapardı. Onlara karşı çıkmak veya haksızlıklarını yüzlerine haykırmak yürek isterdi. Haksızlıkların ortadan kalkabilmesi için birçok kişinin birlikte hareket etmesi gerekiyordu. Toplumsal baskının yoğun olduğu yerlerde bu kadar kişinin bir araya gelmesi elbette çok zordu. Ancak kalplerinde iyilik ve adalet duygusu olan insanlar tüm zorlukları aşarak haksızlılar karşısında birlik oluşturdular. Bu insanların girişimiyle **Hilfü'l-fudûl** (Erdemliler Topluluğu) isminde bir topluluk kuruldu.[6]

6 İbn Kesîr, es-Sîre, C 1, s. 128-129.

Okuyalım Canlandıralım

HİLFÜ'L-FUDÛL

Peygamber Efendimiz yirmi yaşlarındayken Yemenli bir adam, mallarını satmak için Mekke'ye gelmişti. Mekke'nin ileri gelenlerinden Âs b. Vâil, adamın bütün mallarını satın aldı. Ancak ödeme yapmadan gitmeye kalkınca adam, mallarını kurtarmak için bağırıp çağırdı. Yabancıların mallarını gasp etmeye alışmış olan Âs'ın, malların parasını ödemeye de malları geri vermeye de niyeti yoktu. Adamın feryatlarına aldırmayan Âs, hiç bir şey olmamış gibi çekip gitti.

Uğradığı zulmü bir türlü hazmedemeyen Yemenli adam, yardım istemek için Kâbe'ye koştu. Kureyşlilere,

– Âs b. Vâil, mallarımı aldığı hâlde paramı ödemedi. Lütfen bana yardımcı olun! Malımı ya da paramı geri alın! diye seslenerek yalvarırcasına rica etti.

Ancak Mekkeliler adama yardım etmek bir tarafa onu dinlemediler bile. Azarlayıp yanlarından uzaklaştırmaya kalkıştılar. Adamın pes etmeye niyeti yoktu. O gece bir şey yapmadan bekledi. Sabah olunca sesini halka duyurmak için erkenden Ebu Kubeys dağına çıktı. Var gücü ile bağıran adam, uğradığı haksızlığı anlattı. Kendisine yapılanların Kâbe'nin ev sahiplerine hiç yakışmadığını belirtti.

Tabii ki Mekkelilerin içinde sayıları az da olsa hâlâ hak, hukuk ve adalet duygularını kaybetmemiş insanlar vardı. Onlardan birisi de Peygamber Efendimizin amcası Zübeyr b. Abdülmuttalib idi. Ayağa kalktı:

– Adamın sözlerini yok sayamayız. Bu sorunu hemen şimdi burada çözmeliyiz, diyerek çevresindekileri uyardı.

Zübeyr b. Abdülmuttalib, Hâşimoğulları başta olmak üzere birçok aileyi dolaştı. Haksızlığı kabul etmeyen duyarlı insanları bularak onlarla tek tek konuştu. Kendisi gibi düşünenlerle sözleşip Abdullah b. Cüd'an'ın evinde toplandılar. Toplantıya katılanlardan biri de o sırada yirmili yaşlarında olan Sevgili Peygamberimizdi. İçlerinden biri:

– Allah'ın evinin bulunduğu şu beldede, insanlara inanılmaz haksızlıklar yapılıyor. Bu duruma bir an önce müdahale etmeliyiz, dedi. Diğerleri de benzer şeyler söylediler. Sonunda haksızlıkları ortadan kaldırmak için sözleştiler.

Böylece tarih sayfalarına "Hilfü'l-fudûl" olarak geçen "Erdemliler Topluluğu"nu oluşturdular. İlk olarak da Âs b. Vâil'in karşısına çıktılar:

– Ya adamın mallarını ya da parasını ver, dediler. Karşısındakilerin ciddi olduklarını fark eden Âs, itiraz etmeden Yemenlinin mallarını geri verdi.

(İbn Kesîr, es-Sîre, C 1, s. 128-129.)

- **Yukarıdaki metni okuyunuz.**
- **Bir tiyatro metni hâline getiriniz.**
- **Gruplar oluşturunuz.**
- **Karakterleri paylaşarak rollerinize hazırlanınız.**
- **Oyunu sınıfta canlandırınız.**

Düşünelim Paylaşalım

“Abdullah b. Cüd’an’ın evinde yapılan yemine ben de katıldım. Bu harekete katılmayı pek çok kırmızı (değerli) develerimin olmasına tercih ederim. Peygamber olduktan sonra da böyle bir hareket için çağrılsam yine katılırım.”

(Ahmed b. Hanbel, Müsned, C 1, s. 516.)

Sevgili Peygamberimizin yukarıdaki hadisinden yola çıkarak Hilfü'l-fudûl’ün önemi hakkında neler söylenebilir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Güvenilir Muhammed

Daima dürüst, terbiyeli ve iyi huylu olan Peygamberimize herkes saygı ve güven duymaktaydı. O, arkadaşlarına karşı samimi ve nazik; fakir ve muhtaçlara karşı cömert, candan ve yardımsever bir insandı.[7]

Gençliğinde ticaretle uğraşan Peygamber Efendimiz, bu amaçla yapmış olduğu seyahatlerde de dürüstlüğü ile tanınırdı. Kimsenin hakkını yemez, verdiği sözden dönmezdi. Mekkeliler şehir dışına çıkacakları zaman kıymetli eşyalarını Peygamberimize bırakırlardı. Çünkü onun emaneti ne kadar iyi koruduğunu bilirlerdi. Hiç kimse Hz. Muhammed’in (s.a.v) doğru sözlülüğünden şüphe duymazdı. Bu sebeple ona “el-Emin (Güvenilir kişi)” lakabını vermişlerdi.[8]

Düşünelim Paylaşalım

Toplum içinde sevilen ve kendisine güvenilen bir genç olan Sevgili Peygamberimizin güzel özelliklerinden bazıları şunlardır:

* Kimseyle kavga etmezdi.
* Yalan söylemezdi.
* Sözünde dururdu.
* Kimseye haksızlık etmezdi.
* Yardımseverdi.
* Kötü alışkanlıklar edinilen mekânlardan uzak dururdu.

Peygamberimizin bu güzel davranışlarını hayatınızda ne kadar uyguluyorsunuz? Her bir davranış ile ilgili yaşadığınız olaylardan örnekler bularak arkadaşlarınızla paylaşınız.

7 Afzalur Rahman, Siret Ansiklopedisi, C 1, s. 23.
8 İbn Hişam, es-Sîre, C 1-2, s. 198.

Okuyalım

VERİLEN SÖZDE DURMAK

Peygamber Efendimiz ile ticaret yapanlardan biri olan Abdullah b. Ebi Hamsa bir anısını şöyle anlatıyor:
"Resulullah ile bir alışveriş yaptım. Malı aldığım hâlde parasını tam olarak ödeyemedim. Bir miktar borcum kaldı:
– Beni burada bekler misin? Pazarda işim bitince kalan paranı alıp gelirim, dedim. O da:
– Olur, beklerim, diye cevap verdi. Yanından ayrıldıktan sonra pazarda dolaşmaya devam ettim. Alışverişle meşgul olunca verdiğim sözü unuttum. Aradan üç gün geçti. Yeniden pazara giderken Peygamber Efendimize olan borcumu ve "Beni burada bekle." sözümü hatırladım. Hemen adımlarımı hızlandırıp sözleştiğimiz yere gittim. Gördüğüm tablo karşısında hem çok şaşırdım, hem çok utandım. Allah Resulü üç gün önce buluşmak için söz verdiği yerde beni bekliyordu. Utana sıkıla yanına gittim. Beni gördüğünde ne kızdı ne de bağırıp çağırdı. Yalnızca:
– Ey genç, beni zor durumda bıraktın. Üç gündür buraya gidip gelerek seni bekliyorum, dedi."

(Ebu Dâvud, Edeb, 82.)

Peygamberimiz, hayatında bir kez olsun yalan söylememişti. Peygamber olduğunu insanlara bildirdiğinde, ona şiddetle karşı çıkanlar bile aslında Hz. Muhammed'in (s.a.v.) dürüst bir kimse olduğunu çok iyi biliyorlardı. Ancak onun peygamberliğini kabul etmek istemedikleri için ona çeşitli iftiralar atıyorlardı.

Mekkelilerden bazıları, peygamberliğine karşı çıkarken bile kıymetli mallarını ona emanet etmeye devam ediyordu. Peygamberimiz kendisinde bulunan bu emanetleri Medine'ye hicret edeceği gece, sahiplerine vermesi için Hz. Ali'ye teslim etmişti. Üstelik ona karşı çıkanlar onu öldürmek için kapısında bekliyorlardı. Sevgili Peygamberimiz en sıkıntılı zamanda bile emanetlerin sahiplerine ulaştırılmasını sağlamıştı.[9]

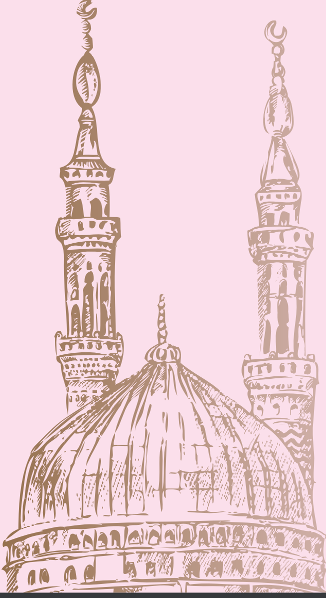

Görsel 1.6: **"Sen elbette yüce bir ahlak üzeresin."** (Kalem suresi, 4. ayet.)

9 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 3, s. 22.

Okuyalım

NAAT-I ŞERİF

. . .
Sen ki Âdem neslini uçurumdan döndüren
Zulüm sancılarını şefkatiyle dindiren
İnkar yangınlarını irfanıyla söndüren
Âlimlerin sultanı, ya Hazreti Muhammed

Sen ki güzel huyların, ahlakın meşalesi
Sabır doruklarında beşerin en yücesi
Senin cennet mekanın fakirlerin hanesi
Gönüller hazinesi, ya Hazreti Muhammed

Biliriz ki hükmü yok bu dünya nimetinin
Gönüldür sermayesi ahiret servetinin
Sana salât ve selam gönderen ümmetinin
Cennetler şahidi ol, ya Hazreti Muhammed

(Cengiz NUMANOĞLU, Şuûr, s. 44-45.)

2.3. Adaletli Hakem

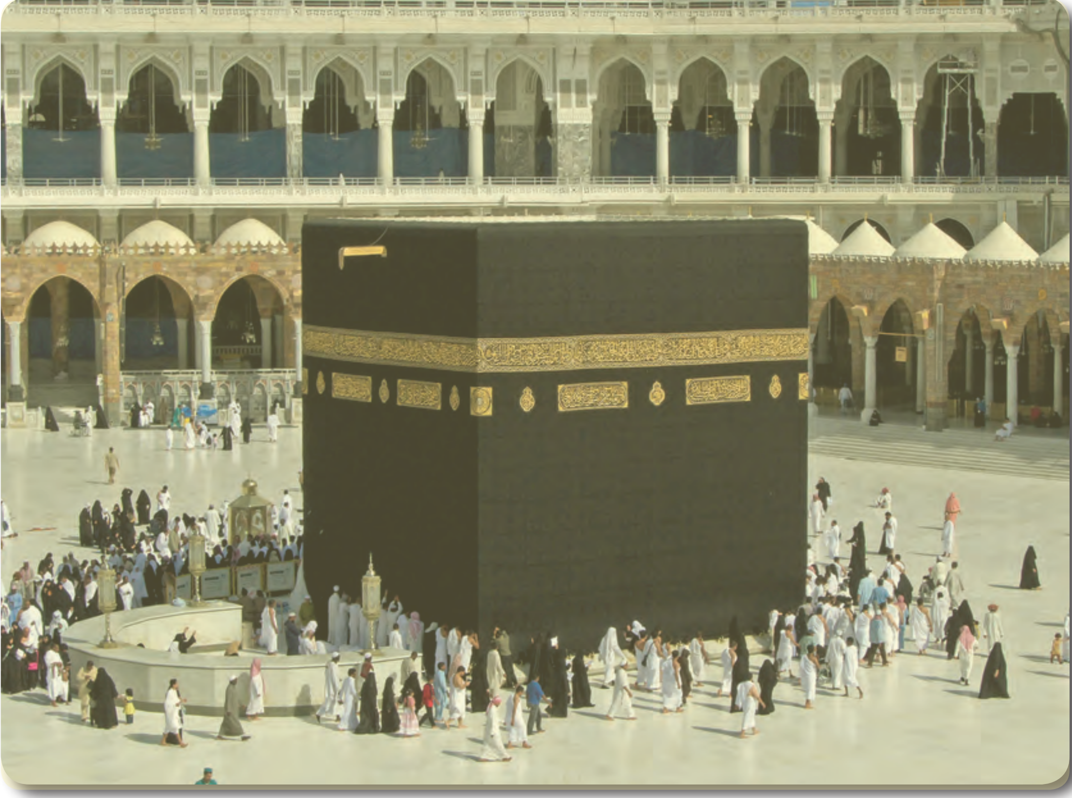
Peygamber Efendimizin gençlik yıllarında güvenilir ve dürüst biri olduğunu gösteren olaylardan biri de Kâbe hakemliğidir.

Kâbe, Hz. İbrahim tarafından yapıldığı günden itibaren kutsal bir yapı olarak bilinmiştir. Peygamberimizin yaşadığı dönemde putlarla dolu olan Kâbe, insanların dört bir yandan ziyarete geldiği bir mabetti. Su baskınları ve sellerin etkisiyle yıkılmaya yüz tutan Kâbe'nin onarıma ihtiyacı vardı. Bu kutsal yapıyı onarmak şerefli bir görevdi. Bu yüzden Mekkeliler bu iş için gönüllü olmuştu.

Kâbe, temellerine kadar yıkıldıktan sonra yeniden inşa edilmeye başlandı. Mekke'deki tüm kabileler bu iş için görev paylaşımı yaparak birlikte çalışmaya başladılar. Sıra "Hacerülesved" denilen taşı yerine yerleştirmeye gelmişti. Bu şerefli görevi hiçbir kabile diğerine bırakmak istemiyordu. Çünkü bu taş Kâbe'nin ilk yapımından bir hatıraydı ve manevi değeri çok yüksekti.

Görsel 1.7: *Kara Taş anlamına gelen Hacerülesved'den bir görüntü*

***Görsel 1.8:** Yeryüzünde yapılan ilk mabet: Kâbe*

Hacerülesved'i yerine yerleştirme konusunda çok büyük bir anlaşmazlık çıkmıştı. Mekke'nin yaşlılarından biri öne çıkarak şöyle bir teklif sundu: "Şu kapıdan ilk gelen kişi hakem olsun ve sizler bu sorunu onun uygun gördüğü şekilde çözün." Oradakiler bu teklifi kabul etti ve beklemeye başladılar. Belirledikleri yönden gelen kişiyi gördüklerinde sevindiler. Çünkü gelen kişi Hz. Muhammed (s.a.v) idi. Mekkeliler onun güvenilir biri olduğunu çok iyi biliyorlardı ve hakem olarak adaletli bir karar vereceğinden emindiler. Peygamberimize durumu anlatıp bir çözüm bulmasını istediler. Peygamber Efendimiz hırkasını çıkarıp yere serdi ve "Hacerulesved"i üzerine koydu. Her kabileden bir kişi hırkanın bir ucundan tutarak taşı kaldırdı. Peygamberimiz de taşı yerine yerleştirdi. Böylece tehlikeli sonuçları olabilecek bir olay güzellikle sonuçlanmış, herkes durumdan memnun kalmıştı.[10]

Araştıralım

Kâbe'nin yapısal özelliklerini ve bölümlerini araştırınız. Topladığınız bilgileri arkadaşlarınızla paylaşınız.

10 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 145-146; İbn Hişam, es-Sîre, C 1-2, s. 192-198.

Okuyalım

HACER-ÜL ESVET

On yıl geçti… Kâbe sellerden çökük
Çürümüş temeli, dört yanı dökük
Dediler: edelim yeniden bina…
Kureyşliler ona çoktan âşina;
İbrahim resulden kalma değeri;
Ama herşey gibi değişmiş yeri.
Tevhid makamında dizilerle put;
Bilinmiyor, ismi bilinen mabut
Bina tamamlandı, Karataş'ta iş;
Hemen her kabile kılıcı çekmiş
Taşı ben koyarım yerine, diyor…
Bir şeref kavgası kopmuş, gidiyor.
Biri dedi: "Size en güzel çare:
Kollayalım, geçip bir kenar yere;
Kâbe'ye ilk gelen hakem tutulsun;
Ne karar verirse yerini bulsun!"
Sessiz, beklediler… İlk gelen O'ydu.
Karataş'ı bir bez üstüne koydu.
Dedi: "Uçlarından tutun hepiniz!
Taşıyın ve ardım sıra geliniz!"
Taşı elleriyle yerleştiren O…
Şaşkın yığınları birleştiren O…
Dikildi toprağa, böylece, evet;
Şanlı Cennet taşı Hacer-ül esvet…

(Necip Fazıl KISAKÜREK, Esselam, s. 48-49.)

2.4. Hz. Hatice ile Evliliği ve Çocukları

Peygamber Efendimiz, gençlik yıllarından itibaren Şam'a ve Yemen'e giden ticaret kervanlarına katılmıştı. Bu tecrübe ile ticaret hayatına atılmış, dürüstlüğü ile dikkat çekmişti.

Zamanın tüccarları arasında Hatice binti Huveylid adında zengin bir hanım vardı. Mekkeliler ona "kötülüklerden uzak duran temiz hanım" anlamına gelen "Tâhire" lakabını vermişlerdi.[11]

Hz. Hatice, Şam'a gidecek ticaret kervanını Peygamberimize teslim etti. Peygamber Efendimiz görevini başarıyla tamamlayarak Mekke'ye döndü. Hz. Hatice bu süreçte onu daha yakından tanıma fırsatı bulmuştu. Bir arkadaşı aracılığı ile ona evlilik teklifinde bulundu. Hz. Muhammed teklifi kabul edince Mekke'nin "Emin"i ile "Tâhire"si evlendiler.[12]

Bu iki seçkin insanın yuvası örnek alınacak bir yuva olmuştu. Hz. Hatice, Peygamber Efendimize karşı çok saygılı ve sevgi dolu bir eşti. Aynı zamanda onun en büyük destekçisi ve en yakın dostuydu. Aralarındaki bu muhabbet karşılıklıydı. Hz. Peygamber de Hz. Hatice'yi kırmaz, ona sevgiyle yaklaşırdı. Allah Resulü, Hz. Hatice'nin vefatından yıllar sonra bile onu hep hasret ve muhabbetle anmıştır.

Peygamberimizin Dilinden

"Allah'a yemin olsun ki Allah bana Hatice'den daha hayırlısını vermemiştir. İnsanlar beni inkâr ederken o bana inanıp tasdik etti. İnsanlar benden uzak dururken o beni malı ile destekledi. Allah, onun vesilesiyle beni evlatla rızıklandırdı."

(Ahmed b. Hanbel, Müsned, C 8, s. 204.)

Peygamberimizin bu güzel yuvasını bir süre sonra çocuklar şenlendirmişti. Hz. Muhammed (s.a.v) ile Hatice'nin (r.a) bir erkek çocukları dünyaya gelmiş, adını Kâsım koymuşlardı. Arap kültüründe babalar ilk erkek çocuklarının adıyla anılırlardı. Peygamber Efendimize de Ebu'l-Kâsım (Kâsım'ın babası) denildi. Fakat Kâsım iki yaşını bile doldurmadan vefat etmişti. Sonraki yıllarda dört tane kız çocukları oldu. Peygamberimiz onlara Zeyneb, Rukiyye, Ümmü Gülsüm ve Fatıma isimlerini verdi. O zamanki toplumda kız çocuğu sahibi olmak, bir kusur olarak görülür, kimse kız çocuğu olsun istemezdi. İşte böyle bir ortamda Sevgili Peygamberimiz bütün kızlarını sevinçle karşıladı. Kızları da ona layık evlatlar olarak vakti geldiğinde tereddüt etmeden Müslüman oldular.

Hz. Hatice ile Hz. Muhammed'in (s.a.v) son çocukları Abdullah ismini verdikleri oğullarıydı. Abdullah da abisi Kâsım gibi henüz bebekken vefat etmiştir.[13]

Biliyor musunuz ?

Resulullah'ın hicretin sekizinci yılında bir oğlu daha olmuştu. Hz. Mariye'den olan bu oğluna Peygamberimiz, İbrahim ismini vermişti. İbrahim de çok yaşamamış, daha bebekken vefat etmiştir.

(İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 134.)

11 Zürkânî, Şerhu'l-Mevâhibi'l-ledünniyye, C 1, s. 374-375.
12 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 131-133.
13 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 133.

Hz. Hatice'nin evlendiklerinde eşine hediye ettiği kölesi Zeyd b. Hârise de bu evin evlatlarından biri gibiydi. Daha sonraki yıllarda Peygamberimiz onu özgür bıraktığı hâlde Zeyd (r.a) onun yanından ayrılmamıştı. Zeyd b. Hârise ismi, ilk Müslümanlardan biri olarak tarihe geçmiştir.[14]

Düşünelim Paylaşalım

Zeyd b. Hârise küçük yaşlarında esir edilip köle olarak satılmıştı. Ailesi yıllar sonra izini bularak Mekke'ye onu almaya geldi. Peygamberimize gelerek oğullarını geri vermesini istediler. Peygamberimiz tercihi Zeyd'e (r.a) bıraktı. Zeyd (r.a) ise:
– Ben sana kimseyi tercih etmem. Beni bir baba gibi nasıl koruyup kolladığını biliyorum. Senin yanında kalacağım, dedi.

(İbn Hişam, es-Sîre, C 1-2, s. 264-265.)

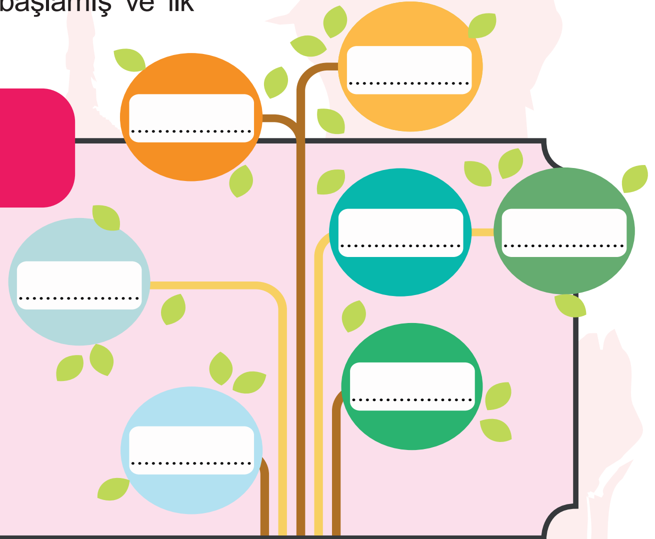
Zeyd b. Hârise'nin ailesiyle gitmek yerine Peygamberimizin yanında kalmasının sebepleri sizce neler olabilir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Peygamber Efendimizin ailesine bir süre sonra amcası Ebu Talib'in oğlu Hz. Ali de katılmıştır. Peygamberimiz maddi olarak zor günler geçiren amcasının yükünü hafifletmek istemiş, amcasıyla konuşup iznini alarak Hz. Ali'nin bakımını üstlenmişti. Böylece Hz. Ali, Peygamber Efendimizin evinde yaşamaya başlamış ve ilk Müslümanlardan olmuştur.[15]

Yazalım

Peygamberimizin çocuklarının isimlerini yanda verilen ağaçtaki boşluklara yazınız.

2.5. Hira Günleri

Peygamberimizin yaşadığı toplumda insanların çoğu, tevhid inancından ayrılmış ve putları ilah edinmişlerdi. Hz. Muhammed (s.a.v) ise hayatının hiçbir döneminde putlara tapmamıştır. O, putların kendilerine bile faydası olmayan nesneler olduğunun farkında olduğu için onlardan uzak durmuştu.

14 İbn Hişam, es-Sîre, C 1-2, s. 264-265.
15 İbn Hişam, es-Sîre, C 1-2, s. 245-246; Taberî, Târih, s. 314.

İçinde yaşadığı toplumun genel hâli Peygamberimizi çok rahatsız ediyordu. Çünkü insanlar, adaletten tamamen uzaklaşmışlardı. Haklı olanın değil kendi kabilesinden olanın tarafını tutuyorlardı. Güçsüz ve fakir kişileri gözetip yardım edecekleri yerde onları eziyorlardı. Sorumluluk duygusu da taşımıyorlar, canları nasıl isterse öyle davranıyorlardı. Toplumun bu olumsuz davranışları Hz. Peygamber'i derinden etkiliyordu.

Peygamberimiz kırk yaşlarına yaklaştığı sıralarda tefekkür etmek için inzivaya çekilmeye başlamıştı. Halktan uzaklaşarak köşeye çekilmek anlamına gelen **inziva** en sevdiği şey olmuştu. Peygamberimiz yanına biraz yiyecek alıyor, Hira Dağı'nda Kâbe'yi uzaktan gören küçük mağarada derin düşüncelere dalıyordu.

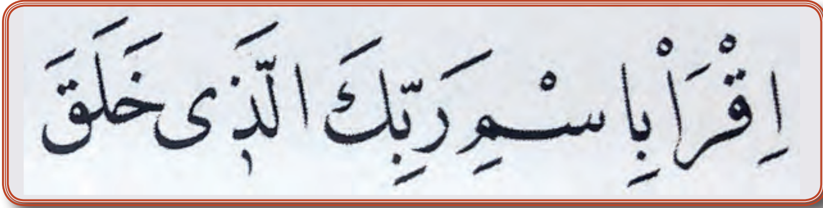
Düşünelim Paylaşalım

Peygamber Efendimizi Hira'da inzivaya çekilmeye sevk eden sebepler sizce nelerdir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Hz. Muhammed (s.a.v), kırk yaşına geldiğinde Hira'ya çıkma alışkanlığını devam ettirmekteydi. 610 yılı Ramazan ayının sonlarıydı. Yine Hira'daki mağarada düşüncelere dalmışken bir sesle irkildi. Daha önce hiç görmediği heybetli bir varlık ona "Oku!" diyordu. Bu varlık, Allah'ın (c.c) emirlerini Peygamberlere ileten melek Cebrail'di (a.s)*. Ama Hz. Muhammed (s.a.v) onu tanımadığından korku ve heyecanla *"Ben okuma bilmem."* diye cevap verdi. Cebrail (a.s), Peygamberimizi nefessiz bırakacak kadar sıkıp bıraktıktan sonra aynı emri tekrarladı: "Oku!" Peygamberimiz bu ikinci hitaba da aynı cevabı verdi: *"Ben okuma bilmem."* Cebrail (a.s), onu bir kez daha aynı şekilde dayanamayacağı ölçüde sıkıp bıraktıktan sonra "Oku!" emrini tekrarladı. Aldığı cevap aynıydı: *"Ben okuma bilmem."* Bunun üzerine Cebrail (a.s) Alak suresinin ilk ayetlerini okudu.[16]

"Yaratan Rabbinin adıyla oku!
O, insanı bir embriyodan yarattı.
Oku! Rabbin, en büyük kerem sahibidir.
O Rab ki kalemle (yazmayı) öğretti.
İnsana bilmediklerini öğretti"

Duydukları ve gördükleri karşısında korkuya kapılan Hz. Muhammed (s.a.v) oradan uzaklaşmak istiyordu. Fakat Cebrail (a.s) ona görevini anlatmaya devam ediyordu: "Sen Allah'ın peygamberisin. Ben de Cebrail'im. Allah'ın emir ve yasaklarını sana getirmekle emrolundum."[17]

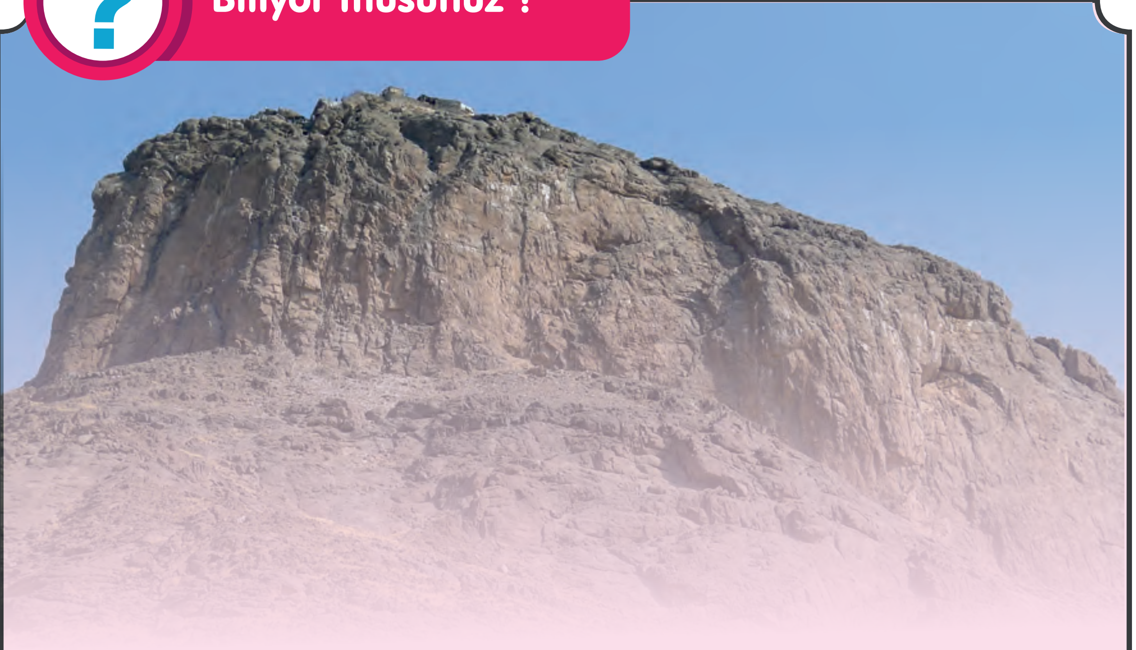

Görsel 1.9: *Alak suresinin ilk ayeti*

16 Buhârî, Bed'u'l-vahy, 3.
17 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 196.
***** Aleyhisselam: Ona selam olsun.

Biliyor musunuz ?

Hira Dağı, çevresindeki diğer dağlardan daha dik ve yüksektir. Kaygan kayalardan oluştuğu için çıkılması zordur. Sivri tepesiyle uzak mesafelerden bile kolaylıkla fark edilir. Hz. Peygamber'in hayatında çok önemli bir yeri bulunan mağara, zirvenin 20 metre kadar aşağısındadır. Bu mekân, mağara olarak anılmakla birlikte aslında üst üste yığılan kaya blokları arasında kalmış iki tarafı açık, tünele benzer bir boşluktur.

(Fuat Günel, "Hira", DİA, C 18, s. 121-122.)

3. Peygamberimizin Mekke ve Medine Yılları

İslam'a Davet

İlk vahiyle birlikte Hz. Muhammed'in (s.a.v) peygamberlik görevi başladı. Üç yıl boyunca insanları gizliden gizliye İslam'a davet etti. Ona ilk olarak eşi Hz. Hatice iman etti. Hz. Ebubekir, Hz. Ali, Zeyd b. Harise ise ilk Müslümanlardan oldu. Peygamberimiz (s.a.v) daha sonra Allah'ın (c.c) emriyle akrabalarından başlayarak ulaşabildiği herkesi Müslüman olmaya çağırdı.[18]

Mekke'nin ileri gelenlerinin bu davete tepkileri çok sert olmuştu. Kendileri kabul etmedikleri gibi kabul edenleri de işkence ile dinlerinden döndürmeye çalışıyorlardı. Çok zor durumda kalan Müslümanların bir kısmı Peygamberimizin tavsiyesi ile Habeşistan'a hicret etmişti. Gidenler orada rahatça dinlerini yaşayabilmiş, herhangi bir baskı ile karşılaşmamışlardı. Bunun üzerine ilk gidenlerden bir yıl sonra kalabalık bir grup daha Habeşistan'a hicret etti. Mekkeliler ise onların peşini bırakmamış, Habeşistan hükümdarına elçilerle pahalı hediyeler göndererek Müslümanları geri vermesini istemişlerdi. Fakat hükümdar, Mekkelilerin bu teklifini geri çevirerek Müslümanları korumaya devam etti.[19]

18 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 199-200.
19 İbn Hişam, es-Sîre, C 1-2, s. 321-338.

Bilgi Kutusu

Hicret, dinî sebeplerle bir yerden diğer bir yere göç etmek demektir. Bu kavram özellikle Hz. Muhammed'in (s.a.v) Mekke'den Medine'ye göç etmesi olayı için kullanılır.

(bk. Ahmet Önkal, "Hicret", C 17, s. 458.)

Mekke'de kalan Müslümanları ve Peygamberimizin (s.a.v) akrabalarını acımasız bir boykot bekliyordu. Mekkeliler, Müslümanları dinlerinden döndürebilmek ve akrabalarını Peygamberimizi korumaktan vazgeçirmek için baskılarını iyice arttırmışlardı. Tam üç yıl boyunca onlarla her türlü alışverişi kesmişler, onları açlığa ve yoksulluğa terk etmişlerdi. Müslümanlar çok zor durumda kalmıştı. Ancak dinlerinden dönmemişler, aksine imanları daha da kuvvetlenmişti.

***Görsel 1.10:** Boykot kararı ile Müslümanlar yalnız bırakıldı.*

Boykotun ardından gelen yıla "Hüzün Yılı" denilmiştir. Çünkü aynı yıl içinde Peygamberimizin hem kendisini koruyup kollayan amcası Ebu Talib, hem de en büyük destekçisi sevgili eşi Hz. Hatice vefat etmişti.[20]

Medine'ye Hicret

Ebu Talib ve Hz. Hatice'nin vefatından sonra Peygamberimiz, Zeyd b. Hârise ile birlikte İslam'ı anlatmak için Taif'e gitmişti. Fakat Taifliler İslam'ı kabul etmeyip Peygamberimizi (s.a.v) şehirden çıkardılar.[21]

***Görsel 1.11:** Akabe biatları sonrasında İslam Medine'de yayılmaya başladı.*

Taif dönüşü Peygamberimiz Mekke dışından Kâbe'yi ziyarete gelenlere İslam'ı anlatmaya devam ediyordu. Medine'den gelen altı kişi, Akabe denilen yerde Peygamberimizin daveti sonucunda İslam'ı kabul etti ve memleketlerinde İslam'ı anlatacaklarına söz verdiler. Gelecek yıl aynı yerde buluşma kararı alarak Medine'ye döndüler. Ertesi yıl Akabe'de Peygamberimizle buluşan Medineli 12 kişi ona itaat edeceklerine dair söz verdiler. Bu görüşme İslam tarihinde "Birinci Akabe Biatı" diye anılır. Peygamberimiz Medinelilere İslam'ı öğretmek üzere Mus'ab b. Umeyr'i gönderdi. Onun gayretleriyle Medine'de İslam hızla yayıldı.

20 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 208-210.
21 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 210-212.

Birinci Akabe Biatı'ndan bir yıl sonra ikisi kadın yetmiş beş kişi olarak Akabe'ye gelen Medineliler, Peygamberimizi ve Müslümanları şehirlerine davet ettiler. Resulullah onlardan Allah'a (c.c) ortak koşmayacaklarına ve Müslümanları koruyacaklarına dair söz aldı. Buna da "İkinci Akabe Biatı" denilmektedir.[22]

Mekkelilerin baskı ve zulmünden bunalmış olan Müslümanlar, bu davet üzerine birer ikişer, gizlice Medine'ye hicret etmeye başladılar. Müslümanların neredeyse tamamı Mekke'yi terk etmişti. Peygamber Efendimiz de yol arkadaşı Hz. Ebu Bekir ile birlikte hicret için gizlice yola çıktı.

Görsel 1.12: *İslâm'ı ilk önce kabul eden muhâcirler ve ensar ile, iyilikle onlara uyanlar var ya, Allah onlardan razı olmuş; onlar da O'ndan razı olmuşlardır.* *(Tevbe suresi, 100. ayet.)*

Peygamberimiz ve yol arkadaşı, müşriklerin takibinden kurtulmak için Sevr Mağarası'nda üç gün gizlendikten sonra yollarına devam ettiler. 622 yılı Rebiülevvel ayında Medine'ye yakın bir yer olan Kuba'ya ulaştılar. Burada kaldıkları süre içerisinde bir mescit inşa ettiler. Ranuna Vadisi'nde ilk Cuma namazını kıldıktan sonra yollarına devam edip Medine'ye girdiler. [23]

Bilgi Kutusu

Mekke'den Medine'ye göç eden Müslümanlara **muhacir**, Peygamberimize ve muhacirlere yardım eden Medineli Müslümanlara da **ensar** adı verilmiştir.

(Dinî Terimler Sözlüğü, s. 95, 307.)

22 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 216-223.
23 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 228-233; İbn Hibbân, Kitâbü's-sikât, C 1, s. 131.

Peygamberimiz Medine'de ilk iş olarak muhacir ile ensarı birbiriyle kardeş ilan etti. Medineli Müslümanlar, evlerini ve mallarını muhacir kardeşleriyle seve seve paylaştı.

Peygamberimiz ayrıca Medine'de yaşayan Yahudi kabilelerle bir sözleşme imzaladı. Birlikte yaşamanın kurallarını koyan bu metin "Medine Sözleşmesi" diye isimlendirilmiştir.[24]

Görsel 1.13: *Mescid-i Nebi'nin ilk hâlinin temsilî çizimi*

Peygamberimiz, Medine'ye ilk girdiği zaman devesinin çöktüğü arsayı sahiplerinden satın almış ve oraya bir mescit inşa etmiştir. Mescid-i Nebi olarak adlandırılan bu mescidin bitişiğine Peygamberimizin ailesi için de odalar yapılmıştır.[25]

Biliyor musunuz ?

Peygamberimiz Medine'ye hicret ettiğinde Mescid-i Nebi yapılana kadar yedi ay Ebu Eyyüb el-Ensari olarak meşhur olan Halid b. Zeyd'in evinde misafir oldu. Ebu Eyyüb (r.a) çok sonraları, yaşlı bir kimse iken katıldığı İstanbul kuşatması sırasında şehit oldu.

(İbn Kesîr, es-Sîre, C 1, s. 387.)

Ebu Eyyüb el-Ensari'nin kabri İstanbul'da, isminin verildiği Eyüp Sultan ilçesinde bulunmaktadır.

Müşriklerle Mücadele

Mekkeli müşriklerle Müslümanlar, hicretten sonra karşı karşıya gelerek savaşmak zorunda kalmışlardır. Bu savaşlar; Bedir, Uhud ve Hendek savaşlarıdır. Bedir Savaşı'nı sayıca daha az olmalarına rağmen Müslümanlar kazanmıştır. Uhud Savaşı'nda Müslümanlar zor durumda kalmış, önemli kayıplar vermiştir. Ancak müşrikler de tam bir zafer kazanamamıştır.

Görsel 1.14: *Uhud Savaşı'nın yapıldığı alanın günümüzdeki görünümü*

24 İbn Seyyidi'n-nâs, Uyûnu'l-eser, C 1, s. 227.
25 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 238-240.

Hendek Savaşı bir savunma savaşıdır. Müslümanlar Medine'de kalmış ve Selman-ı Fârisî'nin teklifiyle düşmanın şehre rahatça girebileceği tarafa büyük bir hendek kazmışlardır. Bu hendeği aşamayan müşrikler en sonunda geri dönmek zorunda kalmışlardır.

Hicretin altıncı yılında Müslümanlarla Mekkeli müşrikler arasında Hudeybiye Barış Antlaşması imzalanmıştı. Fakat bir süre sonra müşrikler bu antlaşmayı bozdular. Bunun üzerine Peygamberimiz 630 yılı Ramazan ayında on bin kişilik bir orduyla Mekke'yi fethetmek üzere yola çıktı. Allah Resulü, evlerinden çıkmayanların, Kâbe'ye sığınanların ve silahlarını bırakanların güvende olacağını Mekkelilere bildirdi. Müşrikler direnmediler. Böylece Müslümanlar, gizlice terk etmek zorunda kaldıkları şehirlerine zafer kazanmış olarak geri döndüler.[26]

Fetihten sonra ilk iş olarak Kâbe ve çevresi putlardan temizlendi. Sevgili Peygamberimiz, Müslümanlara çeşitli eziyetler yapmış olan Mekkeliler için genel af ilan etti.

Rabbimiz Buyuruyor

Peygamber Efendimiz Kâbe'yi putlardan temizlerken şu ayeti okuyordu:

وَ قُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ اِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوقًا

"De ki: Hak geldi, batıl yıkılıp gitti. Zaten batıl yıkılmaya mahkûmdur."
(İsra suresi, 81. ayet.)

Peygamberimiz fetihten sonra Medine'ye geri döndü. Çevredeki pek çok topluluğa İslam'a davet mektupları gönderdi. İslam kısa zamanda geniş bir alana yayıldı.

Araştıralım

Mekke'nin fethinden sonra Peygamberimiz Mekkelilere,
– *Ey Mekkeliler! Bugün sizlere ne yapacağımı sanıyorsunuz?* diye seslendi. Onlar:
– Bizler senin bize iyilikle muamele edeceğini umuyoruz. Çünkü sen kerem ve iyilik sahibi bir insansın, diye karşılık verdiler. Bunun üzerine Allah Resulü şöyle buyurdu:
– *Bugün benimle sizin hâliniz, Yusuf ve kardeşlerinin hâli gibidir. Ben de size Yusuf'un dediğini diyeceğim: "**Bugün sizi kınamak yok, Allah sizi affetsin! O, merhametlilerin en merhametlisidir.**"* (Yusuf suresi, 92. ayet.)
(İbn Sa'd, et-Tabakât, C 2, s. 141-142.)

Kur'an-ı Kerim'den Hz. Yusuf'un kıssasını araştırınız. Onun kardeşlerini affetmesi ile Peygamberimizin Mekkelileri affetmesi arasındaki benzerlikleri bulunuz.

26 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 2, s. 134-144.

Peygamberimizin Vefatı

Peygamber Efendimiz (s.a.v) 632 yılında Mekke'ye giderek hac ibadetini yerine getirmişti. Bu, onun ilk ve son haccıydı. Daha sonra buna "Veda Haccı" denilmiştir. Arafat'ta toplanan yüz binden fazla Müslüman'a hitaben yaptığı konuşma da "Veda Hutbesi" diye adlandırılır. Peygamberimiz Veda Hutbesi'nde, insan hakları başta olmak üzere pek çok konuda evrensel mesajlar vermiştir.[27]

Pano Hazırlayalım

Veda Hutbesi metnini araştırınız. Peygamberimizin Veda Hutbesi'nde verdiği evrensel mesajları içeren bir pano hazırlayınız.

Medine'ye döndükten sonra rahatsızlanan Peygamberimiz 13 Rebiülevvel 632 tarihinde vefat etmiştir. Mescid-i Nebi içinde kabri ile minberi arasındaki bölüme "tertemiz gül bahçesi" anlamında "Ravza-i Mutahhara" denilmektedir. [28]

Görsel 1.15: *Peygamberimizin kabrinin bulunduğu Mescid-i Nebi*

27 Buhârî, Meğâzî, 78; İbn Sa'd, et-Tabakât, C 2, s. 172-188.
28 Buhârî, Menâkıb, 19; İbn Sa'd, et-Tabakât, C 2, s. 306.

4. Bir Hadis Öğreniyorum

قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَ سَلَّمَ : مَنْ رَاٰى مِنْكُمْ مُنْكَرًا
فَلْيُغَيِّرْهُ بِيَدِهِ فَاِنْ لَمْ يَستَطِعْ فَبِلِسَانِهِ
فَاِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ وَ ذٰلِكَ اَضْعَفُ الْاِيمَانِ

Resulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

“Bir kötülük gören kişi, eliyle değiştirmeye gücü yetiyorsa onu eli ile değiştirsin. Buna gücü yetmez ise diliyle değiştirsin. Buna da gücü yetmezse kalbi ile (o kötülüğe) tavır koysun (onu hoş görmesin). Ancak bu imanın en zayıf olanıdır.”

(Müslim, İman, 78.)

Allah’a (c.c) inanan bir insan asla kötülükten hoşlanmaz. Bir kötülük gördüğünde ona engel olmaya çalışır. Kendi başına engelleyemezse yetkili kişileri haberdar ederek engellenmesini sağlar. Bunu yapamıyorsa karşısındakini sözlü olarak uyarır ve yaptığının doğru olmadığını söyler. Buna da imkân bulamazsa hiç değilse gönlü huzursuz olur.

İnsanları uyarabilmesi için kişinin öncelikle kendi davranışlarını düzeltmesi gerekir. Kendi yapmadığı şeyi başkalarına tavsiye eden kişinin sözüne kimse kulak asmaz. Bu konuda üslup da çok önemlidir. Peygamberimizin emrettiği şekilde müjdeleyici ve kolaylaştırıcı olunmalı, insanları bıktıracak şekilde davranılmamalıdır. Zorlamak ve nefret ettirmek bir sonuca ulaştırmayacağı gibi insanları daha da uzaklaştırmaya sebep olabilir.

Bir Müslüman olarak yaşadığımız topluma ve çevremizdeki problemlere duyarsız kalamayız. Bilgi birikimimiz ve sahip olduğumuz imkânlar ölçüsünde iyiliği tavsiye etmeli ve kötülükleri de engellemeye çalışmalıyız. İstiklâl şairimiz Mehmet Akif Ersoy, bu sorumluluğumuzu şiir diliyle şöyle ifade etmiştir:

“Adam, aldırma da geç git, diyemem, aldırırım!
Çiğnerim, çiğnenirim, Hakkı tutar kaldırırım!” [29]

Düşünelim Paylaşalım

Çevremizde gördüğümüz yanlışları düzeltmeye çalışmanın toplum huzuru açısından ne gibi faydaları vardır? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

29 Mehmet Akif Ersoy, Safahat, s. 358.

Ölçme - Değerlendirme

A. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere uygun sözcüğü yazınız.

1. **Mekkeliler Hz. Hatice'ye .... lakabını vermiştir.**
2. **Mekke'den Medine'ye hicret eden Müslümanlara .... denir.**
3. **Peygamberimiz .... yılında vefat etmiştir.**

B. Aşağıda numaralar ile verilen ifadeleri, harf ile verilen ifadelerle eşleştiriniz.

4. **Hz. Muhammed'in (s.a.v) ilk eşidir.** ....
5. **Hz. Muhammed'in (s.a.v) Taif yolculuğunda yol arkadaşıdır.** ....
6. **Peygamberimizin sütannesidir.** ....
7. **Hicret yolculuğunda Hz. Muhammed'in (s.a.v) yol arkadaşıdır.** ....

- Hz. Halime **A**
- Hz. Ebu Bekir **B**
- Hz. Amine **C**
- Ebu Talib **D**
- Hz. Hatice **E**
- Hz. Zeyd **F**
- Hz. Ali **G**

C. Aşağıdaki açık uçlu soruların cevabını ilgili alana yazınız.

8. **Hilfü'l-fudûl topluluğunun kuruluş amacını ve Peygamberimizin bu toplulukla ilgili düşüncelerini yazınız.**

....

....

9. **Kâbe'nin onarılması sırasında çıkan anlaşmazlığın sebebi nedir? Peygamberimiz bu sorunu nasıl çözmüştür?**

....

....

Ölçme - Değerlendirme

10. Peygamberimize “Ebu’l-Kâsım” denilmesinin sebebi nedir?

....

....

11. Peygamberimizin Hz. Ali’yi evine alıp bakımını üstlenmesinin sebebi nedir?

....

....

12. Peygamberimiz, peygamberlikten önce Cahiliye Dönemi’nin hangi toplumsal ve ahlaki özelliklerinden rahatsız oluyordu?

....

....

13. Mekkeliler Peygamberimizin İslam’a davetine ne tür tepkiler verdiler?

....

....

14. Habeşistan’a hicret eden Müslümanlar orada nasıl karşılandılar?

....

....

15. “Veda Hutbesi” neye denir?

....

....

16. “Siz, insanların iyiliği için ortaya çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz; iyiliği emreder, kötülükten men eder ve Allah’a inanırsınız...” (Âl-i İmrân suresi, 110. ayet.) **ayeti Müslüman’a hangi sorumlulukları yüklemektedir? Kısaca açıklayınız.**

....

....

Ölçme - Değerlendirme

Ç. Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları okuyunuz ve doğru seçeneği işaretleyiniz.

17. Arap toplumunda İslam'dan önceki putperestlik, haksızlık, kan davası, içki, kumar gibi kötü davranışların yaygın olduğu döneme ne ad verilir?

A) Hicret Dönemi
B) Cahiliye Dönemi
C) Mekke Dönemi
D) Fetret Dönemi

18. Peygamberimizin doğumu ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi <u>söylenemez</u>?

A) Miladi 571 yılında doğmuştur.
B) Fil olayından sonra doğmuştur.
C) Babasının vefatından sonra doğmuştur.
D) Medine şehrinde doğmuştur.

19. Aşağıdakilerden hangisi Hz. Muhammed'in (s.a.v) peygamberlikten önce yaptığı işlerdendir?

A) Medine'ye hicret etmesi
B) Hilfü'l-fudûl'e katılması
C) Taif'e gitmesi
D) Akabe biatları

20. Hz. Muhammed'e (s.a.v) indirilen ilk ayetler aşağıdaki surelerin hangisinde yer almaktadır?

A) Alak suresi
B) Fatiha suresi
C) İhlas suresi
D) Yasin suresi

Ölçme - Değerlendirme

21. Müslümanlara uygulanan boykotun amacı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Müslümanların mallarına el koymak
B) Müslümanları Mekke’den çıkarmak
C) Müslümanları dinlerinden döndürmek
D) Müslümanları öldürmek

22. Müslümanlara uygulanan boykottan sonra gelen yıla “Hüzün Yılı” denilmesinin sebebi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Müslümanlardan bir kısmının Habeşistan’a göç etmek zorunda kalması
B) Peygamberimizin oğlunun vefat etmesi
C) Mekkelilerin Peygamberimizi öldürmek istemeleri
D) Ebu Talib ve Hz. Hatice’nin peş peşe vefat etmesi

23. “*Bir kötülük gören kişi, eliyle değiştirmeye gücü yetiyorsa onu eli ile değiştirsin. Buna gücü yetmez ise diliyle değiştirsin. Buna da gücü yetmezse kalbi ile (o kötülüğe) tavır koysun (onu hoş görmesin). Ancak bu imanın en zayıf olanıdır.*”

(Müslim, İman, 78.)

Yukarıdaki hadis-i şerif aşağıdakilerden hangisi ile ilgilidir?

A) Zorluklar karşısında sabırlı olma
B) İyiliği emredip kötülükten sakındırma
C) Allah’ın (c.c) verdiği nimetlere şükretme
D) Verdiği sözü yerine getirme

Ölçme - Değerlendirme

"Hz. Muhammed (s.a.v), Mekke ve Taif'in bilhassa zenginlikleriyle ünlü ileri gelenlerinden birisi değildi. Bu, kendisine vahiy geldikten sonra, Kur'an-ı Kerim'in ifadesiyle, muhaliflerinin onun hakkında söyledikleri sözlerden anlaşılmaktadır: 'Bu Kur'an, iki şehrin (Mekke ve Taif) birinden büyük bir adama indirilmeli değil miydi? dediler.'

Hz. Muhammed'in (s.a.v) peygamberlikten önceki arkadaşları ve dostları ahlakı düzgün, hatırı sayılır kimselerdi. Bunların en tanınmışı Hz. Ebu Bekir'dir. Onun dışında Kureyş'in saygıdeğer şahsiyetlerinden ve Hatice'nin yeğeni olan Hakîm b. Hizam onun samimi dostlarındandı. Ayrıca Ezd kabilesine mensup tabip ve şair Dımar b. Sa'lebe ve Mahzum kabilesinden Kays b. Sâib de onun dostlarındandı. Kays daima Hz. Muhammed'in (s.a.v) güvenilir ve dürüst olduğunu anlatırdı. Hz. Muhammed (s.a.v), kendi emsalinden pek çok gencin müptela olduğu içki, kumar, zina, hırsızlık, gibi kötü alışkanlıklara bulaşmamış ve bu alışkanlıklara sahip olanlarla arkadaşlık yapmamış, onlardan uzak durmuş ve etkilenmemiştir."

(İbrahim Sarıçam, Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı, s. 78.)

24, 25 ve 26. soruları yukarıdaki metne göre cevaplayınız.

24. Hz. Muhammed'in (s.a.v) peygamberlikten önce arkadaşlık yaptığı kişilerin ortak özellikleri nelerdir?

....

....

25. Kötü alışkanlıklara sahip olan kimselerle arkadaşlık yapmamak ve onlardan uzak durmak bize ne kazandırır?

....

....

26. Kur'an-ı Kerim'de müşriklerin Peygamberimize ilk tepkilerinden biri "Bu Kur'an iki şehrin (Mekke ve Taif) birinden büyük bir adama indirilmeli değil miydi? dediler." (Zuhruf suresi, 31. ayet.) şeklinde ifade edilmiştir.
Müşriklerin Peygamberimize karşı çıkma sebebi bu ayete göre aşağıdakilerden hangisidir?

A) Peygamberimizin şehrin zengin ileri gelenlerinden olmaması
B) Peygamberimizin yetim olması
C) Peygamberimizin okuma yazma bilmemesi
D) Peygamberimizin Kureyş kabilesinden olması

2. ÜNİTE

KUR'AN-I KERİM'DE PEYGAMBERİMİZ

KAVRAMLAR

Merhamet, şefkat, rahmet, âlem, beşir, nezir, salavat, itaat, naat, mevlit, hadis, sünnet.

BU ÜNİTEDE NELER ÖĞRENECEĞİZ?

- Peygamberimizin âlemlere rahmet olarak gönderildiğini,
- Peygamberimizin müminlere karşı olan şefkat ve merhametini,
- Peygamberimizin insanlara verdiği değeri,
- Peygamberimizin tüm insanlara müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderildiğini,
- Peygamberimizin güzel ahlakı tamamlamak üzere gönderildiğini,
- Peygamberimize bağlılık ve itaati,
- Peygamberimize salavat getirmeyi,
- Peygamberimizin güzel ahlak ile ilgili bir hadisini öğreneceğiz.

HAZIRLIK SORULARI

1. Hayatınızdan şefkat ve merhametle ilgili davranış örnekleri bulunuz.
2. "Dünya ahiretin tarlasıdır." sözünden ne anlıyorsunuz?
3. Sizce insanların sahip olduğu iyi huylar nelerdir? Örnekler veriniz.
4. Peygamberimize olan sevgimizi ve bağlılığımızı sizce nasıl gösterebiliriz?
5. Peygamberimizin ismi anılınca "Sallallahu aleyhi ve sellem" denilmesinin sebebi nedir?

1. Rahmet Peygamberi

Rahmet, bütün varlıkların iyiliğini arzu edip onlara her türlü yardımda bulunma isteği anlamında kullanılmaktadır.[1] Yüce Rabbimiz, kullarına olan sınırsız rahmetinin bir sonucu olarak onları doğru yola iletmek için zaman zaman peygamberler göndermiştir.

Düşünelim Paylaşalım

"Her ümmetin bir peygamberi vardır. Peygamberleri geldiği zaman, aralarında adaletle hükmedilir ve onlara asla zulmedilmez."

(Yunus suresi, 47. ayet.)

Sizce insanların niçin peygamberlere ihtiyacı vardır? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Hz. Muhammed'in (s.a.v) peygamber olarak görevlendirildiği toplumda insanların çoğu, büyük yanlışlar içindeydi. Tevhid inancı terkedilmiş, insanlar kendi elleriyle yaptıkları putlara tapmaya başlamışlardı. Sosyal hayatta büyük adaletsizlikler göze çarpmaktaydı. Toplumda büyük bir ahlaki çöküş söz konusuydu. İnsanların büyük bölümü hak ve adaletten uzaklaşmıştı. Kendileri farkında olmasalar da bir yol göstericiye ihtiyaçları vardı. Kullarını başıboş bırakmayan Rabbimiz, Mekkelileri doğru yola davet etmesi için Hz. Muhammed'i (s.a.v) peygamber olarak gönderdi. Allah Resulü, getirdiği emirlerle insanlara dünyada ve ahirette kurtuluşa ermenin yollarını gösterdi.

Görsel 2.1: *Allah (c.c), kullarına peygamberleri aracılığıyla doğru yolu göstermiştir.*

Peygamberlerin hepsi, Allah'ın (c.c) kalplerine yerleştirdiği rahmet sayesinde bütün gayretlerini ümmetlerinin kurtuluşu yolunda sarf etmişlerdir. Ancak Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v), ümmetine acıma ve şefkat konusunda eşsizdir. Kur'an-ı Kerim'de onun bu özelliğine işaret edilerek şöyle buyrulmuştur: **"(Resulüm!) Biz seni âlemlere ancak rahmet olarak gönderdik."**[2]

Sevgili Peygamberimiz, Allah Teâlâ'nın sonsuz rahmetinin yeryüzündeki temsilcisidir. İnsanların ilahi rahmetten istifade etmesi için hayatı boyunca olağanüstü çaba harcamıştır. Peygamberimiz o kadar merhametlidir ki kendisine iman edenlerin üstüne titremiş, onların üzülmemesi ve zarar görmemesi için çok titiz davranmıştır. Bunun yanında inanmamakta ısrar edenler adına, ebedî kurtuluş imkânını kaçırdıkları için çok üzülmüştür.[3]

1 Dinî Terimler Sözlüğü, s .376.
2 Enbiya suresi, 107. ayet.
3 Âdem Apak, Siyer-i Nebi, s. 433-435.

Peygamberimizin insanlık için rahmet oluşu, kendi zamanı ve mekânı ile sınırlı değildir. Onun rahmeti tüm zamanları kuşattığı gibi yeryüzü, gökyüzü ve evrenin tamamını içine alan **âlemi** de kuşatmaktadır. Çünkü onunla gönderilen din, kıyamete kadar yaşayacak olan tüm nesillerin yolunu aydınlatacak mahiyettedir. Getirdiği emir ve yasaklar geçerliliğini hiç kaybetmeyecektir. Kendisine indirilen Kur'an, her dönemin ihtiyacına cevap verebilecek evrensel bir kitaptır. Peygamber Efendimiz, herhangi bir ayrım yapmadan bütün insanlara çağrıda bulunmuştur. Onları birliğe, beraberliğe, kardeşliğe, adalete ve yardımlaşmaya davet etmiştir. O, insanlara ancak bu davete uyarlarsa kurtulabileceklerini hatırlatmıştır.

Okuyalım

. . .
Şol seni seven kişi, komuş yoluna başı
İki cihan güneşi, sensin yâ Resulallah

Şol seni sevdi Sübhan, oldun kamuya sultan
Canım yoluna kurban, olsun yâ Resulallah

Derviş Yunus'un canı, âlem şefâat kânı
İki cihan sultanı, sensin yâ Resulallah

(Yunus Emre, Divan, s. 275.)

Allah Resulü'nün rahmet peygamberi oluşu yalnızca insanlarla sınırlı değildir. Onun rahmeti hayvanları ve bitkileri de kuşatmaktadır. O, insanlara çevreyi temiz tutmalarını, hayvanları incitmemelerini, doğanın dengesini bozmamalarını tavsiye etmiştir.[4] Bu tavsiyeler, Peygamberimizin sadece insanlar için değil, bütün varlıklar için rahmet olduğunun açık bir göstergesidir.

2. Şefkat ve Merhamet Peygamberi

Şefkat, sevecenlik ve yumuşak kalpli olmak anlamlarına gelir. **Merhamet** ise acıma duygusuyla iyilik yapmak demektir.[5] Huzurlu ve sağlıklı bir toplum için insanların şefkatli ve merhametli olması önemlidir. Kur'an-ı Kerim ve hadis-i şeriflerde şefkat ve merhamete teşvik eden pek çok ifade vardır.

Düşünelim Paylaşalım

Peygamberimiz *"Müminin mümine bağlılığı, taşları birbirine kenetleyen duvar gibidir."* buyurmuş, sonra iki elinin parmaklarını birbirine geçirmiştir.

(Buhârî, Edeb, 56.)

Peygamberimizin yapmış olduğu bu benzetme müminlerin hangi özelliğini vurgulamaktadır? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

4 bk. Buhârî, Müsâkât, 9; Tirmizî, Edeb, 41.
5 bk. Mustafa Çağrıcı, "Merhamet", DİA, C 29, s. 184.

Allah (c.c), **“Sana uyan müminlere (merhamet) kanadını indir.”**[6] ayetiyle Peygamberimize müminlere karşı merhametli olmasını emretmiştir. Başka bir ayette ise Hz. Peygamber’e şöyle seslenmiştir: **“O vakit Allah’tan bir rahmet ile onlara yumuşak davrandın. Şayet sen kaba, katı yürekli olsaydın hiç şüphesiz etrafından dağılıp giderlerdi. Onları affet, onların bağışlanmasını dile…”**[7] Bu ayet, Peygamberimizin şefkat ve merhametinin sahabi üzerindeki etkisini anlatmaktadır. Onun şefkat ve merhameti, kendisiyle ashabı arasındaki bağı kuvvetlendirmiştir. Sahabiler hatalı davranışlarda bulundukları zaman Allah Resulü onların hatalarını düzeltmiş, onlar da o hataları bir daha yapmamaya gayret göstermişlerdir.

Görsel 2.2: *Müminler birbirlerinin dertlerine kayıtsız kalmazlar.*

Peygamberimiz, Müslümanlar arasındaki şefkat ve merhamet anlayışının nasıl olması gerektiğine özellikle dikkat çekmiştir. Müslümanların birbirlerinin dertlerine kayıtsız kalmamaları gerektiğini vurgulayarak şöyle buyurmuştur: *“Müminler birbirini sevmede ve birbirine merhamet etmede bir vücudun organlarına benzer. Organlardan biri rahatsızlanırsa diğer organlar da bu rahatsızlıktan dolayı acı çekip uykusuz kalır.”*[8]

Merhamet, günlük yaşantımızda her an iç içe olduğumuz bir duygudur. Annemize yardım etmek, kardeşimize sarılmak, arkadaşımıza zorlandığı derslerde yardımcı olmak merhametli olduğumuzu gösteren davranışlardan bazılarıdır. Ayrıca bir çiçeğe su vermek, bir kedinin başını okşamak da merhamet duygumuzla ilgilidir.

Sevgili Peygamberimiz, şefkat ve merhamet konusunda en güzel örneğimizdir. Onun Müslümanlara olan şefkat ve merhameti Kur’an-ı Kerim’de şöyle tarif edilmiştir: **“Andolsun, size kendinizden öyle bir Peygamber gelmiştir ki sizin sıkıntıya uğramanız ona çok ağır gelir. O, size çok düşkün; müminlere karşı çok şefkatlidir, merhametlidir.”**[9]

Peygamber Efendimiz, merhametli olmayı yaşamıyla gösterdiği gibi pek çok hadis-i şerifte de merhametin önemini vurgulamıştır. Örneğin *“Küçüklerimize merhamet etmeyen ve büyüklerimize saygı göstermeyen bizden değildir.”*[10] buyurmuştur. Başka bir hadis-i şerifte de *“İnsanlara merhamet etmeyenlere Allah merhamet etmez.”*[11] buyurarak Allah’ın (c.c) merhametini kazanabilmek için merhametli olmak gerektiğini bildirmiştir.

Görsel 2.3: *Müslüman, tüm canlılara karşı merhametlidir.*

6 Şuarâ suresi, 215. ayet.
7 Âl-i İmrân suresi, 159. ayet.
8 Buhârî, Edeb, 27.
9 Tevbe suresi, 128. ayet.
10 Tirmizî, Birr, 15.
11 Buhârî, Tevhid, 2.

Peygamberimizin hayatından aktarılan bazı hatıralar, onun şefkat ve merhametini göstermesi bakımından önemlidir. Bunlardan biri şöyledir:

Akra b. Habis Peygamberimizi torunu Hasan'ı öperken görmüş, "Benim on tane çocuğum var, hiçbirini öpmedim." diyerek şaşkınlığını dile getirmişti. Peygamber Efendimiz ona doğru bakarak *"Merhamet etmeyene merhamet edilmez."*[12] buyurmuştur.

Sahabinin anlattığına göre "Allah Resulü namaz kıldırırken çocuk ağlaması duyunca kısa sureler okuyarak namazı çabuk bitirirdi."[13] Sevgili Peygamberimizin bu davranışı hem çocuğa hem de annesine olan merhametinden dolayıdır. Çocuğun üzülmesine ve annesinin huzursuz olmasına gönlü razı olmadığından böyle yapmıştır.

Düşünelim Paylaşalım

Sevgili Peygamberimiz üzgün bir çocuk gördüğünde mutlaka onun yanına gider ve gönlünü alırdı. Şefkatiyle kucak açtığı çocuklardan biri de Beşir b. Akrabe isimli sahabidir. "Beşir'in babası Uhud Savaş'ında şehit düşmüştü. Bunun üzerine Hz. Peygamber onu ziyarete gitmiş, ağladığını görünce *'Ağlama, benim baban olmamı, Âişe'nin de annen olmasını istemez misin?'* diyerek onu teselli etmiştir."

(Buhârî, Tarihu'l-kebir, C 2, s. 78.)

Peygamberimizin bu davranışı sizce çocuğun duygu dünyasını nasıl etkilemiş olabilir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

3. Müjdeleyen ve Uyaran Peygamber

Peygamberlerin görevlerinden biri de Allah'tan (c.c) aldıkları mesajları insanlara ulaştırmaktır. Yüce Rabbimiz ilk insandan itibaren her topluma bir uyarıcı göndermiştir. Allah (c.c) **"Biz hiçbir memleketi, öğüt vermek üzere (gönderdiğimiz) uyarıcıları (peygamberleri) olmadan helak etmedik..."**[14] buyurmuştur. Bu ayet, bize Allah'ın (c.c.) bir uyarıcı göndermeden kimseyi sorumlu tutmadığını haber vermektedir. Ayette bahsedilen toplumların helak olmasının sebebi, gönderilen peygamberleri yalanlamalarıdır.

اَ يَحْسَبُ الْاِنْسَانُ اَنْ يُتْرَكَ سُدًى

Görsel 2.4: **"İnsan, kendisinin başıboş bırakılacağını mı sanır?"**

(Kıyâme suresi, 36. ayet.)

Hz. Muhammed (s.a.v), gönderilen son peygamberdir. O, Allah'ın (c.c) emir ve yasaklarını insanlara bildirmiş ve onları İslam'a davet etmiştir. Davet sürecinde onun en belirgin özelliği müjdeleyici ve uyarıcı olmasıdır. Kur'an-ı Kerim'de, **"Ey Peygamber; biz seni hakikaten bir şahit, bir müjdeleyici ve bir uyarıcı olarak gönderdik"**[15] ayeti ve buna benzer birçok ayette[16] Peygamberimizin bu özelliğine dikkat çekilmektedir.

12 Müslim, Fedâil, 65.
13 Buhârî, Ezan, 65.
14 Şuarâ suresi, 208-209. ayetler.
15 Ahzab suresi, 45. ayet.
16 bk. Araf suresi, 188. ayet; Sebe suresi, 28. ayet.

Peygamber Efendimiz inananların ahirette en güzel nimetlerle ödüllendirileceklerini müjdelemiştir. Allah'ın (c.c.) emirlerine uymayanları ise dünyada ve ahirette çekecekleri sıkıntılar konusunda uyarmıştır. Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyrulmuştur:

"İnkâr edenler var ya onları dünya ve ahirette şiddetli bir azaba çarptıracağım; onların hiç yardımcıları da olmayacak. İman edip iyi davranışlarda bulunanlara gelince Allah onların mükâfatlarını eksiksiz verecektir…"[17] Başka ayetlerde de aynı konu vurgulanmış, ödül ve cezanın içeriği açıklanmıştır.[18]

Bilgi Kutusu

Kur'an-ı Kerim'de uyarıcı anlamında **nezir** ve müjdeleyici anlamında **beşir** kavramları kullanılmıştır. Bu kavramlar ayetlerde çoğunlukla peş peşe gelmiş ve birbirini tamamlamıştır. (Dinî Terimler Sözlüğü, s. 48, 353.)

İslam dini insanlara bazı sorumluluklar yüklemiştir. Sorumluluklarını yerine getirenlerin bunun karşılığında bir ödül beklemesi çok doğaldır. Bir Müslüman için en büyük ödül ise Allah'ın (c.c) rızasını kazanmaktır. Çünkü Rabbimiz razı olacağı kullarına cenneti vadetmiştir. Cennet, insanın sonu olmayan bir hayatta, dilediği tüm nimetlere kavuşacağı yerdir. Allah'ın (c.c) rızasını kazanma arzusu, ilk Müslümanların baskılar karşısında dayanma gücünü arttırmıştı. Her türlü zorluk ve sıkıntıya karşı Müslümanlara her zaman güç vermeye de devam edecektir.

Düşünelim Paylaşalım

Allah'ın (c.c) rızasını kazanmak isteyen insanın zorluklar karşısındaki tutumu nasıl olmalıdır? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Peygamber Efendimiz, kendisinin müjdeleme ve uyarma sorumluluğunu, bir benzetmeyle şöyle anlatmıştır: *"Benim ve sizin durumunuz, (gece) yaktığı ateşe üşüşen pervanelere engel olmaya çalışan adamın durumuna benzer. Ben sizi ateşten korumak için kuşaklarınızdan tutuyorum, siz ise benim elimden kurtulup ateşe girmeye çalışıyorsunuz."*[19]

4. Ahlakı Tamamlayan Peygamber

Ahlak kelimesi, insanın iyi veya kötü olarak nitelendirilmesine yol açan huyları ve ortaya konan davranışları anlatmak için kullanılmaktadır.[20] İyi huylu kimselere güzel ahlaklı denir. Güzel ahlaklı olmak, Müslüman olmanın gereklerinden biridir. Müslümanlar için en güzel örnek olan Peygamberimiz, *"Ben güzel ahlakı tamamlamak üzere gönderildim."*[21]

17 Âl-i İmrân suresi, 56-57. ayetler.
18 bk. Âl-i İmrân suresi, 15. ayet; Nisa suresi, 14. ayet.
19 Buhârî, Rikâk, 26.
20 Dinî Terimler Sözlüğü, s. 12.
21 Mâlik b. Enes, Muvattaa, Hüsnü'l-hulk,1.

buyurmuştur. Yüce Rabbimiz de Kur'an-ı Kerim'de Peygamberimize hitaben **"Sen elbette yüce bir ahlak üzeresin."**[22] buyurarak onu övmüştür. Peygamberimiz hayatı boyunca bu ahlakın gerektirdiği gibi yaşamıştır. Rabbimiz başka bir ayette **"Andolsun ki Resulullah, sizin için Allah'a ve ahiret gününe kavuşmayı umanlar ve Allah'ı çok zikredenler için güzel bir örnektir."**[23] buyurarak bize Peygamberimizi örnek almamızı emretmiştir. Peygamberimiz de *"Sizin en hayırlınız, ahlakı en güzel olanınızdır."*[24] buyurarak Müslümanları da güzel ahlaklı olmaya teşvik etmiştir.

Düşünelim Paylaşalım

Hz. Âişe, Peygamberimizin ahlakı hakkında kendisine bilgi vermesini isteyen birisine "Sen Kur'an okumaz mısın? Onun ahlakı Kur'an'dı." diye cevap vermiştir.

(Müslim, Salâtü'l-müsâfirîn, 139.)

Peygamberimizin Kur'an ahlakına sahip olması ne demektir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Peygamber Efendimiz temizliğe önem veren, sade ve temiz giyinen bir insandı. Muhtaçlara yardım eder, hastaları ziyaret ederdi. Yetimlerle yakından ilgilenir, onları koruyup gözetirdi. Ailesine vakit ayırır, kendi işini kendisi yapmaya özen gösterirdi. O; adaletli, dürüst, sözünde duran, cömert, sabırlı, şefkatli, merhametli, mütevazı, güzel sözlü ve vefalı bir insandı. Kısaca güzel ahlakın gerektirdiği tüm iyi huylara sahipti.

Görsel 2.5: *Müslüman haksızlık yapmaz, yapılmasına da izin vermez.*

Peygamberimizin Ahlakından Örnekler

Peygamber Efendimiz, ömrü boyunca hiç haksızlık yapmamış ve haksızlık yapılmasına da izin vermemiştir. Allah (c.c), Kur'an-ı Kerim'de **"… Hislerinize uyup adaletten sapmayın!.."**[25] buyurmaktadır. Peygamberimiz adaletli davranmak için büyük titizlik göstermiş, bizden de aynı titizliği göstermemizi istemiştir. Bir hadis-i şerifinde şöyle buyurmaktadır: *"Müslüman Müslüman'ın kardeşidir. Ona haksızlık yapmaz, haksızlık yapılmasına seyirci kalmaz…"*[26]

22 Kalem suresi, 4. ayet.
23 Ahzab suresi, 21. ayet.
24 Buhârî, Edeb, 38.
25 Nisa suresi, 135. ayet.
26 Müslim, Birr, 32.

Yazalım

"Muhakkak ki Allah; adaleti, iyiliği, akrabaya yardım etmeyi emreder. Çirkin işleri, fenalık ve azgınlığı da yasaklar. O, düşünüp tutasınız diye size öğüt veriyor." (Nahl suresi, 90. ayet.)

Allah Teâlâ bu ayette dünyada düzeni sağlayabilmek için uymamız gereken esasları sıralamıştır. Ayette Allah'ın (c.c) emrettiği ve yasakladığı davranışlar nelerdir? Yazınız.

ALLAH'IN (c.c) EMRETTİĞİ DAVRANIŞLAR	ALLAH'IN (c.c) YASAKLADIĞI DAVRANIŞLAR

Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v), hayatı boyunca doğruluktan ayrılmamıştır. Kimse onun yalan söylediğini duymamıştır. Peygamberimizi inkâr edenler bile ona yalancı diyememişlerdir. Resulullah son nefesine kadar **"...Emrolunduğun gibi dosdoğru ol!.."**[27] ilkesine uygun davranmıştır.

Kendisine *"Ey Allah'ın elçisi! İslam hakkında bana öyle bir söz söyle ki artık senden başkasına sormama ihtiyaç kalmasın."* diyen bir kişiye *"Allah'a inandım de, sonra dosdoğru ol!"*[28] cevabını vermiştir. Peygamberimiz, doğruluktan ayrılmadan hayat sürmenin mümkün olduğunu bizlere örnek yaşayışıyla göstermiştir. Bir hadis-i şerifinde doğru sözlü olmakla yalan söylemeyi karşılaştırarak şöyle buyurmuştur: *"Doğruluk iyiye, iyilik de cennete götürür. Kişi, doğru söyleye söyleye Allah katında doğru kimseler derecesine yükselir. Yalan ise kötülüğe, kötülük de cehenneme götürür. İnsan yalan söyleye söyleye Allah katında yalancı diye yazılır."*[29]

Düşünelim Paylaşalım

"Yalancının mumu yatsıya kadar yanar." atasözünden ne anlıyorsunuz? Düşüncelerinizi anlatan bir kompozisyon yazınız.

Peygamber Efendimiz düşmanlarına bile dürüst davranmış, verdiği sözden hiçbir zaman dönmemiştir. Müslümanlar da hem Allah'a (c.c) hem de insanlara verdiği sözleri yerine getirmekle sorumludur. Allah (c.c) **"... Verdiğiniz sözü yerine getirin. Çünkü verilen söz sorumluluğu gerektirir."**[30] buyurmuştur.

27 Hud suresi, 112. ayet.
28 Müslim, İman, 62.
29 Buhârî, Edeb, 69; Müslim, Birr, 103, 104.
30 İsra suresi, 34. ayet.

Okuyalım

İnsana sadakat yaraşır görse de ikrah
Yardımcısıdır doğruların Hazreti Allah

(Ziya Paşa, Tercî-i Bend ve Terkîb-i Bend, s. 98.)

Peygamber Efendimizin öne çıkan özelliklerinden birisi de cömertliktir. Peygamberimiz *"Allah cömerttir ve cömertliği sever."*[31] buyurmuştur. Allah Resulü, kendisinden bir şey istendiğinde asla geri çevirmezdi. O, insanların en cömertiydi. Müslümanlara da cömert olmalarını tavsiye etmişti.

Müminleri Allah'ın (c.c) rızasına ve ebedî kurtuluşa kavuşturacak yolun cömertlikten geçtiğini bildiren bir çok ayet vardır. Bu ayetlerden birinde Allah Teâlâ şöyle buyurur:

"O takva sahipleri ki bollukta da darlıkta da Allah için harcarlar, öfkelerini yutarlar ve insanları affederler. Allah da güzel davranışta bulunanları sever."[32]

Düşünelim Paylaşalım

Peygamberimiz *"Gücün yettiğince ölçülü olarak ver, hayır kapısını kapama. Yoksa Allah da senin hayır kapılarını kapar."* buyurmuştur.

(Buhârî, Zekât, 26.)

Yukarıdaki hadis-i şerifin bize verdiği mesaj nedir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Peygamberimiz selamlaşma konusunda da çok hassas davranır, yolda gördüğü çocuklara bile selam verirdi. Selamlaşmanın insanlar arasındaki sevgiyi artırdığını haber vererek şöyle buyurmuştur: *"İman etmedikçe cennete giremezsiniz, birbirinizi sevmedikçe de gerçek manada iman etmiş olmazsınız. Size yerine getirdiğiniz takdirde birbirinizi seveceğiniz bir şeyi haber vereyim mi? Aranızda selamı yayınız."*[33]

Rabbimiz Buyuruyor

"Bir selam ile selamlandığınız zaman siz de ondan daha güzeli ile selamlayın yahut aynı ile karşılık verin…" (Nisa suresi 86. ayet.)

Görsel 2.6: *Selamlaşmak aramızdaki sevgiyi arttırır.*

31 Tirmizî, Edeb, 41.
32 Âl-i İmrân suresi, 134. ayet.
33 Müslim, İman, 93; Ebu Dâvud, Edeb, 131.

Güler yüzlü, kibar ve güzel sözlü bir kişi olan Peygamberimiz, Müslümanlara da böyle olmalarını tavsiye etmiştir. *“Güzel söz, bir sadakadır.”*[34] buyurarak güzel söz söylemenin sevap kazandıran bir iyilik olduğunu bildirmiştir. Yalan, iftira, dedikodu ve boş sözlerden uzak durulmasını da tembih ederek *“Ya hayır söyle yahut sus!”*[35] buyurmuştur.

Peygamber Efendimiz, kendini övmekten hoşlanmayan mütevazı bir insandı. Bir topluluk içine girdiğinde ayağa kalkılmasını ve kendisine yer verilmesini istemez, boş bulduğu yere otururdu. Bunun yanında kendisini ziyarete gelenleri karşılar ve onlara ikramda bulunurdu.[36]

Peygamber Efendimiz kendisine yapılan iyiliklere misliyle karşılık veren vefalı bir insandı. Onun hayatı vefa örnekleriyle doludur. Mesela sütannesi Halime’ye ve onun ailesine her zaman yakın ilgi göstermiş ve yeri geldiğinde onlara yardım etmiştir. Küçüklüğünden beri yanında olan Ümmü Eymen’e (r.a) “Sen benim ikinci annem sayılırsın.” diyerek sevgi ve hürmet göstermiştir.[37]

Allah Resulü Hz. Hatice’yi vefatından sonra hep hayırla anmıştır. Hz. Hatice’ye olan vefasının bir sonucu olarak onun arkadaşlarına da hürmet göstermiş, onlarla ilgilenmiştir.[38]

Okuyalım

EŞSİZ VEFA

Peygamberimiz otuzlu yaşlarında iken amcası Ebu Talib’in bir oğlu oldu. Ali adı verilen çocuk büyüyüp beş yaşına geldiği yıl Mekke’de şiddetli bir kıtlık baş gösterdi. İnsanlar, büyük bir geçim sıkıntısı içine düştüler. Ebu Talib de bu sıkıntıdan payına düşeni almıştı. Ailesi kalabalık, çocukları küçüktü. Kendisini Kâbe ve hacıların hizmetine adadığı için geliri de iyiden iyiye azalmıştı. Çevresinde olup bitenlere karşı son derece duyarlı, akrabalık bağları çok sıkı olan Peygamberimiz, durumun farkına varınca amcasını incitmeden yardım etmenin yollarını aramaya başladı. O günün yaşam şartları içinde çocuklarından birinin bakımını üstlenirse amcasının yükünü hafifletebileceğini düşündü. Konuyu eşi Hz. Hatice’ye açtı. Desteğini alınca amcası Hz. Abbas’a gitti:

– *Kardeşin Ebu Talib’in çocukları çoğaldı. Gördüğün gibi şu sıralarda Mekke’de büyük bir kıtlık var. İnsanlar çok zor durumda. Sen de uygun görürsen amcamla görüşüp kendisine yardımcı olalım. Yükünü hafifletmek için çocuklardan birini sen, birini ben yanımıza alalım,* sözleriyle düşüncesini dile getirdi. Tekliften memnun kalan Hz. Abbas, yeğeni ile birlikte kardeşi Ebu Talib’e gitti. Uygun bir dille:

– Üzerindeki sıkıntı kalkıncaya kadar ailenden birilerini yanımıza alıp yükünü hafifletmek istiyoruz, dediler.

Ebu Talib, duyduğu sözler karşısında duygulandı. Oğlu gibi sevdiği yeğeniyle kardeşinin yüce gönüllülüğünden çok memnun oldu:

– Âkil ile Talib’i bana bırakın, dedi.

Abbâs (r.a) Cafer’i, Allah Resulü ise Ali’yi alıp evlerine götürdüler.

(İbn Hişâm, es-Sîre, C 1-2, s. 246-247.)

34 Buhârî, Cihad 128; Müslim, Zekât, 56.
35 Buhârî, Edeb, 31.
36 bk. Tirmizî, Edeb,13; Ebu Dâvud, Edeb, 94.
37 Müslim, Fedâliu’s-sahabe, 102.
38 Müslim, Fedaliu’s-sahabe, 74-75.

Peygamberimiz, sahip olduğu erdemler sebebiyle insanlar için en güzel örnektir. Güzel ahlakın gerektirdiği bütün özellikleri kendisinde toplamış, ahlakın tamamlayıcısı olmuştur.

5. Peygamberimize Bağlılık ve İtaat

Allah (c.c), kıyamete kadar geçerliliğini koruyacak olan emir ve yasaklarını bizlere Kur'an-ı Kerim'de bildirmiştir. Ancak bazı emirlerin içeriği ayrıntılı bir şekilde anlatılmamıştır. Bu emirleri nasıl yerine getireceğimizi bize Peygamberimiz öğretmiştir. Örneğin, Kur'an-ı Kerim'de namaz kılmak emredilmiştir. Ama namazın nasıl kılınacağı açıklanmamıştır. Müslümanlar, namazların kaç rekât olduğunu ve nasıl kılınacağını Peygamberimizden öğrenmişlerdir. Ona da bunu Cebrail (a.s) aracılığıyla Allah (c.c) bildirmiştir.[39] Abdestin nasıl alınacağı, haccın nasıl yapılacağı gibi başka birçok husus da yine Peygamberimiz tarafından öğretilmiştir.

Görsel 2.7: *İbadetlerin nasıl yapılacağını bizlere Peygamberimiz öğretmiştir.*

Birine **itaat** etmek, onun emir ve yasaklarına uymak demektir.[40] Kur'an-ı Kerim'de Allah'a (c.c) ve Peygambere itaat ile ilgili birçok ayet vardır. Allah (c.c) **"Ey iman edenler! Allah'a ve Resulüne itaat edin, işittiğiniz hâlde ondan yüz çevirmeyin."**[41] ayetiyle kendisine ve peygamberine itaati emretmektedir. **"(Resulüm!) de ki: Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyunuz ki Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın…"**[42] ayeti de Allah'ın (c.c) sevgisini kazanabilmek için O'nun emirlerini bildiren ve uygulayan Hz. Peygamber'e uymak gerektiğini vurgulamaktadır.

39 Buhârî, Bedü'l-halk, 6.
40 Dinî Terimler Sözlüğü, s. 235.
41 Enfal suresi, 20. ayet.
42 Âl-i İmrân suresi, 31. ayet.

Okuyalım

VESİLETÜ'N-NECÂT'tan

...
Amine hatun Muhammed annesi
Ol sadeften doğdu ol dürdanesi

Ol Rebiülevvel ayın nicesi
On ikinci gece isneyn gecesi

Ol gece doğdu ol hayru'l-beşer
Annesi onda neler gördü neler
...

(Süleyman Çelebi, Mevlid-i Şerif Vesîletü'n-Necât, s. 54.)

Kültürümüzde, Peygamber Efendimize bağlılığımızı ortaya koyan pek çok örnek mevcuttur. Ecdadımız, Peygamber Efendimizin yaşadığı şehirler olan Mekke ve Medine'ye insanlar rahatça ulaşabilsin diye Hicaz demiryolunu inşa etmiştir. Pek çok şair, Hz. Peygamber'in niteliklerini övmek için şiirler yazmıştır. **Naat** adı verilen bu şiirlerin edebiyatımızda çok sayıda örneği vardır.[43] Bunun yanında **mevlit** adı verilen uzun şiirlerin de kültürümüzde özel bir yeri bulunmaktadır. Mevlitler; Peygamber Efendimizin doğumunu, doğum sırasında meydana gelen olağanüstü olayları ve hayatından bazı kesitleri anlatan şiirlerdir. Sayıları oldukça fazla olan mevlitlerin, toplumumuzda en yaygın olanı ve en çok sevileni, Süleyman Çelebi tarafından yazılan "Vesiletü'n-Necât" isimli eserdir.[44]

Peygamberimize itaatin Allah'a (c.c) itaatle bir tutulmasının sebebi, onun her zaman Allah'ın (c.c) emirlerine göre hareket ediyor oluşudur. **"O, arzusuna göre konuşmaz, o (Peygamberin bildirdikleri) vahyedilenden başkası değildir."[45]** ayeti bu durumu açıkça ifade eder. Ayrıca Peygamberimiz, Allah'ın (c.c) koruması altındadır. Yapmış olduğu küçük hatalar, Rabbimiz tarafından derhal düzeltilmiştir.

Peygamberimize itaat edebilmek için onun sünnetini çok iyi öğrenmek gerekir. Peygamberimizin sünneti olmadan dinimizi doğru bir şekilde yaşamak mümkün değildir. **"Ey iman edenler! Allah'a itaat edin, Peygambere itaat edin. İşlerinizi boşa çıkarmayın."[46]** ayetindeki emri, ancak onun sünnetini bilerek yerine getirebiliriz.

Bilgi Kutusu

Sünnet; yol, gidişat ve davranış gibi anlamlara gelir. Peygamber Efendimizin sünneti dendiğinde onun yaşam tarzı kastedilir. Peygamberimizin sözleri ve uygulamaları olan sünnetinin yazılı hâline de **hadis** denir. Sahabinin Peygamberimiz tarafından onaylanan davranışları da sünnete ve hadise dâhildir.

(Dinî Terimler Sözlüğü, s. 416.)

43 Dinî Terimler Sözlüğü, s. 341.
44 Dinî Terimler Sözlüğü, s. 299.
45 Necm suresi, 3-4. ayetler.
46 Muhammed suresi, 33. ayet.

6. Peygamberimize Salavat

Salavat; dua, rahmet ve yüceltme anlamlarına gelen “salât” kelimesinin çoğuludur.[47] Peygamberimize salavat getirmek; ona dua etmek, onu övgü ve hayırla anmak demektir. Salavat, Peygamberimize olan sevgimizin ve bağlılığımızın bir ifadesidir.

Peygamberimize salavat getirmek Rabbimizin emridir. Yüce Allah şöyle buyurmuştur: **“Şüphesiz Allah ve melekleri, Peygamberi överler. Ey inananlar! Siz de ona salavat getirin ve tam bir teslimiyetle selam verin.”**[48]

Görsel 2.8: **“Şüphesiz Allah ve melekleri, Peygambere salât ederler...”**
(Ahzab suresi 56. ayet.)

Araştıralım

Arif Nihat ASYA tarafından yazılan naat, günümüzde en çok bilinen naatlardan biridir. Aşağıda bir bölümü verilen bu naatın tamamını bularak okuyunuz.

NAAT
Seccaden kumlardı
Devirlerden diyarlardan
Gelip göklerde buluşan
Ezanların vardı

Mescit mümin, minber mümin
Taşardı kubbelerden tekbir
Dolardı kubbelere ‘âmin!’
Ve mübarek geceler, dualarımız
Geri gelmeyen dualardı
Geceler ki pırıl pırıl
Kandillerin yanardı

Kapına gelenler Ya Muhammed
-uzaktan yakından-
Mümin döndüler kapından

Besmele ekmeğimizin bereketiydi
İki dünyada aziz ümmet
Muhammed ümmetiydi

Konsun yine pervazlara güvercinler
“Hû hû”lara karışsın
“Âmin”ler
Mübarek akşamdır
Gelin ey Fâtihalar, Yâ-sinler
. . .

(Arif Nihat Asya, Dualar ve Âminler, s. 62.)

47 Mehmet Suat Mertoğlu, “Salâtü Selam”, DİA, C 36, s. 23.
48 Ahzab suresi, 56. ayet.

Müminlerin salavat getirmesi, Peygambere dua etmeleri ve saygı gösterip onun yolundan gitmeleri anlamındadır. Allah Resulü şöyle buyurmuştur: *“Kıyamet günü bana insanların en yakını, bana en çok salavat okuyandır.”*[49] Salavat getirmek, Peygamberimize bağlılığımızı güçlendirir ve bize onu hatırlatarak onun gibi yaşamak için gayret etmemizi sağlar. Böylece İslam’a uygun bir hayat yaşayarak kıyamet günü Peygamberimize yakın olabiliriz.

“Allah’ın rahmeti ve bereketi Muhammed’in, ailesinin ve ona iman edenlerin üzerine olsun.” anlamındaki *“Allahümme salli alâ Muhammedin ve alâ âli Muhammed”* duası en yaygın kullanılan salavat örneğidir. Peygamberimizin adı anıldığında söylediğimiz *“Sallallahu aleyhi ve sellem”* ifadesi de “Allah’ın selamı ve rahmeti onun üzerine olsun.” demektir. Vefat edenlerin ardından ve cuma günleri öğle ezanından önce okunan salâlar da birer salavat örneğidir.

Peygamberimiz, kendisine nasıl salavat getireceklerini soran bazı sahabilere, salli ve barik dualarını tavsiye etmiştir.

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَ عَلٰى آلِ مُحَمَّدٍ
كَمَا صَلَّيْتَ عَلٰى اِبْرٰهِيمَ وَ عَلٰى آلِ اِبْرٰهِيمَ
اِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ

“Allah’ım! İbrahim’e ve ailesine rahmet ettiğin gibi Muhammed’e ve onun ailesine de rahmet et. Şüphesiz sen her türlü övgüye layık olansın ve çok yücesin.”

اَللّٰهُمَّ بَارِكْ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَ عَلٰى آلِ مُحَمَّدٍ
كَمَا بَارَكْتَ عَلٰى اِبْرٰهِيمَ وَعَلٰى آلِ اِبْرٰهِيمَ
اِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ

“Allah’ım! İbrahim’i ve ailesini mübarek kıldığın gibi Muhammed’i ve onun ailesini de mübarek kıl. Şüphesiz sen her türlü övgüye layık olansın ve çok yücesin.”

(Müslim, Salât, 66; Ahmed b. Hanbel, Müsned, C 1, s. 529.)

Söyleyelim

Kültürümüzde “Salât-ı Ümmiye” olarak bilinen ve büyük bestecilerimizden Itrî tarafından bestelenen salavat çok yaygındır. Bu besteyi dinleyip öğrenerek sınıfta koro halinde söyleyiniz.

49 Tirmizî, Vitr, 21.

Okuyalım

GÜLÜMSEYEN GÜL

Sana her an selam vermek
ne güzel
Her an selamını almak
güzelden de güzel

Adını anarak
Kim gülümseyen
bir gül gösterir
doğan bebeklere
senin yerine?

Hayal edince çocuklarla
Oynadığın bulutsu günleri
Güleriz Zeyneb gibi
Sana koşarız Hüseyin gibi

Çocuk gibi masum
olduğun için mi
En ileri olansın
çocukları sevmede?

Cennet gerçek dünya gibi
Büyüyünce de
Seni rüyamda
görecek miyim

Cennette yanına
Koşarak gelecek miyim?

Sana her an selam vermek
ne güzel
Her an selamını almak
güzelden de güzel

(Mustafa Ruhi ŞİRİN, İtibar Dergisi, s. 114.)

7. Bir Hadis Öğreniyorum

قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَ سَلَّمَ:
لاَ يُؤْمِنُ اَحَدُكُمْ حَتّٰى يُحِبَّ لِاَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ

Resulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:
“Sizden biri, kendisi için istediğini (Müslüman) kardeşi için de istemedikçe (gerçek anlamda) iman etmiş olmaz.”

(Buhârî, İman, 7.)

Bir Müslüman olarak bu hayattaki en büyük amacımız Allah’ın (c.c) rızasını kazanmaktır. Bunun için Peygamberimizin gösterdiği güzel ahlak ilkeleri ışığında yaşamaya çalışırız. Birbirimizi Allah (c.c) için sevmek de bu ilkelerden biridir. Allah (c.c) için sevmek, arada bir akrabalık ya da maddi menfaat olmaksızın birbirini sevmek demektir. Birini Allah (c.c) için sevdiğimizde o bizim kardeşimiz olmuştur ve onun için her türlü fedakârlığı yaparız. Sevincini paylaşır, zor durumunda yanında olur, hata yaptığında hatasını düzeltmesini sağlarız.

İyi bir insan olmak için ihtiyacımız olan en temel kural, kendimiz için istediğimizi başkaları için de isteyebilmektir. Bu kurala uyduğumuzda Peygamberimizin önerdiği pek çok erdeme ulaşmış oluruz. Mesela birinin bize kin besleyip kötülük yapmasını istemeyeceğimiz için biz de kimseye kin beslemeyiz. Birinin bize yardım etmesinden memnun olacağımız için biz de ihtiyacı olanlara yardım ederiz. Peygamberimiz, böyle davrandığımızda Allah’ın da (c.c) bize yardım edeceğini müjdeleyerek şöyle buyurmuştur: *“Kim bir Müslüman’ın dünya sıkıntılarından bir sıkıntıyı giderirse Allah da onun kıyamet günündeki sıkıntılarından birini giderir. Kim darda kalan bir kimsenin işini kolaylaştırırsa Allah da dünya ve ahirette onun işlerini kolaylaştırır. Kim bir Müslüman’ın ayıbını örterse Allah da dünya ve ahirette onun ayıplarını örter. Kul, kardeşinin yardımında olduğu sürece Allah da onun yardımcısı olur.”* [50]

Bir Müslüman için Allah’ın (c.c) yardımından daha kıymetli ne olabilir? Bu yardıma kavuşabilmek ve imanımızı olgunluğa eriştirebilmek için yapmamız gereken şey bellidir: bencil olmamak, kendimizi karşımızdakinin yerine koyarak ona göre davranmak. Böyle yaptığımızda Peygamberimizin güzel ahlak ile ilgili tavsiyelerine uymuş olur ve Rabbimizin huzuruna iyi bir Müslüman olarak varırız.

Düşünelim Paylaşalım

Kendimiz için istediklerimizi, Müslüman kardeşlerimiz için de istemek bizi hangi güzel davranışlara yönlendirir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

50 Ebu Dâvud, Edeb, 60; Tirmizî, Birr, 19.

Ölçme - Değerlendirme

A. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere doğru sözcüğü yazınız.

1. **"(Resulüm!) Biz seni âlemlere ancak ………………. olarak gönderdik."** (En'am suresi, 107. ayet.)

2. **"Ben güzel ………………… tamamlamak üzere gönderildim."** (Mâlik b. Enes, Muvattaa, Hüsnü'l-hulk, 1.)

3. **Kur'an-ı Kerim'de ayrıntılı şekilde yer almayan bazı emirler ……………..…….. tarafından açıklanmıştır.**

4. **Hz. Muhammed'in (s.a.v) niteliklerini övmek için yazılmış .... adı verilen şiirler Peygamberimize bağlılığımızın bir göstergesidir.**

B. Aşağıdaki açık uçlu soruların cevabını ilgili alana yazınız.

5. **Peygamberimizin âlemlere rahmet olarak gönderilmiş olması ne anlama gelir?**

....

....

6. **Peygamberimizin hadislerine göre Müslümanlar arasındaki şefkat ve merhamet anlayışı nasıl olmalıdır?**

....

....

Ölçme - Değerlendirme

7. Selamlaşmanın insanlar arası ilişkilere olumlu etkileri nelerdir?

....

....

8. Hz. Muhammed'in (s.a.v) tevazu sahibi bir insan olduğunu gösteren davranışlarına bir örnek veriniz.

....

....

9. Peygamberimizin sünnetini öğrenmek Müslümanlar için neden önemlidir?

....

....

10. Birbirini Allah (c.c) için sevmek ne demektir?

....

....

11. Peygamberimize salavat getirmek Müslümanlara neler kazandırır?

....

....

Ölçme - Değerlendirme

C. *Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları okuyunuz ve doğru seçeneği işaretleyiniz.*

12. Peygamber Efendimiz Hz. Hatice'nin vefatından yıllar sonra *"Allah'a yemin olsun ki Allah bana Hatice'den daha hayırlısını vermemiştir. İnsanlar beni inkâr ederken o bana inanıp tasdik etti. İnsanlar benden uzak dururken o beni malı ile destekledi. Allah, onun vesilesiyle beni evlatla rızıklandırdı."* buyurmuştur. (Ahmed b. Hanbel, Müsned, C 8, s. 204.)

Yukarıdaki metin, Peygamberimizin güzel huylarından hangisi ile ilgilidir?

A) Vefası
B) Dürüstlüğü
C) Güvenilirliği
D) Cömertliği

13. Aşağıdakilerden hangisi Peygamberimizin adaletli olduğunu gösteren davranışlarından biridir?

A) Hiç yalan söylememesi
B) Haksızlık yapılmasına izin vermemesi
C) Kendini övmekten hoşlanmaması
D) Çocuklara selam vermesi

14. Peygamber Efendimiz *"Müslüman kardeşini küçük görmesi kişiye kötülük olarak yeter."* buyurmuştur. (Müslim, Birr, 32.)

Yukarıdaki hadis-i şerif Müslümanları aşağıdaki iyi huylardan hangisine yönlendirmektedir?

A) Cömertlik
B) Doğruluk
C) Adalet
D) Tevazu

Ölçme - Değerlendirme

15. Peygamberimizin namaz kıldırırken çocuk ağlaması duyduğunda namazı kısa tutması onun aşağıdaki özelliklerinden hangisi ile ilgilidir?

A) Cömert olması
B) Uyarıcı olması
C) Merhametli olması
D) Vefalı olması

16. "... Peygamber size ne verdiyse alın, size neyi yasakladıysa ondan da sakının..." (Haşr suresi, 7. ayet.) **ayeti aşağıdakilerden hangisini emretmektedir?**

A) Selamlaşmayı
B) Adaletli olmayı
C) Peygambere itaati
D) Peygambere salavatı

17. Peygamberimize itaatin Allah'a (c.c) itaat ile bir tutulmasının sebebi aşağıdakilerden hangisidir?

A) İnsanlara karşı çok merhametli olması
B) Gönderilen son peygamber olması
C) Müjdeleyici ve uyarıcı olması
D) Allah'tan (c.c) aldığı emirler doğrultusunda konuşması

Ölçme - Değerlendirme

"İslam ahlakının en belirgin yönleri, "hasbîlik" yani hiçbir çıkar kaygısı olmadan sırf Allah rızasını gözetmek ve "ihsan" yani kendisi Allah'ı görmese de her an Allah'ın onu gördüğünün bilincinde olmak ve ona göre davranmaktır. Bu, İslam'da ahlak ve iman arasında sıkı bir ilişki olduğu anlamına gelmektedir. Allah Teâlâ, "Rabbimiz Allah'tır." deyip de dosdoğru olanları cennetle müjdelemiştir. Resulullah da, *"Müminlerin iman bakımından en mükemmeli, ahlak bakımından en güzel olanıdır."* buyurarak iman ve ahlak birlikteliğine vurgu yapmıştır. Ayrıca ahlakı en güzel olanların, en hayırlı insanlar ve kendisine en sevgili kimseler olduğunu ifade etmiştir.

İslam ahlakında vicdan da göz ardı edilmemiştir. Şuurlu, iman sahibi bir kimse, vicdanına danışarak iyi ve kötüyü birbirinden ayırt edebilir. Çünkü iyilik/sevap, kalbin kendisi ile huzur ve sükûn bulduğu; kötülük/günah ise kalbi huzursuz eden şeydir. Nitekim Hz. Peygamber, *"İyilik güzel ahlaktır. Kötülük ise içini huzursuz eden ve başkalarının bilmesini istemediği şeydir."* buyurmuştur. Ancak insanın fıtratı gereği yanıldığı ve hata ettiği zamanlar olabilmektedir. Böyle bir durumda Allah Resulü şunu tavsiye etmektedir: *"Nerede olursan ol, Allah'a karşı sorumluluğun bilincinde ol! Kötülüğün peşinden iyi bir şey yap ki onu yok etsin. İnsanlara da güzel ahlaka uygun biçimde davran!"* Çünkü Allah Teâlâ'nın buyurduğu üzere yapılan hayır ve hasenat, kötülükleri gidermektedir."

(Hadislerle İslam, C 3, s. 17.)

18, 19 ve 20. soruları yukarıdaki metne göre cevaplayınız.

18. Hz. Peygamber, insanın fıtratı gereği yanılıp hata ettiği zamanlarda, bunu telafi etmek için ne yapmasını tavsiye etmiştir?

....

....

19. Allah'ın her an bizi gördüğünün bilincinde olmak sizce davranışlarımızı nasıl etkiler?

....

....

20. İslam ahlakında vicdanın nasıl bir işlevi vardır?

....

....

3. ÜNİTE

PEYGAMBERİMİZ VE GENÇLER

KAVRAMLAR

Asr-ı Saâdet, istişare, âlim, ilim, cihat, davet, tebliğ, şehadet.

BU ÜNİTEDE NELER ÖĞRENECEĞİZ?

- Peygamberimizin gençlere verdiği değeri,
- Genç sahabilerin İslam davetine olan katkılarını,
- Peygamberimizin gençlik ile ilgili bir hadisini öğreneceğiz.

HAZIRLIK SORULARI

1. “Akıl yaşta değil baştadır.” atasözünden ne anlıyorsunuz?
2. Sizce başarılı olmak için neler yapmak gerekir?
3. “İlim Çin’de de olsa gidip alınız.” sözünden ne anlıyorsunuz?
4. Şimdiye kadar herhangi bir şehitliği ziyaret ettiniz mi? Şehitlere gösterilen saygının sebebi sizce ne olabilir?

1. Gençlerin Arkadaşı Peygamberimiz

Peygamber Efendimiz; kadın erkek, genç yaşlı, zengin fakir, hür köle ayrımı yapmadan tüm insanları İslam'a davet etmişti. Davetin ilk dönemlerinde müşrikler büyük bir tepki gösterip halkın üzerinde baskı kurdular. Bu baskıya rağmen Peygamberimizin davetine uyup iman edenler oldu. İslam davetini ilk kabul edenlerin çoğu gençti. Bu gençlerden bir kısmı Mekke'nin zengin ve önde gelen ailelerine mensuptu. Bu sahabilerden Abdullah b. Mes'ud Müslüman olduğunda 16, Talha b. Ubeydullah ise 17 yaşlarındaydı. İslam davetine evinin kapılarını açan Erkam b. Ebi'l-Erkam 17, Mus'ab b. Umeyr 20, Cafer b. Ebi Talib 21 yaşlarındaydı.[1]

Görsel 3.1: *İslam'ı ilk kabul edenlerin çoğu hakikati arayan gençlerdi.*

Başta kızları olmak üzere pek çok genç hanım, Peygamberimize tabi olanlar arasındaydı. Esma binti Ebi Bekir, Sehle binti Süheyl b. Amr, Leyla binti Hasme, Hz. Ömer'in kız kardeşi Fatıma binti Hattab bunlardan birkaçıdır.

İslam'ı kabul eden gençler, Hz. Peygamber'in en büyük destekçisi ve yardımcısı oldular. Her biri hakikati arayan, idealist ve cesur insanlardı. Peygamberimiz onlarla özel olarak ilgilenirdi. Onlara güvenir ve güvenilmesini isterdi. Bunu sözde bırakmaz, sorumluluk vererek gösterirdi. Görevlerini başarmaları için onlara destek olur, başarılarını takdir ederdi. Gençlerden öz güven sahibi ve cesur olmalarını isteyen Peygamber Efendimiz; onlarla evinde sohbet eder ve yemeğini paylaşırdı.

Yazalım

Peygamberimizin İslam'a davetini ilk kabul eden gençlerden üç tanesinin ismini yazınız.

1 ....

2 ....

3 ....

1 İbrahim Sarıçam, Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı, s. 339.

Düşünelim Paylaşalım

PEYGAMBERİN DAVETLİSİ BİR GENÇ

Câbir b. Abdullah, Medineli gençlerdendi. Peygamberimiz onu gördüğü her yerde tebessümle karşılar, hâl ve hatırını sorar, sohbet ederdi. Genç sahabi, bu ilgiden büyük keyif alırdı. Bir gün evinin gölgesinde oturmuş dinlenirken Allah Resulü'nü görünce sevinçle ona doğru koştu ve arkasından yürümeye başladı. Peygamberimiz onu fark edince arkasına dönerek gülümsedi ve "Yaklaş!" buyurdu. Elinden tuttu, beraber yürümeye başladılar. Evinin önüne varınca Câbir'e (r.a) dönüp beklemesini işaret etti. İçeri girdi. Eşiyle konuştuktan sonra kapıya çıkarak onu içeri davet etti. Eşinin hazırladığı üç parça ekmeği genç sahabiyle paylaşarak yedi.

(Ahmed b. Hanbel, Müsned, C 5, s. 224.)

Peygamber olmasının yanı sıra devlet başkanı olma vasfını da taşıyan Hz. Muhammed'in (s.a.v) yolda gördüğü bir genci evine davet etmesi Peygamberimizin hangi yönlerini gösterir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Sevgili Peygamberimiz gençlere hatalarından dolayı kızmazdı. Yanlışlarını gördüğünde veya duyduğunda yüzlerine vurmazdı. Onları en güzel şekilde uyarır, konuşarak hatalarını anlamalarını sağlardı. Enes b. Mâlik'in sözleri buna en güzel örnektir. Hz. Enes genç yaşında Peygamberimize hizmet etmeye başlamıştı. O yılları "Resulullah'a on sene hizmet ettim. Vallahi bana bir kez bile 'öf!' demedi. Herhangi bir şeyden dolayı, 'Bunu niçin böyle yaptın?' demediği gibi 'Şöyle yapsaydın ya!' da demedi."[2] sözleriyle anlatır.

Sevgili Peygamberimiz; gençleri ilim öğrenmeye teşvik eder, onlara sorular sorarak konuya dikkatlerini çekerdi. Her birine ayrı ayrı iltifat ederek kalplerine girer, tane tane konuşmasıyla sözlerinin en iyi şekilde anlaşılmasını sağlardı. Onların ilim meclislerinde bulunmalarını ister, söz istediklerinde söz verir, konuşmalarını dikkatle dinlerdi. Sorularını önemser, anlayacakları şekilde cevaplandırırdı. Başarılarını tebrik eder, ihtiyaç duydukları yardım ederdi.

Biliyor musunuz ?

Peygamberimiz, gençlik yıllarını kendisinin yanında geçiren Enes b. Mâlik'e, ömrünün uzun, mal ve evladının çok olması için dua etmişti. Bu duanın bereketi ile Enes (r.a) 107 yaşına kadar yaşadı ve bulunduğu beldenin en zenginlerinden oldu.

(İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 205-206.)

2 Buhârî, Edeb, 39.

Gençlerle yakından ilgilenen Peygamberimiz, onların sorunlarını çözmek için elinden geleni yapardı. Bunun yanında ihtiyacı olanlara da incitmeden yardımcı olurdu. Genç sahabilerden Câbir'in (r.a) yaşadıkları bunun en güzel örneklerinden biridir:

Câbir'in (r.a) babası Uhud Savaşı'nda şehit olmuş, ailenin sorumluluğu onun üzerine kalmıştı. Babası bir Yahudi'den borç almıştı. Yahudi alacağını zamanından önce isteyince Câbir (r.a) çok zor durumda kaldı. Yahudi'den borcu ertelemesini rica etti. Kabul etmeyince Peygamberimizden yardım istedi. Hz. Peygamber, Câbir (r.a) ile birlikte Yahudi'nin yanına giderek onunla konuştu. Yahudi, borcu ertelemeyi kabul etmeyince Peygamberimiz bu duruma çok üzülen Câbir'i (r.a) teselli etti. Daha sonra ona neler yapması gerektiğini söyleyerek yol gösterdi. Borcunu ödeyinceye kadar da yardımcı olmaya devam etti.[3]

Allah Resulü, gençlere güvendiğini her fırsatta dile getirdiği gibi bunu, uygulamalarıyla da defalarca gösterirdi. Onlara vahiy kâtipliği, tercümanlık, zekât memurluğu, sancaktarlık, ordu komutanlığı gibi önemli görevler verdi. Gençlerin kabiliyetlerini ortaya çıkararak, verilen görevi başarmaları için destekledi.

2. Asr-ı Saâdet'te Genç Olmak

Asr-ı Saâdet; hidayet kaynağı olan Kur'an-ı Kerim'in indiği, bütün insanlığa rahmet olan Hz. Peygamber'in yaşadığı dönemin adıdır. Peygamber Efendimiz, bu dönemde ashabını eğitip en güzel şekilde yetiştirmiştir. İnsanları İslam'a davet edip dinin en güzel şekilde yaşanmasını sağlamıştır.[4]

Peygamber Efendimiz gençleri, tebliğ faaliyetleri başta olmak üzere devlet teşkilatının en üst kademelerine kadar birçok alanda görevlendirdi. Gençlerin çoğu; valilik, hakimlik, elçilik, öğretmenlik ve istihbarat gibi çok önemli görevlerde bulundu. Görevlerini başarıyla yerine getiren gençler her seferinde Peygamberimizin takdirlerini kazandılar.

Görsel 3.2: *Sorumluluk sahibi ve gayretli gençler, her zaman takdir görürler.*

3 Buhârî, İstikrâz, 18; Beyhakî, Delâil'un-nübüvve, C 6, s. 150.
4 Abdülkerim Özaydın, "Asr-ı Saâdet", DİA, C 3, s. 501.

Okuyalım

KUR'AN'IN ÖNE GEÇİRDİĞİ GENÇ

Zeyd b. Sâbit, Peygamberimizin güvenip sorumluluk verdiği gençlerden biriydi. Henüz çok genç olmasına rağmen Peygamberimiz ona; tercümanlık, kâtiplik, vahiy kâtipliği gibi görevler vermişti. Bunun yanında ilim alanındaki kabiliyetine dikkat çekerek onun hakkında övgü dolu sözler söylerdi.

Allah Resulü ordusu ile Tebük Seferi'ne gidiyordu. Neccaroğullarının sancağı her zaman olduğu gibi Zeyd'in (r.a) üvey babası Ümâre b. Hazm'daydı. Hz. Peygamber'in komşusu olan Ümâre (r.a), sürekli onun çevresinde bulunur, ona hizmet ederdi. Kabilesinin önder kişilerindendi. Savaşlara giderken sancağı o taşırdı.

Şimdi oğlu gelip babasını geçmiş, çocuk denecek yaşta olmasına rağmen büyük hizmetlere imzasını atmıştı. Her zaman iyilik ve güzelliğin önünü açan Allah Resulü, onun da önünü açtı. Yolda sancağı Ümâre b. Hazm'dan alıp Zeyd b. Sâbit'e verdi. Endişeye kapılan Ümâre b. Hazm:

– Ya Resulallah! Bilmeden bir yanlış mı yaptım? diye sorunca sahabiyi teselli eden Peygamberimiz:

– Hayır! Hakkında kötü hiç bir şey duymadım. Lakin Kur'an onu öne çıkardı. Zeyd (r.a) senden daha fazla Kur'an biliyor, buyurarak sancağı Zeyd'e (r.a) vermesinin sebebini açıkladı.

(İbn Sa'd, et-Tabakât, C 2, s. 259; İbn Hacer, İsâbe, C 1, s.641.)

2.1. İslam'ın Tebliğinde Gençler

Allah'ın (c.c) emir, yasak ve mesajlarını insanlara iletmek anlamına gelen **tebliğ**, peygamberlere verilen en önemli görevlerden biridir. Bu husus Kur'an-ı Kerim'de açıkça şöyle ifade edilmiştir: **"Ey Peygamber, Rabbinden sana indirileni tebliğ et!.."**[5] Peygamberimiz ise, sahabilerine *"Benden duyduğunuz bir ayet bile olsa tebliğ ediniz…"*[6] buyurarak onları İslam'ı anlatmaya teşvik etmiştir. Buna göre tebliğ, peygamberlerin görevi olmakla birlikte onlara iman eden müminler için de öncelikli bir sünnettir.

Sevgili Peygamberimiz ilk vahiyden sonra gelen ayetlerle insanları İslam'a ve İslam esaslarının uygulanmasına çağrı anlamına gelen **davet** emrini almıştı. Bu emri, bir süre gizlilik içerisinde yerine getirdikten sonra **"Sana emrolunanı açıkça söyle ve müşriklere aldırma!"**[7] ayeti ile halkı açıktan İslam'a davete başladı. Bu davet, Mekke halkının çoğu tarafından büyük bir tepki ile karşılandı. Ancak bu tepkiler Peygamberimizin tebliğ ve davetine engel olamadı.

5 Mâide suresi, 67. ayet.
6 Buhârî, Enbiyâ, 50.
7 Hicr suresi, 94. ayet.

Yapılan bütün baskılara rağmen davetine devam eden Peygamberimiz, birçok kişinin İslam ile şereflenmesine vesile oldu. Bunların büyük çoğunluğu gençlerdi. Eşsiz bir cesarete sahip olan bu gençler, baskı ve zulme aldırmadan onunla görüşerek Müslüman oldular. Bu cesur gençler; iman etmekle kalmadılar, insanları İslam'a davette her an Peygamberimizin yanı başında yer alarak ona destek oldular. İslam'ın gönüllere ulaşıp kalpleri fethetmesi için bütün imkânlarını seferber ettiler.

Görsel 3.3: *İnsan, inançları uğruna tüm zorlukları aşar.*

"(Önce) En yakın akrabalarını uyar!"[8] ayeti nazil olunca Peygamberimiz akrabalarını İslam'a davet için harekete geçti. Ona destek olan tek akrabası, o sırada on üç yaşlarında olan Hz. Ali'ydi. O, gençliğe adım attığı bu yıllarda Peygamberimizin yanında olduğu gibi bütün ömrünü de İslam'ı tebliğ ederek geçirmişti. Mekke'de on üç yıl boyunca Hz. Peygamber'in yanından ayrılmayan Hz. Ali, Medine'de de İslam davetinin önde gelen isimlerinden biri oldu.

Zeyd b. Hârise iman ettiğinde otuz yaşında yiğit bir gençti. Peygamberimiz, insanları İslam'a davet için Taif'e gittiğinde tek yardımcısı oydu. Taifliler, Peygamberimizi taşladığında korkusuzca ona siper olmuştu.[9]

Harita 3.1: *Peygamberimizin Taif yolculuğunda izlediği yol*

8 Şuarâ suresi, 214. ayet.
9 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 3, s. 44; Taberânî, el-Mu`cem'ul-kebîr, C 5, s. 82.

Bir kişiyi İslam'a davet etmek için öncelikle İslam'ın iyi bilinmesi gerekir. Tebliğ eden kişi de örnek bir Müslüman olmalıdır. Genç sahabiler bunun farkında oldukları için her fırsatta Peygamberimizin yanına gider, sözlerini dikkatle dinlerlerdi. Kur'an'ı öğrenir ve ayetleri güzelce ezberlerlerdi. Allah'ın (c.c) emir ve tavsiyelerine uyar, namaz ve dualarıyla O'na yönelerek ibadet ederlerdi. O günlerde bunu yapmak, söylendiği ve yazıldığı kadar kolay değildi. Gizlice namaz kılan sahabiler, Mekkelilerin görmemesi için çok dikkatli davranırlardı. Yakalanma korkusuyla çoğu zaman dakikalarca yürür, şehir dışına çıkar, namaz kılmak için tenha bir yer ararlardı. İlk zamanlar dinlerini gizlice öğrenmiş, başkalarına da gizlice anlatmışlardı.

Peygamberimizin Dilinden

Genç sahabileri tebliğ ve davete teşvik eden Peygamberimiz şöyle buyurmuştur:
"Birini İslam'a davet edip hidayetine vesile olan kimse, daveti kabul edip Müslüman olan kişi kadar sevap alır."

(Müslim, İlim, 16.)

Erkam b. Eb'il-Erkam 17 yaşında İslam'ı kabul edip ilk Müslüman olanlardan biriydi. Safâ tepesindeki evini, tebliğ faaliyetleri için Peygamberimize tahsis etmişti. Hz. Ömer, Hz. Hamza, Mus'ab b. Umeyr gibi pek çok sahabi burada Müslüman oldu.[10]

Sevgili Peygamberimiz, 25 yaşlarında genç bir delikanlı olan Mus'ab b. Umeyr'i, Birinci Akabe Biatı'ndan sonra Medine'ye öğretmen olarak göndermişti. Onun eşsiz gayretleri sonucunda pek çok Medineli, Müslüman olmuştu. Medine'nin önde gelen kabilelerinin reisleri de onun davetiyle İslam'a girmişti.[11]

Uhud Savaşı'ndan sonra hicretin 4. yılında Arap kabilelerinden bir heyet Peygamberimize gelerek Müslüman olduklarını söylediler. Ardından "Ya Resulallah! İslam, kabilemiz içinde yayılmaya başladı. Birkaç sahabiyi bizimle birlikte gönder de onlar bize dini iyice anlatsınlar, Kur'an okutsunlar ve İslam'ı öğretsinler." diye istekte bulundular.

Peygamber Efendimiz öğretmen isteyen kabilelere Âsım b. Sâbit başkanlığında on kişilik bir heyet gönderdi. İslam daveti için heyecanla yola koyulan sahabiler, Recî' denilen yerde ihanete uğradılar. Kendilerinden kalabalık olan düşmana karşı direnseler de şehit oldular.[12]

Biliyor musunuz ?

ŞEHADET ve ŞEHİT

Allah'ın (c.c) korunmasını emrettiği kutsal değerler olan din, vatan, namus, mal ve can güvenliği için mücadele edilirken can verilmesine **şehadet** denir. Bu uğurda ölen mümine ise **şehit** denir. Şehitlik, peygamberlik makamından sonra gelen en yüce makamdır.

(Dinî Terimler Sözlüğü, s. 422.)

10 İbn Hişam, es-Sîre, C 1-2, s. 253.
11 Buhârî, Menâkıbu'l-ensâr, 45-46; İbn Hişam, es-Sîre, C 1-2, s. 434.
12 Buhârî, Meğâzî, 28.

Okuyalım

RECÎ' OLAYI VE ARILARIN KORUDUĞU ŞEHİT

Âsım b. Sâbit, Akabe Biatı'na katılan Medineli genç sahabilerdendi. Çok iyi bir okçuydu. Bedir Savaşı'nda attığı oklarla düşmanın korkulu rüyası olmuştu. Onun attığı oklarla yaralanan müşriklerden Hâris, yaralı şekilde Mekke'ye götürüldü. Ölmek üzereydi. Oğlunu bu şekilde gören annesi Sülâfe:

– Seni kim bu hâle getirdi? diye sordu. Kim olduğunu öğrenince:

– Yemin ederim ki Âsım'ı elime geçirirsem… diye bağırarak intikam yeminleri etti. Sülâfe gibi yemin eden pek çok Mekkeli vardı. Çoğu, Bedir'de yakınlarını öldüren sahabilerin başına ödül vaat etmişti. Kervan soymakla meşhur olan bazı kabileler, vaat edilen ödülü duyunca harekete geçtiler. Medine'ye bir heyet göndererek Peygamberimizden öğretmen istediler. O da Âsım b. Sâbit başkanlığında bir grup sahabiyi gönderdi. Genç sahabiler, Recî' denilen yerde aniden iki yüz kişilik bir çetenin hücumuna uğradılar. Pusu kuran hainler, sahabileri esir alıp ödül karşılığında Mekkelilere vereceklerdi. Bu yüzden teslim olurlarsa kendilerine dokunmayacaklarına yemin ettiler. Hainlere inanmayan kafile başkanı Âsım (r.a):

– Müşriklere asla güvenmem! diye bağırdı. Şehit olacağını hissettiği için duygulanmıştı. Ama duygularını kime anlatacaktı? Şehit olduklarında durumlarını Allah Resulü'ne kim haber verecekti? Ellerini ve gönlünü Rabbine açtı. En içten duygularla yalvararak:

– Allah'ım! Hâlimizi Resulüne bildir! diye dua etti.

Sadağında yedi ok vardı. Oklarını çıkararak tek tek atmaya başladı. Attığı her ok hedefine ulaşıyordu. Oku bitince mızrağını aldı. Şaşkına dönen hainler korkudan yanına yaklaşamadılar. Sonra kılıcını eline aldı. Kınını kırdıktan sonra, yeniden ellerini açtı:

– Allah'ım! Günün başında senin dinini koruduğum gibi günün sonunda da sen benim cesedimi düşmandan koru! diyerek Rabbine yalvardı. Sonra hainlerin arasına daldı. Onunla tek tek başa çıkamayacaklarını anlayan hainler, hep birlikte üzerine atılıp şehit ettiler. Âsım'ın (r.a) cansız bedeninin yanına yaklaşınca:

– Bu, Sülâfe'nin başına yüz deve vaat ettiği adam, diye sevinç çığlıkları attılar. Başını kesip Mekke'ye götürmek için harekete geçtiler. Ama o Rabbine,

– Allah'ım! Elimi hiçbir müşrike dokundurmayacağım. Sen de hiçbir müşrikin elini bana dokundurma! diye dua etmiş, duası kabul olmuştu.

Bir anda sayılamayacak kadar çok arı vücudunun üzerini kapladı. Bu sayede hainlerin Âsım'ın (r.a) cansız bedenine yaklaşma çabaları boşa gitti. Arılar cesede yaklaşan herkesi soktu. İçlerinden biri:

– Adamı öylece bırakın, gece olunca arılar çekilir. O zaman istediğimizi yaparız, dedi. Ancak bilmedikleri bir şey vardı. Onu Rabbi koruyordu. Havada hiç bulut yokken gece olunca bir anda şiddetli bir yağmur başladı. Yağmur damlalarını yeryüzüne indiren melekler, Âsım b. Sâbit'in cansız bedenini alıp yağmur sularıyla birlikte bilinmeyen bir yere götürdüler. Sabah olunca Âsım b. Sâbit'i arayan hainler, hayal kırıklığına uğradılar.

(Buhârî, Meğâzî, 10; İbn Abdilberr, İstîab, C 2, s. 779-780.)

Bi'r-i Maûne Şehitleri

Uhud Savaşı'ndan bir süre sonra Arap Yarımadası'ndaki kabilelerden biri olan Âmiroğulları'nın reisi Medine'ye geldi. Peygamberimiz ile görüşerek İslam hakkında bilgi aldı. Anlatılanlardan çok etkilenmişti. Ancak kabilesi İslam'ı kabul etmeden kendisi Müslüman olmayı doğru bulmadı. Dinledikleri kabilesine de anlatılırsa Müslüman olacaklarını düşünüyordu. Bu yüzden İslam'ı anlatmaları için davetçiler istedi. Peygamberimiz Recî' olayından dolayı daha dikkatli davranıyordu. Sahabilerinin hayatlarından endişelendiği için kabile reisinin teklifini tereddütle karşıladı. Adam ısrar edince Resulullah, İslam daveti için gidecek olan sahabileri koruyacağına dair ondan kesin söz aldı. Sonra da sahabilere yolculuk için hazırlanmalarını emir buyurdu.

Harita 3.2: *Bi'r-i Maûne ve Recî'ye gönderilen sahabilerin izlediği güzergâh*

Kabile reisinin verdiği söze güvenen Hz. Peygamber, bir süre sonra sahabilerden yetmiş kadar hafızı seçti. Çoğu ensardan olan ve İslam'ı iyi bilen gençleri, kabile halkına Kur'an'ı öğretmekle görevlendirdi. Ayrıca kabilenin ileri gelenlerine hitaben bir de mektup yazdı.

İslam daveti için yollara düşen sahabiler, Bi'r-i Maûne denilen yerde konakladılar. Dinlendikleri sırada tuzağa düşürülerek kılıçlarını dahi çekmeye fırsat bulamadan hainlerin attığı ok ve mızraklarla şehit oldular. Davetçilerden yalnızca ikisi sağ olarak kurtulabildi. Kabile reisi verdiği sözü tutamamış ve İslam davetçilerini koruyamamıştı.

Sahabilerin başına gelenleri vahiy yoluyla öğrenerek ashabına anlatan Peygamberimiz, bu olay karşısında çok büyük bir üzüntü hissetmişti.[13]

Düşünelim Paylaşalım

"Enes b. Mâlik Resulullah'ın Bi'r-i Maûne'de şehit edilen sahabilere üzüldüğü kadar hiçbir şeye üzüldüğünü görmedim, derdi."

(İbn Sa'd, et-Tabakât, C 2, s. 54.)

Bu olayın Sevgili Peygamberimizi bu kadar üzmesinin sebebi sizce ne olabilir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

13 Buhârî, Meğâzî, 28; İbn Sa'd, et-Tabakât, C 3, s. 231.

İslam'a Davet Mektupları

Peygamberimiz, Mekkelilerle yapılan Hudeybiye Barış Antlaşması'ndan sonra çevre kabile ve devletleri İslam'a davet etmeye karar verdi. Alâ b. Hadramî, Dihye b. Halîfe el-Kelbî, Amr b. Ümeyye gibi pek çok genç sahabiyi Arap Yarımadası'nın dört bir tarafına elçi olarak görevlendirdi. Elçiler bu önemli görevi başarıyla tamamladılar. Onların sayesinde çok sayıda insan İslam ile şereflendi ve İslam dini geniş bir alana yayılmaya başladı.[14]

***Harita 3.3:** İslam'a davet mektuplarının gönderildiği yerler*

Araştıralım

Peygamber Efendimiz hicretin 7. yılında İslam'a davet mektuplarını hangi kral ve hükümdarlara göndermiştir? Araştırınız.

2.2. İlim Hayatında Gençler

İslam medeniyeti, ilim üzerine inşa edilen eşsiz bir medeniyettir. İlk gelen ayetler, okumayı emreder. İlme büyük önem veren Peygamber Efendimiz, "Oku!" emrini yerine getirmek için hayatı boyunca mücadele etmiş, bu uğurda büyük baskılarla karşılaşsa da yılmadan yoluna devam etmişti.

Parmakla sayılacak kadar az kişinin okuma yazma bildiği Mekke'de, Peygamberimiz inen ayetleri sahabilere yazdırıp çoğaltmıştı. Sahabilerle Erkam b. Eb'il-Erkam'ın evinde gizli gizli toplanarak Dârülerkam'ı (Erkam'ın evi) adeta okul yapmıştı. İnen ayetleri sahabilere okuyup açıklayan Peygamberimiz, orada Kur'an ve İslam'ı öğreterek her bir sahabiyi en güzel şekilde yetiştirdi. *"İlim, (kadın ve erkek) her Müslüman'ın üzerine farzdır."*[15] buyuran Peygamberimiz İslam'ın ilme verdiği önemi ortaya koymuştur.

Bilgi Kutusu

İlim, bir şeyi olduğu gibi ve gerçeğe uygun olarak bilmek demektir. Bir şeyi hakkıyla bilen kimselere de **âlim** denir. Kur'an-ı Kerim ve Hz. Peygamber, ilmi ve âlimleri övmüştür. İslam'ın en çok övdüğü âlimler bildiklerini uygulayanlardır.

(Dinî Terimler Sözlüğü, s. 19, 211.)

14 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 258-290.
15 İbn Mâce, Mukaddime, 17.

Okuyalım

İlim ilim bilmektir, ilim, kendin bilmektir
Sen kendini bilmezsin, ya nice okumaktır.

Okumaktan mânâ ne, kişi Hakk'ı bilmektir
Çün okudun bilmezsin, ha bir kuru emektir.

Okudum bildim deme, çok tâat kıldım deme
Eğer Hak bilmez isen, abes yere gelmektir.

Dört kitabın mânâsı, bellidir bir elifte
Sen elif dersin hoca, mânâsı ne demektir.

(Yunus Emre, Divan, s. 144.)

Hz. Peygamber Medine'ye hicret edince Mescid-i Nebi'nin arka tarafını Suffe adı verilen yatılı bir okul hâline getirmişti. Okuldan yetişen öğrencilere Ashâb-ı Suffe adı verildi. Suffe'de bazen bir anda yüze yakın öğrenci olurdu. Bu öğrencilere çoğu zaman Allah Resulü, kimi zaman da Muaz b. Cebel, Ubey b. Ka'b gibi âlim sahabiler ders verirdi.[16]

Suffe'de kalan talebeler genelde Medine'ye hicret eden yoksul, bekâr ve evi olmayan sahabilerdi. Medine'ye Peygamberimizi ziyarete gelenler de orada kalırdı. Gece gündüz Peygamberimizin yakınında olmaya gayret eden bu sahabiler, ondan ilim ve irfan öğrenmeye çalışırlardı.

Araştıralım

Günümüzde cami ve mescitlerin Mescid-i Nebi'deki gibi gençlerin ilim öğrenmek için gittikleri "Suffe"ye benzer bölümleri var mıdır? Bilişim teknolojilerini de kullanarak araştırıp öğrendiklerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

İlim aşkıyla dolu olan Suffe ashabının içinde Ebu Hüreyre (r.a) gibi mal ve mülklerini arkada bırakarak kendini ilme adamış sahabiler de vardı. Bazıları ise Ukbe b. Âmir gibi otlattığı develerini arkadaşlarına bırakarak Suffe ashabının yanına koşmuştu. Ailesinin geçimini sağlamak mecburiyetinde olduğu için sürekli Suffe'de kalamayanlar da vardı. Onlar nöbetleşerek Mescid-i Nebi'ye gider, Peygamber Efendimizi dinleyerek ilim öğrenirlerdi. Abdullah b. Ömer, Abdullah b. Mesûd, Ebu Hüreyre (r.a) gibi meşhur sahabiler, Suffe'de yetişmişti.[17]

16 Mustafa Baktır, "Suffe", DİA, C 37, s. 470-471; Hamidullah, İslam Peygamberi, s. 634.
17 Ebu Nuaym, Hilyetü'l-evliyâ, C 1, s. 337-385.

Yazalım

Suffe'de eğitim gören genç sahabilerden hangilerini biliyorsunuz? Aşağıdaki kutucuklara isimlerini yazınız.

Hz. Peygamber'in dizinin dibinde ders gören ve onun övgüsüne mazhar olan sahabilerin büyük çoğunluğu gençlerden oluşmaktaydı. Hz. Ali, Muaz b. Cebel, Zeyd b. Sâbit bu gençlerden birkaçıdır.

Peygamberimiz genç sahabilerden Muaz b. Cebel'i Yemen halkına İslam'ı öğretmek üzere görevlendirmişti.[18] Muaz (r.a), Yemen'e gideceği zaman Allah Resulü ona,

– *Sana hakkında hüküm vermen gereken bir olay geldiği zaman nasıl davranırsın?* diye sordu. Muaz (r.a):

– Allah'ın kitabına göre hüküm veririm, dedi. Peygamberimiz:

– *Allah'ın kitabında bulamazsan ne yaparsın?* diye sordu.

– Allah Resulü'nün sünneti ile hükmederim, dedi. Peygamberimiz:

– *Allah Resulü'nün sünnetinde de bulamazsan ne yaparsın?* diye sorunca

– Kendi görüşümle hüküm veririm, dedi. Allah Resulü eliyle Muaz'ın (r.a) göğsüne dokundu ve:

– *Peygamberinin elçisini doğruya ileten Allah'a hamdolsun,* buyurdu."[19]

Vahiy kâtiplerinden Zeyd b. Sâbit, Hz. Peygamber'in isteği üzerine İbranice ve Süryaniceyi kısa sürede öğrenmişti. Zeyd (r.a); davet mektuplarının yazımı, yabancı ülkelerden gelen mektupların tercüme edilmesi ve onlara cevap yazılmasında Peygamberimizin en çok görevlendirdiği sahabilerden biriydi.[20]

Biliyor musunuz ?

Zeyd b. Sâbit'in Farsça, Rumca, Kıptice ve Habeşçe bildiği; Farsçayı Kisrâ'nın elçisinden, Rumcayı Resulullah'ın hâcibinden (halkın dertlerini devlet başkanına ileten kişi), Habeşçe ve Kıpticeyi Resulullah'ın hizmetçilerinden öğrendiği rivayet edilmektedir.

(Bünyamin Erul, "Zeyd b. Sâbit", DİA, C 44, s. 321-322.)

18 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 3, s. 585.
19 Tirmizî, Ahkâm, 3; Ebu Dâvud, Akdiyye, 11.
20 Tirmizî, İsti'zân ve'l-adâb, 22; İbn Sa'd, et-Tabakât, C 2, s. 358.

2.3. Siyasi ve Askerî Hayatta Gençler

Genç sahabiler; İslam toplumunun oluşması, şekillenmesi ve İslam'ın yayılmasında önemli görevler üstlendiler. Peygamberimiz, Mekke'de baskılar artınca sahabilere Habeşistan'a hicret etmelerini tavsiye etmişti. Habeşistan'a ilk hicret edenlerin büyük çoğunluğu genç sahabilerdi. Bunların arasında Hz. Peygamberin kızı Hz. Rukiyye ile birlikte bazı genç hanım sahabiler de vardı. Arap Yarımadası dışında İslam'ın tanınmasında, bu gençlerin önemli katkıları oldu.

Peygamberimiz, Cafer b. Ebi Talib'i Habeşistan'a hicret edenlerin başkanı yapmıştı. Hicret sırasında yirmi beş yaşlarında olan Cafer (r.a), Habeşistan'a varınca kralla görüşerek oturma izni aldı. Müslümanlar dillerini dahi bilmedikleri bu yabancı ülkede tam on dört yıl kaldılar.

Sahabileri Habeşistan'da da rahat bırakmayan Mekkeliler, onları krala şikâyet edip kendilerine teslim etmesini istediler. Bunun üzerine Cafer (r.a) kralın huzuruna çıktı. Hıristiyan din adamlarının karşısında, dinleyenleri hayran bırakan bir savunma konuşması yaptı. Sahabilerin Habeşistan'daki örnek yaşantıları, sonraki yıllarda Habeşistan kralının Müslüman olmasına vesile oldu.[21]

Harita 3.4: *Mekke'den Habeşistan'a hicret edenlerin güzergâhını gösteren harita*

Biliyor musunuz ?

Günümüzdeki adı Etiyopya olan Habeşistan, Afrika'nın doğusunda yer alan en büyük ülkelerden birisidir.

Peygamberimiz toplumu ilgilendiren önemli kararlarda önce etrafındaki kişilerin düşüncelerini alır, onlarla **istişare** eder, bu görüşler doğrultusunda kararlarını oluştururdu. Peygamber Efendimiz, istişare ederken gençlerin de fikirlerine değer verirdi. Bedir Savaşı'nda, ordunun karargâhının neresi olacağı konusunda fikrini söyleyen genç bir sahabinin görüşünü tercih etmesi bunun örneklerinden biridir. Peygamberimiz Uhud Savaşı öncesinde de savaş stratejisini belirlemek için sahabilerle istişare etmişti.

وَ شَاوِرْهُمْ فِى الْأَمْرِ

Görsel 3.4: **"... İşlerinde onlarla istişare et..."** *(Âl-i İmrân suresi, 159. ayet.)*

21 İbn Hişam, es-Sîre, C 1-2, s. 334-337.

Allah Resulü ve tecrübeli kişiler şehirde kalıp savunma savaşı yapmak isterken gençler Uhud'a giderek meydan savaşı yapmak istediler. Peygamberimiz kendi görüşüne aykırı olmasına rağmen gençlerin fikrini saygıyla karşıladı. Onların istekleri doğrultusunda şehirden ayrılarak orduyla Uhud'a gitti.[22]

Genç sahabiler, çocukluklarından itibaren vatanlarını ve dinlerini savunma bilinci ile yetişmişlerdi. Bunun içindir ki Bedir, Uhud ve Hendek savaşlarında Müslümanları yok etmeye gelen müşriklerin karşısına dikilerek kahramanca savaştılar. Bu genç sahabilerden biri de henüz on dört yaşında olan Semûre (r.a) idi. Müşriklerin ordularıyla Medine'ye doğru geldiğini duyunca yerinde duramadı. Kılıcını kaptığı gibi İslam ordusuna katıldı. Ordu Uhud'a doğru yola çıktı.

Görsel 3.5: *Ok atmayı bilen çocuklar da Peygamberimizin ordusunda görev almak istemişti.*

İslam ordusu Şeyheyn mevkisine gelince Peygamberimiz kontrol için orduyu durdurdu. Ordunun içerisinde yaşı küçük olanları ayırıp geri göndermeye başladı. Durumu fark eden küçük sahabiler, görünmemek için arkalara kaçıp gizlendiler. Fakat Peygamberimiz hepsini tespit etti. Semûre (r.a) geri döndürüleceği için çok üzülmüştü. Aynı durumda olan Râfi' b. Hudeyc, o sırada bir çözüm bulması için babasına yalvarıyordu. Daha fazla dayanamayan baba, Peygamberimizin yanına giderek oğlunun iyi bir okçu olduğunu söyledi. Savaşa katılması için izin istedi. Ricası kabul edildi. Bunu gören Semûre (r.a) babasının yanına koştu:

– Babacığım! Allah Resulü Râfi'ye izin verdi, beni ise geri çevirdi. Hâlbuki ben güreşte onu yenerim, diyerek savaşa katılmak istediğini söyledi. Babası oğlunun cihat aşkını görünce Peygamber Efendimizin yanına gitti ve:

– Ya Resulallah! Râfi' b. Hudeyc'i kabul ettiğin halde benim oğlumu geri çevirdin. Hâlbuki benim oğlum güreşte onu yenebilir. İzin verin güreşsinler, dedi.

Bunun üzerine iki genç sahabi güreşe başladı. Semûre (r.a) galip gelince Peygamberimiz onun da savaşa katılmasına izin verdi.[23]

Bilgi Kutusu

Cihat; İslam dininin, insanlığın huzuru ve güzelliği için koymuş olduğu ilkeleri hayata katıp yaşanabilir duruma getirebilmek için çalışma ve gayret sarf etmektir.

(Dinî Terimler Sözlüğü, s. 62.)

22 Vâkıdî, Kitâbu'l-meğâzî, C 1, s. 210; İbn Sa'd, et-Tabakât, C 2, s. 38-39.
23 Vâkıdî, Kitâbu'l-meğâzî, C 1, s. 216.

***Görsel 3.6:** Peygamberimizin gençlere verdiği görevlerden biri de sancaktarlıktı.*

Hz. Peygamber, içinde yaşlı sahabilerin bulunduğu ordunun ve birçok keşif birliğinin başına çoğu zaman gençleri komutan olarak atamış ve savaşlarda sancağı gençlere vermişti. Tebük Seferi'nde Neccaroğullarının sancağını henüz 20 yaşlarında olan Zeyd b. Sâbit'e verirken Bedir Savaşı'nda 21-22 yaşlarında olan Hz. Ali'yi sancaktar yapmıştı.Peygamberimiz, Hayber'in fethinde de Hz. Ali'ye çok önemli özel görevler vermiştir. Zeyd b. Hârise, hayatını ilim ve Peygambere hizmetle geçirmişti. Peygamberimizin katılmayıp Zeyd'in (r.a) katıldığı savaşlarda mutlaka o, komutan olurdu. Allah Resulü sefere çıktığında ise bazen onu Medine'ye vekil olarak bırakırdı.[24]

Hicretin 8. yılında Hz. Zeyd, Bizans ordusu ile savaşmak için Mûte'ye giden üç bin kişilik ordunun komutanı olarak görevlendirilmişti. Zeyd (r.a), şehit olunca genç sahabilerden Cafer b. Ebi Talib ordunun başına geçti. O da şehit olunca yine genç sahabilerden Abdullah b. Revâha komutan oldu. Onun da şehit olmasıyla ordunun başına Hâlid b. Velid geçti. Sahabiler, en az yüz bin kişilik bir ordu karşısında kahramanlık destanı yazdılar.[25]

Yazalım

Mûte Savaşı'nda şehit olan komutanların isimlerini sırasıyla yazınız.

1...
2...
3...

24 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 3, s. 46; İbnü'l-Esîr, Üsdü'l-gâbe, C 2, s. 281.
25 Taberî, Târih, s. 430.

Peygamberimiz, hicretin 11. yılında Rumlarla savaşmak üzere kırk bin kişilik bir ordu hazırlamıştı. Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ömer gibi önde gelen sahabilerin yer aldığı bu ordunun sancağını ise o sırada henüz on dokuz yaşında olan Üsâme b. Zeyd'e vermişti. Bu durumdan bazı sahabiler rahatsız olunca Peygamberimiz onları uyararak Üsâme'yi (r.a) övmüş ve desteklemişti.[26]

Allah Resulü Huneyn Savaşı'ndan sonra Mekke'ye geçmişti. Umre yaptıktan sonra Medine'ye dönmeye karar veren Peygamberimiz, henüz yirmili yaşlarda olan Attâb b. Esîd'i Mekke valiliğine atamıştı. Ancak Attâb (r.a), ilim ve yaşantısından istifade etmek için Peygamberimizin yanında kalmak istiyordu:

– Ya Resulallah! İzin ver senin yanında kalayım, dedi. Peygamberimiz:

– *Ey Attâb! Seni kimlere vali yaptığımı biliyor musun? Seni, Allah'ın ev halkına vali yaptım. Onlar için senden başka birinin daha hayırlı olacağını bilseydim seni değil onu vali yapardım*, buyurdu.[27]

Peygamberimiz vefat ettikten sonra genç sahabiler İslam'a hizmete devam ettiler. Orduları komuta eden gençler, zaferden zafere koştular. Fethedilen topraklarda halkı eğitip binlerce öğrenci yetiştirdiler. İslam'ın eşsiz ahlak ve medeniyetini dünyanın dört bir tarafındaki insanlara ulaştırdılar.

Görsel 3.7: *Sahabiler fethedilen topraklara ilmi ve medeniyeti taşıdılar.*

Araştıralım

Hz. Ömer Dönemi'nden itibaren hızlanan fetihler sebebiyle ülkemiz topraklarına kadar gelen ve kabri ülkemizde bulunan sahabiler kimlerdir? Araştırarak öğrendiklerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

26 Buhârî, Meğâzî, 87; Müslim, Fedâilü's-sahabe, 63.
27 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 5, s. 446.

3. Bir Hadis Öğreniyorum

قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ :

سَبْعَةٌ يُظِلُّهُمُ اللّٰهُ فِى ظِلِّهِ يَوْمَ لاَ ظِلَّ اِلاَّ ظِلُّهُ: اَلْاِمَامُ الْعَادِلُ وَ شَابٌّ
نَشَأَ فِى عِبَادَةِ رَبِّهِ وَ رَجُلٌ قَلْبُهُ مُعَلَّقٌ بِالْمَسَاجِدِ وَ رَجُلاَنِ تَحَابَّا فِى
اللّٰهِ اجْتَمَعَا عَلَيْهِ وَ تَفَرَّقَا عَلَيْهِ وَ رَجُلٌ طَلَبَتْهُ ذَاتُ مَنْصِبٍ وَ جَمَالٍ
فَقَالَ اِنِّى اَخَافُ اللّٰهَ وَ رَجُلٌ تَصَدَّقَ اَخْفَى حَتَّى لاَتَعْلَمَ شِمَالُهُ مَا تُنْفِقُ
يَمِينُهُ وَ رَجُلٌ ذَكَرَ اللّٰهَ خَالِيًا فَفَاضَتْ عَيْنَاهُ

Resulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

“Yedi sınıf insan vardır ki Allah onları hiçbir koruyucunun olmadığı kıyamet gününde bizzat kendisi koruyacaktır:

- *Adil yöneticiler,*
- *Allah’a ibadet ederek yetişen gençler,*
- *Kalbi mescitlere bağlı olan kimseler,*
- *Allah için birbirlerini seven, Allah rızası için bir araya gelip Allah rızası için ayrılan iki kişi,*
- *Güzel ve mevki sahibi bir kadının gayrimeşru davetine, ‘Ben Allah’tan korkarım.’ diyen kimseler,*
- *Sağ elinin verdiği sadakayı sol eli bilmeyecek kadar gizli veren kimseler,*
- *Allah’ı tek başına zikrederken gözlerinden yaş boşanan kimseler.”*

(Buhârî, Ezan, 36.)

Bu dünyaya imtihan maksadıyla gönderilmiş olan insanoğlu yaptıklarının karşılığını ahirette görecektir. Yüce Rabbimiz peygamberleri aracılığıyla bizlere doğru yolu göstermiş, uymamız gereken kuralları öğretmiştir. Bu kurallara uyup doğru yoldan ayrılmayanları ödüllendireceğini müjdelemiştir. Kuralları hiçe sayıp doğru yoldan ayrılanları ise cezalandıracağını haber vermiştir. Dünya hayatının sona ereceği gün olan kıyamet günü, yaptıklarımızdan hesaba çekileceğimiz zorlu bir gün olacaktır. Hiç kimsenin birbirine faydasının olmayacağı bu zorlu günde Allah (c.c) özellikle bazı insanları koruması altına alacaktır. Kur’an’da ve hadislerde Allah’ın (c.c) büyük güçlükleri aşarak zoru başarmış kullarına karşı daha merhametli olacağı bildirilmiştir. Allah’a (c.c) ibadet ederek yetişen gençler de işte bu kimselerdendir.

Çocukluk ve gençlik, insan hayatının en güzel ve en önemli yıllarıdır. Bu yıllarda yaşananlar ve öğrenilenler ruhun derinliklerine kadar ulaşır. Adeta taşa yazılan yazılar gibi kalıcı olur. Dolayısıyla gençlikte edinilen davranışlar kişiliğimizi şekillendirir. Gençlik yılları aynı zamanda hata yapmaya en müsait olduğumuz zamanlardır. Çevremizdeki olumsuz örneklerin etkisi ve tecrübesizlik gibi sebeplerle doğru yoldan ayrılma tehlikesiyle bu dönemde daha çok karşı karşıya kalırız. Bu yüzden gençliğimizi Rabbimizin yolundan ayrılmadan geçirebilmek çok daha kıymetlidir.

Bir genç olarak Allah'a (c.c) layıkıyla teslim olmamız, ergenlik çağımızdan itibaren Allah'a (c.c) karşı yükümlü olduğumuz ibadetleri aksatmadan yapmamız anlamına gelir. Bizi yaratan ve kollayan Rabbimize karşı sorumluluğumuzun farkında olduğumuzda sadece namaz ve oruç gibi ibadetleri yapmakla yetinmeyiz. Kur'an-ı Kerim'de bildirilen tüm emir ve yasaklara uymaya çalışırız. Peygamber Efendimizi örnek alarak Allah Teâlâ'nın emrettiği gibi bir hayat sürdürme gayreti içinde oluruz. Bunun yanında ailemize, içinde yaşadığımız topluma ve tüm insanlığa yararlı olacak işlerle meşgul olmaya çabalarız.

Allah'ın (c.c) emirlerine sarılıp günahlardan kaçınmak her yaşta büyük bir fazilettir. Ancak bu, gençlik yıllarında gerçekleştirilebilirse her türlü takdirin üzerindedir. Gençliğini iyi değerlendirerek Allah'ın (c.c) rızasına uygun olarak geçirenlerin mükâfatı da büyük olacaktır.

Düşünelim Paylaşalım

Kıyamet gününde, kimsenin kimseye faydasının dokunmayacağı zamanda Allah'ın (c.c) korumasına kavuşmak isteyen gençlerin neler yapması gerekir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Ölçme - Değerlendirme

A. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere doğru sözcüğü yazınız.

1. **Âlemlere rahmet olarak gönderilen Sevgili Peygamberimizin yaşadığı döneme ……………………………… adı verilmiştir.**
2. **Birinci Akabe Biatı'ndan sonra …………………………………………… isimli genç sahabi Medinelilere İslam'ı öğretmek için görevlendirilmiştir.**
3. **Herhangi bir konuda danışma, görüş alışverişinde bulunma anlamına gelen …………………., Peygamberimizin sık sık başvurduğu bir yöntemdir.**

B. Aşağıda numaralar ile verilen ifadeleri, harf ile verilen ifadelerle eşleştiriniz.

4. Peygamberimizin teşvikiyle birkaç yabancı dil öğrenip resmi yazışmaları tercüme eden genç sahabi .....

5. Yemen halkına İslam'ı öğretmek ve aralarında hüküm vermek üzere görevlendirilen genç sahabi .....

6. Küçük yaşlarından itibaren Peygamberimize hizmet eden ve onun duasını alan genç sahabi .....

A. *Enes b. Mâlik*
B. *Âsım b. Sâbit*
C. *Mus'ab b. Umeyr*
D. *Zeyd b. Sâbit*
E. *Muaz b. Cebel*

Ölçme - Değerlendirme

C. Aşağıda açık uçlu soruların cevabını ilgili alana yazınız.

7. **Asr-ı Saâdet'te genç sahabiler hangi alanlarda görev almışlardır? Örnekler veriniz.**

....

....

8. **Sevgili Peygamberimiz gençlerin hatalarını gördüğünde onlara nasıl davranırdı?**

....

....

9. **Ashâb-ı Suffe ne demektir?**

....

....

10. **Genç sahabiler İslam'ı iyice öğrenebilmek için nelere dikkat ederlerdi?**

....

....

11. **Recî' olayı nedir? Kısaca yazınız.**

....

....

Ölçme - Değerlendirme

12. ***Allah'*ın emirlerini iyice öğrenip o emirleri yerine getirmek, özellikle gençlik yıllarında daha önemli sayılmıştır. Bunun sebepleri nelerdir? Kısaca yorumlayınız.**

....

....

Ç. Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları okuyunuz ve doğru seçeneği işaretleyiniz.

13. Hz. Muhammed (s.a.v), ordusu ile birlikte Tebük Seferi'ne giderken sancağı Zeyd b. Sâbit'in üvey babası Ümâre b. Hazm'dan alarak Zeyd'e (r.a) vermiştir. Peygamberimiz bu davranışının sebebi olarak aşağıdakilerden hangisini göstermiştir?

A) Üvey babasının Zeyd b. Sâbit'e kötü davranması
B) Zeyd b. Sâbit'in Ümâre b. Hazm'dan daha fazla Kur'an biliyor olması
C) Zeyd b. Sâbit'in sancağı almak için ricada bulunması
D) Ümâre b. Hazm'ın Peygamberimizi kızdıracak bir hata yapması

14. Peygamberimiz *"Birini İslam'a davet edip hidayetine vesile olan kimse, daveti kabul edip Müslüman olan kişi kadar sevap alır."* buyurmuştur.

(Müslim, İlim, 16.)

Yukarıdaki hadis-i şerif aşağıdaki kavramlardan hangisine teşvik etmektedir?

A) Tebliğ
B) İman
C) Şehadet
D) İstişare

Ölçme - Değerlendirme

15. Aşağıdakilerden hangisi Zeyd b. Hârise'nin İslam'a davet sürecinde yaptığı katkılardan biridir?

A) Yemen'e vali olarak gönderilmiştir.
B) Medinelilere İslam'ı öğretmek için görevlendirilmiştir.
C) Yabancı dil öğrenerek Peygamberimize tercümanlık yapmıştır.
D) Peygamberimize Taif yolculuğu sırasında arkadaşlık etmiştir.

16. "Ukbe b. Âmir otlattığı develeri arkadaşlarına bırakıp Suffe'ye koşardı. Suffe'de kalamayan sahabiler nöbetleşerek Mescid-i Nebi'ye giderek Peygamberimizi dinlerlerdi."

Sahabilerin bu davranışları aşağıdakilerden hangisiyle ilgilidir?

A) Savaşlardaki cesaretleri
B) Çalışmak istememeleri
C) Öğrenme arzuları
D) İhtiyaç sahibi olmaları

Ölçme - Değerlendirme

"İslam'ı yayma konusunda Hz. Peygamber'e asıl destek ve yardımcı olanlar gençlerdir. Nitekim ilk Müslümanlardan birkaç kişi elli yaş civarında, birkaç kişi otuz beş yaşın üzerinde, geri kalan çoğunluk ise otuz yaşın altında bulunuyordu. Bu gençler arasından İslam'ın Mekke ve Medine dönemlerinde ve Hz. Peygamber'in vefatından sonraki zamanlarda çok önemli fonksiyonlar üstlenen şahıslar yetişmiştir. İçlerinden devlet başkanları, valiler, hâkimler, öğretmenler ve ülkeler fetheden komutanlar çıkmıştır.

Bu gençlerin faaliyetlerine örnek olmak üzere, Hz. Peygamber'e evini tahsis eden ve 17 yaşında İslam'ı kabul etmiş olan Erkam b. Ebi'l-Erkam'ın İslam'ın ilk yıllarında üstlenmiş olduğu role burada temas etmek istiyoruz. Peygamberliğin ilk yıllarında Hz. Peygamber'in Erkam'ın evindeki faaliyetlerinin önemli bir merhale teşkil ettiği görülmektedir. Bu ev, tebliğ faaliyetleri için son derece elverişli idi. Kâbe haremine dâhildi. Safa tepesinin eteğinde bulunuyordu. Hac ve umre maksadıyla dışarıdan gelenlerle dikkati çekmeden burada görüşme imkânı vardı. Ayrıca Mekkeli Müslümanlar da Erkam'ın evine kolayca gelip gidebiliyorlardı. Hz. Peygamber burada bir yandan sahabeye dinî bilgiler öğretiyor; diğer yandan İslam'a davet görevini yerine getiriyordu. Bu evdeki faaliyetler sonucu birçok kişi İslam'a girmiştir. Hz. Ömer burada Müslüman olanların sonuncusudur."

(İbrahim Sarıçam, Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı, s. 339.)

17, 18 ve 19. soruları yukarıdaki metne göre cevaplayınız.

17. Erkam b. Ebi'l-Erkam'ın evi tebliğ faaliyetleri için neden önemlidir? Evin konumunu göz önünde bulundurarak açıklayınız.

....

....

18. Peygamberimiz Erkam'ın (r.a) evinde hangi faaliyetlerde bulunmuştur?

....

....

19. İslam'ın ilk yılları ile ilgili olarak metinden çıkarılabilecek <u>en kapsamlı</u> yargı aşağıdakilerden hangisidir?

A) İslam'ın ilk yıllarında Peygamberimize en fazla destek olanlar gençlerdir.
B) Erkam'ın evinin konumu gizlilik açısından avantaj sağlamıştır.
C) Birçok kişi gibi Hz. Ömer de Erkam'ın evinde Müslüman olmuştur.
D) İlk Müslüman olanlar arasında çok az kişi otuz beş yaşın üzerindedir.

4. ÜNİTE

EN GÜZEL ÖRNEK PEYGAMBERİMİZ

KAVRAMLAR

Sabır, azim, cesaret, itidal, şükür, kanaatkârlık, adap, israf, helal, tevekkül.

BU ÜNİTEDE NELER ÖĞRENECEĞİZ?

Peygamberimizin

- Allah'a güvenmesini ve sabrını,
- Kararlılığını ve cesaretini,
- Hayatında dua ve tevekkülün yerini,
- Yeme içme adabını,
- Duanın önemi ile ilgili bir hadisini öğreneceğiz.

HAZIRLIK SORULARI

1. "Sabırlı olmak" sizin için ne ifade ediyor?

2. Cesaret ve kararlılığın sizce başarı ile bir ilişkisi var mıdır?

3. Hangi durumlarda dua edersiniz?

4. Yemek yerken dikkat etmemiz gereken görgü kurallarından hangilerini biliyorsunuz?

1. Peygamberimizin Allah'a Güvenmesi ve Sabrı

Yüce Allah bizlere gönderdiği peygamberleri, insanlar arasından seçmiştir. Bunun en önemli sebebi bir insan olarak bizim onları örnek alabilmemizdir. Bütün peygamberler tıpkı bizim gibi doğar, büyür ve vefat ederler. Hayatlarında sevindirici olaylar olduğu gibi üzücü olaylar da olmuştur. Ancak onlar; sevinçlerinde ve üzüntülerinde aşırılığa kaçmamış, her zaman itidal üzere olmuşlardır.

Bilgi Kutusu

İtidal; duygu, düşünce, ahlak ve davranışlardaki denge anlamında bir terimdir. Aşırı tutum ve davranışlardan sakınarak ölçülü olmayı ifade eder.

(Mustafa Çağrıcı, "İtidal", DİA, C 23, s. 456-457.)

Her konuda bizlere örnek olan Sevgili Peygamberimiz, Allah'a (c.c) güvenme ve sabır konusunda da bizlere en güzel yol göstericidir. **Sabır,** kişinin karşılaştığı olumsuz durumlar karşısında aşırı bir üzüntü yaşamayıp gayret göstererek sadece Allah'tan (c.c) yardım istemesi ve O'na güvenmesidir.[1]

İnsanın hayatı, her zaman kendi istediği gibi devam etmeyebilir. Yaşam içerisinde; hastalık, yakınlarımızdan birinin vefatı, kaza gibi başımıza gelen birtakım olumsuz olaylarla karşılaşabiliriz. Bu ve benzeri durumlar karşısında sakin ve dirençli olmak için ihtiyacımız olan şey, sabırdır. Sabır, çaba ile elde edilen bir erdemdir.[2] Ancak sabır, insanlardan gelen kötülüklere ve haksızlıklara karşı susmak anlamına da gelmez. Haksızlıklar karşısında elimizden geleni yaparak Allah'a (c.c) sığınmalıyız.

***Görsel 4.1:** Zorluklar karşısında sabırlı davranarak Allah'a (c.c) sığınmalıyız.*

Sabır konusunda en güzel örnek olan Sevgili Peygamberimiz, insanları İslam'a davet ederken birçok baskı, eziyet, çirkin söz ve hakaretlere maruz kalmıştır. Ancak bütün bunlar karşısında sabır göstererek Allah'a (c.c) sığınmıştır.

Mekkeli müşrikler, Peygamberimizin İslam'a davetini kabul etmedikleri gibi bu dini anlatmasını engellemek için de pek çok yol denemişlerdi. Peygamberimizle alay ederek onu toplum içinde küçük düşürmeye çalıştılar. **"... Allah'ın peygamber olarak gönderdiği adam bu mu?.."**[3] diyerek onu alaya alıyorlardı. Hz. Peygamber ise bu sözlere sabırla katlanıyordu.

1 Süleyman Uludağ, Tasavvuf Terimleri Sözlüğü, s. 408.
2 Hayati Hökelekli, Psikoloji, Din ve Eğitim Yönleriyle İnsani Değerler, s. 199.
3 Furkan suresi, 41. ayet.

Düşünelim Paylaşalım

“Ey iman edenler! Sabır ve namaz ile Allah’tan yardım isteyin. Çünkü Allah muhakkak sabredenlerle beraberdir.”

(Bakara suresi, 153.)

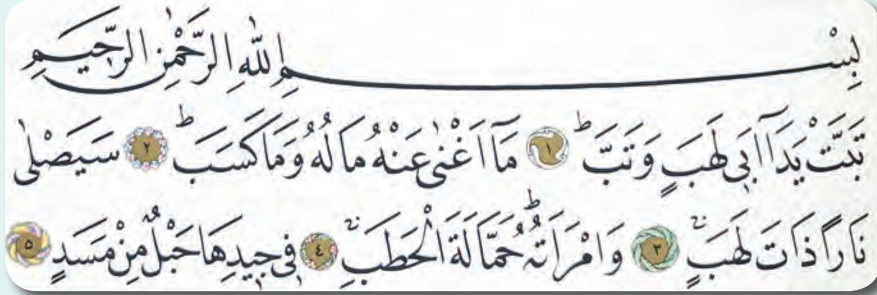
Yukarıdaki ayetin bizlere verdiği mesaj nedir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Peygamberimizin amcası Ebu Leheb, ona düşmanlık etme konusunda önde gidenlerden biriydi. Her fırsatta karısı Ümmü Cemil ile birlikte ona eziyet etmeye çalışırdı. Onlar, Peygamberimizin evinin önüne çöpler döker, yolunun üzerine taşlar ve dikenli çalılar koyarlardı.[4] Sevgili Peygamberimiz, Mekkeli müşriklerin yanı sıra özellikle en yakın akrabalarından olan amcası ve yengesinin bunları nasıl yapabildiğine şaşırır ve çok üzülürdü. Ancak bu yaşananlar karşısında asla isyan etmez, daima Allah’a (c.c) güvenir ve sabırlı davranırdı.

Biliyor musunuz ?

Yüce Allah, Peygamberimizin amcası ve yengesi ile yaşadığı üzücü olaylar üzerine Tebbet suresini göndermiştir.

“Ebu Leheb yok olsun, oldu da! Ona ne malı fayda verdi ne de kazandığı. O, alevli bir ateşe girecektir. O, dedikoducu (fitneci) hanımı da boynunda bükülmüş bir urgan olduğu hâlde ateşe atılacaktır.”

(Tebbet suresi, 1-5. ayetler.)

Açlık ve Zorluk Yılları: Boykot

Mekkeli müşrikler, tüm çabalarına rağmen İslam’ın yayılmasını engelleyemiyorlardı. Baskılardan bunalan bir grup Müslüman, Habeşistan’a hicret etmişti. Mekkeliler, onları geri getirmek için uğraşmışlar, ama başarılı olamamışlardı. Bu duruma iyice öfkelenen müşrikler, Ebu Cehil başkanlığında toplanarak Müslümanlara hayatı yaşanmaz hâle getirmek için boykot kararı aldılar.

4 Beyhakî, Delâilu’n-nübüvve, C 2, s. 182.

Alınan kararlar gereği Müslümanlar ve Peygamberimizin soyu olan Haşimoğulları ile tüm ilişkiler kesilecekti. Onlarla alışveriş yapılmayacak, konuşulmayacak, hatta selam bile verilmeyecekti. Müslümanlar için çok zor günler başladı. Evlerindeki yiyecek ve içecekler günden güne tükendi. Onlarla kimse alışveriş yapmadığı için sonraki günlerde açlık ve yokluk çekmeye başladılar. Hasta ve yaşlıların dayanacak gücü kalmamış, pek çoğu açlıktan ve hastalıktan can vermişti. Bu boykot, tam üç yıl sürdü. Üç yılın sonunda bazı Mekkelilerin boykotu kaldırması üzerine kıtlık ve yokluk günleri bitmiş oldu.[5]

Sevgili Peygamberimiz, bu zor günler karşısında Allah'a (c.c) güvendi ve sabırlı davrandı. Müslümanlar da Peygamberimizin bu sabrını ve metanetini görerek tüm zorluklara onunla birlikte göğüs gerdiler.

Görsel 4.2: **"... Muhakkak ki Allah sabredenlerle beraberdir."**
(Bakara suresi, 153. ayet.)

Taif Yolculuğu

Sevgili Peygamberimiz, yanına Zeyd b. Hârise'yi de alarak Mekke dışında bir yer olan Taif'e doğru yola çıktı. Maksadı orada bulunan insanlara İslam'ı anlatmak ve kendilerinden destek istemekti. Ne yazık ki Taifliler Müslüman olmayı kabul etmediler. İçlerinden birtakım kötü ahlaklı kimseleri de kışkırtarak Peygamberimizi şehirden çıkarken taşlattılar. Allah Resulü'nün mübarek ayakları kan içinde kalmıştı. Zeyd (r.a) bu taşlara kendi bedenini siper ediyordu. Onun da başı yarılmış ve ayaklarından kanlar akıyordu. Nihayet Taif dışında bir bağa sığındılar. Peygamberimiz üzgün ve yorgun bir vaziyette bir asma gölgesine oturdu ve Allah'a (c.c) dua ederek insanların yaptıklarından O'na sığındı.

Sevgili Peygamberimiz, Taif'te yaşadığı üzücü olay karşısında Allah'a (c.c) olan güvenini yitirmedi ve sabretti. Hatta Mekke'ye dönerlerken Allah'ın (c.c) izni ile ona seslenen Cebrail (a.s), "İstersen Mekke ve Taif şehrindeki dağları birbirine kavuşturayım da içinde oturanları helak edeyim." demişti. Ancak çok merhametli olan Peygamberimiz, *"Hayır, onların helak olmasını istemem, belki onların soyundan Allah'a inanan ve O'na ortak koşmayan insanlar dünyaya gelir."*[6] demişti. Ve şöyle dua etmişti: *"Allah'ım! Halkımı bağışla. Çünkü onlar (gerçeği) bilmiyorlar."*[7]

Görsel 4.3: *Taif şehrine giden sarp yolların günümüzdeki görüntüsü*

5 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 208-210.
6 Buhârî, Bed'u'l-halk, 6; Müslim, Cihad, 111.
7 Buhârî, Enbiya, 54; Müslim, Cihad, 105.

Gerçekten de Allah'ın (c.c) yardımı ile bir süre sonra Taif bölgesi tümüyle Müslümanların hâkimiyetine geçti. O taş atanların ve onlardan sonraki neslin büyük bir bölümü İslam'ı kabul etti.[8]

Sevgili Peygamberimizin insanları İslam'a davet ederken karşılaştığı sıkıntıların yanı sıra bir insan olarak yaşadığı zorluklar ve acı günler de olmuştu. Çocuklarının vefat etmesi, 25 yıllık hayat arkadaşı olan eşi Hz. Hatice ve onu büyütüp koruyan amcası Ebu Talib'in vefatı, onu derinden üzen olaylardı. Ancak Peygamberimiz, bu durumlar karşısında da her zaman sabrını ve metanetini korumuştu.

Peygamberimizin Dilinden

Sevgili Peygamberimiz, henüz bebek yaşta kaybettiği oğlu İbrahim'in ardından ağlamasını garipseyen bir sahabiye cevaben *"Göz yaşarır, kalp mahzun olur. Yine de Allah'ın razı olmadığı şeyi söylemeyiz."* buyurarak ne kadar üzgün olsak da sabırlı davranmamız gerektiğini göstermiştir...

(Buhârî, Cenâiz, 43.)

2. Peygamberimizin Kararlılığı ve Cesareti

Peygamber Efendimiz, bir konu hakkında karar vereceği zaman önce bilgi alır, üzerinde düşünür ve insanlara danışırdı. Bu süreci bitirdikten sonra karar verdiğinde ise Allah'a (c.c) güvenir ve tereddüt etmeden uygulardı.

Mekkeli müşrikler ile yapılan Uhud Savaşı öncesinde Peygamberimiz, Medine'de kalarak savunma savaşı yapılmasını istedi. Fakat genç sahabilerin ısrarı sonunda savaşın şehir dışında yapılmasına karar verildi. Genç sahabiler sonradan Peygamberimizin görüşüne karşı çıktıkları için pişman oldular. Pişmanlıklarını belirterek şehirde kalmak için rica ettilerse de Allah Resulü verilen karardan dönmedi.[9]

Görsel 4.4: *Hedefe ulaşmak için azimli olmak gerekir.*

Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v); son derece cesur, kararlı ve azimli bir insandı. Yüce Allah onu, insanları uyarıcı bir peygamber olarak göndermişti. Güç ve tehlikeli bir işe girişirken kişinin kendinde bulduğu güven ve yüreklilik anlamına gelen **cesaret**[10] ile engelleri yenme kararlılığı anlamına gelen **azim**, Peygamberimizin en belirgin özelliklerindendi.

Sevgili Peygamberimiz, Mekke halkını İslam'a davet ettiğinde özellikle şehrin ileri gelenlerinden bazıları onun bu çağrısına karşılık vermemişti. Peygamberimiz, Mekkeli müşrikleri İslam'a davet etmek için Kâbe çevresinde oturan Mekkelilerin yanına giderdi. Onların göreceği şekilde namaz kılar, yüksek sesle Kur'an okurdu.

8 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 312.
9 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 2, s. 38-39.
10 www.tdk.gov.tr

Düşünelim Paylaşalım

“… Karar verdiğin zaman artık Allah’a dayanıp güven! Şüphesiz Allah, kendisine dayanıp güvenenleri sever.” (Âl-i İmrân suresi, 159. ayet.)

Yukarıdaki ayetten kararlılıkla ilgili çıkarılacak ilkeler nelerdir?

Mekkeli müşrikler onun bu davranışları karşısında oldukça öfkelenirlerdi. Hatta Peygamberimizi davasından vazgeçirmek için namazda iken başına deve işkembesi koymuşlardı. Ancak bütün bunlar Peygamberimizi İslam tebliğindeki kararlılığından ve azminden vazgeçiremedi.[11]

Sevgili Peygamberimizin İslam dinini açık olarak insanlara bildirmeye başlamasından sonra Müslüman olanların sayısı artmaya başlamıştı. Bu durum Mekkeli müşriklerin canlarını iyice sıkmış, mallarını ve mevkilerini kaybetme endişeleri daha da artmıştı. Bunun üzerine Sevgili Peygamberimizi küçüklüğünden beri koruyup kollayan Ebu Talib’e giderek:

– Kardeşinin oğlu, ilahlarımıza hakaret ediyor. Onlara inanan atalarımızın da bizim de yanlış yolda olduğumuzu söylüyor. Gençlerimizin aklını karıştırıyor. Sen de onu koruyorsun, dediler. Ayrıca Peygamberimizin bu iddialarından vazgeçmesi için ona istediği makamı ve zenginliği verebileceklerini söylediler.

Bu sözler üzerine Ebu Talib, yeğeniyle konuşmaya karar verdi. Ona Mekkeli müşriklerin söylediklerini aktardı. Ebu Talib, yeğeni için endişeliydi ve Mekkelilerin onu rahat bırakmayacağını, ona daha fazla eziyet edeceklerini tahmin ediyordu. Amcasının sözlerini dikkatle dinleyen Peygamberimiz ise şöyle dedi:

– *Sevgili amcacığım! Bu işten vazgeçmem için güneşi sağ elime ayı da sol elime verseler yine de davamdan dönmeyeceğim. Gerekirse bu uğurda can vereceğim.*

Görsel 4.5: Peygamberimiz, dünyaları da verseler davasından vazgeçmeyeceğini vurgulamıştır.

11 İbn Hişam, es-Sîre, C 1-2, s. 415.

Peygamberimizin söylediklerini dinleyen amcası Ebu Talib, kalbi; inanç, cesaret ve kararlılıkla dolu olan yeğenine şöyle dedi:

– Sevgili yeğenim, git istediğini söyle! Allah'a yemin ederim ki seni asla onlara teslim etmem, seni korumaya devam ederim.[12]

Peygamberimiz, Mekkeli müşriklerle yapılan savaşlarda azim, cesaret ve kararlılığını ortaya koymuştu. Uhud Savaşı'nda Müslümanların ordusu büyük kayıplar vermişti. Kendisini öldürmek isteyenlerin saldırıları sonucunda Peygamberimiz de yaralanmış, ordu dağılma noktasına gelmişti. O, bu durumda bile cesaretini kaybetmemiş, dağılan orduyu toplayıp Uhud Dağı'na doğru geri çekerek büyük bir bozgunu önlemişti.[13]

Okuyalım

Medineliler bir gece şiddetli bir çığlık sesi duydular. Endişe ile sokağa fırlayan halk, korkudan ne yapacağını şaşırdı. Şaşkınlık içinde etraflarına bakınırken Peygamber Efendimizi gördüler. Peygamberimiz sesi duyunca Ebu Talha'nın evinin önünde duran ata eğersiz bir şekilde bindiği gibi sesin geldiği tarafa doğru son sürat gitmiş, tehlike olmadığını anlayınca da geri dönmüştü. Peygamberimizi karşılarında görünce şaşıran insanlar:

– Nereden geliyorsunuz? Yoksa ne olduğunu öğrenmek için tek başınıza sese doğru mu gittiniz? diye sordular. Kılıcı omzunda asılı olan Peygamberimiz gayet sakin bir hâlde:

– Korkacak bir şey yok, sakin olun! buyurarak insanları rahatlatmaya çalıştı.

Sevgili Peygamberimizin bu cesareti karşısında oradakiler hem şaşkınlık hem de hayranlık içinde kaldılar.

(bk. Buhârî, Cihad, 24; Beyhakî, Delâilu'n-nübüvve, C 1, s. 325.)

Sevgili Peygamberimiz cesur bir insandı. Ancak onun cesareti yalnızca düşmanla mücadeleyle sınırlı değildi. Haksızlıklar ve zulümler karşısında da cesaretini kaybetmeyen Allah Resulü; "Bana dokunmayan yılan bin yıl yaşasın." diye düşünmez, başkalarına yapılan haksızlıklar için de sonuna kadar mücadele ederdi. Müşriklerin öldürmek için defalarca üzerine gittikleri Peygamber Efendimiz, baskının zirvede olduğu zamanlarda bile adalet için mücadeleyi bırakmadı. O dönemlerde Mekke'ye ticaret için gelen bir adamın malını gasp eden Ebu Cehil'in karşısına cesurca çıktı ve adamın parasını vermesini istedi.[14]

Görsel 4.6: Cesaret, başarıya giden yolda önemli bir adımdır.

Cesaret, başarıya giden yolda önemli bir erdemdir. Cesur insan, karşısına çıkan engelleri daha kolay aşar ve haksızlıklara karşı daha kolay mücadele edebilir. Müslümanlar da Peygamberimizin cesaret ve kararlılığını örnek almalıdır.

12 İbn Hişam, es-Sîre, C 1-2, s. 266.
13 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 2, s. 42.
14 İbn Hişam, es-Sîre, C 1-2, s. 389.

3. Peygamberimizin Hayatında Dua ve Tevekkül

Dua; bizi yaratan Yüce Rabbimizle iletişim kurmak, O'na olan güvenimizi ve bağlılığımızı ifade etmektir. Hayatımızda gerçekleştirmek istediğimiz birçok hedefimiz olduğu gibi bazı endişe ve korkularımız da vardır. İnsan, kendisini yaratan Yüce Allah ile bağını, dua ve ibadetler sayesinde canlı tutar. Hayatta istediğimiz şeylere kavuşmak, korku ve endişelerimize karşı da kendisine sığınmak için bizi yaratan Allah'a (c.c) yöneliriz. Elbette dua, Allah'tan (c.c) sadece bir şeyler istemek için yapılmaz. Rabbimize, bize verdiği sayısız nimetler için şükretmek ve O'na olan bağlılığımızı bildirmek için de dua ederiz.

Düşünelim Paylaşalım

وَ قَالَ رَبُّكُمُ ادْعُونِى اَسْتَجِبْ لَكُمْ

"Rabbiniz şöyle buyurdu: Dua edin, ben de duanıza cevap vereyim..." (Mü'min suresi, 60. ayet.)

Yukarıdaki ayetten ne anlıyorsunuz? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed'in (s.a.v) hayatında dua çok önemli bir yere sahipti. O, gününün her anında Allah'a (c.c) dua eder, O'nunla iletişim içinde olurdu. Bizlere de çokça dua etmeyi tavsiye etmiştir. Ayrıca bizlere nasıl dua edeceğimizi de göstererek örnek olmuştur. Kişi dua ederken Rabbinin duasını kabul edeceğine inanarak dua etmelidir. Peygamberimiz (sav) bu konu ile ilgili olarak *"Allah'a kabul edileceğine kesinkes inanarak dua edin. Bilin ki Allah, ciddiyetten uzak ve umursamaz bir kalp ile yapılan duaları kabul etmez."*[15] buyurmuştur. Sevgili Peygamberimizin kendisinin yaptığı ve bize de tavsiye ettiği bazı özel dualar vardır. Hastalık durumunda yapacağımız dua için şöyle bir örnek vermiştir:

"Allah'ım, ey insanların Rabbi! Sıkıntıyı gider, şifa ver. Şifayı veren ancak sensin. Senin vereceğin şifadan başka şifa yoktur. Öyle bir şifa ver ki hiç hastalık izi kalmasın."[16]

Her zaman Rabbimizi anmamızı tavsiye eden Peygamber Efendimiz, sabah ve akşam ise şu duayı okurdu:

"Allah'ım! Senin iznin ve yardımınla sabahladık ve akşamladık. Yine senin izin ve yardımınla yaşar ve ölürüz. Sonunda dönüş yalnız sanadır."[17]

Görsel 4.7: *Yatmadan önce dua etmek Peygamberimizin sünnetlerindendir.*

15 Tirmizî, Deavât, 65.
16 Buhârî, Tıb, 38; Müslim, Selam, 46.
17 Tirmizî, Deavât, 13.

Peygamber Efendimiz, kendisinin ve ümmetinin bağışlanması için çokça dua ederdi. *"Allah'ım; sen affedicisin, cömertsin, affetmeyi seversin, beni de affet."*[18] duası, onun çokça yaptığı ve bize de tavsiye ettiği bağışlanma duaları arasındadır. Sevgili Peygamberimiz genellikle kapsamlı duaları tercih ederdi. Hatta birisi Peygamberimizden bağışlanması için dua etmesini istediğinde Rahmet Peygamberimiz, bu duaya orada bulunan herkesi dâhil ederdi.[19]

Peygamberimizin en çok okuduğu ve bizlere de okumamızı tavsiye ettiği dualardan biri de **"Allah'ım, bize dünyada da iyilik ver, ahirette de iyilik ver ve bizi cehennem azabından koru."**[20] şeklindeki Rabbena duası olarak bildiğimiz duadır.[21]

Peygamberimizin Dilinden

اَللّٰهُمَّ اِنّ۪ى اَسْاَلُكَ عِلْمًا نَافِعًا وَ رِزْقًا طَيِّبًا وَ عَمَلاً مُتَقَبَّلاً

"Allah'ım! Senden faydalı ilim, temiz rızık ve kabul olunan amel isterim."

(Ahmed b. Hanbel, Müsned, C 8, s. 588.)

Dua ile Rabbinden istekte bulunan kişi, Allah'ın (c.c) kendisi için hayırlısını vereceğini düşünerek tevekkül etmelidir. **Tevekkül**, kişinin kendini Allah'a (c.c) teslim etmesi, rızkında ve tüm işlerinde Allah'a (c.c) güvenmesidir.[22] Yüce Allah, insanoğluna sorumlu olduğu işleri bildirmiştir. Kişi tevekkül ederken tüm tedbirleri almalı, elinden geleni yapmalıdır. Yoksa tevekkül, sorumluluğunu yerine getirmemek, tembel tembel sonucu beklemek değildir.

Görsel 4.8: *Tevekkül etmeden önce gayret edilmelidir.*

Peygamberimizin hayatına baktığımızda onun daima elinden gelen çabayı gösterdiğini görmekteyiz. Bununla beraber Sevgili Peygamberimiz her zaman Allah'a (c.c) dua etmiş ve her işinde O'na güvenmiştir.

18 Tirmizî, Deavât, 84.
19 bk. Nesâî, Ferâ ve Atîre, 1.
20 Bakara suresi, 201. ayet.
21 Buhârî, Deavât, 55.
22 Mustafa Çağrıcı, "Tevekkül", DİA, C 41, s. 1-2.

Okuyalım

SEVR MAĞARASI

Sevgili Peygamberimiz, en yakın arkadaşı Hz. Ebu Bekir ile birlikte hicret için yola çıkmıştı. Peygamberimizi öldürmek için evine gelen Mekkeliler, onu evinde bulamayınca Medine'ye doğru yola çıktığını anladılar. Onu yakalamak için izlerini sürerek takip ettiler. Sonunda Peygamberimiz ve arkadaşının saklandığı Sevr Mağarası'nın önüne kadar geldiler. Ebu Bekir (r.a) korku ve panik içinde:

– Ya Resulallah! Düşman o kadar yakınımıza geldi ki birazcık aşağıya eğilerek baksalar bizi görebilirler, dedi. Fakat Sevgili Peygamberimiz manevi güven ve huzurun verdiği sakin bir sesle:

– Üçüncüleri Allah olan iki kişiye bir şey olmaz, korkma! dedi. Sonra Kur'an-ı Kerim'den şu ayeti okudu: **"... Üzülme! Allah bizimle beraberdir..."** (Tevbe suresi, 40. ayet.) Gerçekten de Mekkeli müşrikler mağaranın yanına kadar gelmişlerdi. Ancak bir örümcek, ağını örerek mağaranın girişini kapatmış ve bir güvercin de mağaranın girişine yuva yapmıştı. Bu manzarayı görünce müşrikler, Peygamberimizin içeride olmasının imkânsız olduğunu düşündüler. Birbirlerini ikna etmek istercesine şöyle konuşuyorlardı:

– Burada olsalardı örümcek ağı bozulmuş, kuş da yuvasından uçmuş olurdu. Daha fazla zaman kaybetmeden gidelim başka yerlerde arayalım, diyerek oradan uzaklaştılar.

Konuşmaları sessizce dinleyen Hz. Ebu Bekir bu yaşananlardan dolayı Rabbine şükretti.

(Buhârî, Fedâilu'l-ashâb, 2; Beyhakî, Delâilu'n-nübüvve, C 2, s. 475.)

4. Peygamberimizin Yeme İçme Adabı

Adap, bir iş yaparken uymamız gereken görgü kuralları anlamına gelir.[23] Yeme içme adabı, günlük hayatımızda önemli bir yer tutmaktadır. Sağlıklı bir yaşamda temiz, sağlıklı ve ölçülü bir şekilde beslenmenin önemli bir yeri vardır. Sevgili Peygamberimiz, her konuda olduğu gibi bu konuda da bizlere örnek olmuştur.

Yüce Rabbimiz bizlere yiyip içebileceğimiz sayısız nimetler vermiştir. Bunun yanı sıra domuz eti ve içki gibi yasakladığı yiyecek ve içecekler de vardır. Müslümanlar olarak Allah'ın (c.c) bizlere yasakladıklarından uzak durarak yasaklamayıp **helal** kıldığı yiyecek ve içecekleri tüketmemiz gerekir.

Görsel 4.9: *Sağlıklı ve helal gıdalar tüketmeliyiz.*

23 Dinî Terimler Sözlüğü, s. 5.

Sevgili Peygamberimizin yeme içme adabı ile ilgili tavsiyelerinde, temizlik konusuna yaptığı vurgular önemlidir. O, *"Temizlik imandandır."*[24] hadisi ile Müslümanın her zaman temiz olması gerektiğini bildirmiştir. Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v), gün içerisinde en çok kullandığımız organ olan ellerimizi, yemekten önce ve sonra yıkamamızı tavsiye etmiştir. *"Yemeğin bereketi, yemekten önce ve sonra elleri yıkamaktadır."*[25] buyurarak el temizliğinin aynı zamanda sofraları bereketlendireceğini ifade etmiştir.

Sevgili Peygamberimiz yemek öncesinde ve sonrasında ağız temizliğinin önemi üzerinde durmuştur. Peygamberimiz, o günün koşullarına göre günümüzdeki diş fırçası gibi kullanılan ve "misvak" adı verilen bir aletle sık sık dişlerini temizlemiştir. Müslümanların da bu güzel alışkanlığı kazanmalarını tavsiye etmiştir.[26]

Görsel 4.10: *Peygamberimiz yemek öncesi ve sonrası için bazı tavsiyelerde bulunmuştur.*

Kendisine sayısız nimet verilen insanoğluna düşen vazife, öncelikle bu nimetlere gereği gibi şükretmektir. **Şükür**, kalbimizin Allah'a (c.c) teşekkür duygusu ile dolması ve bunu ifade etmemiz anlamına gelmektedir.[27] Sevgili Peygamberimiz "Bismillahirrahmanirrahim (Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla)" diyerek yemeğe başlamayı, yemekten sonra da Allah'a (c.c) şükrümüzü ifade etmeyi tavsiye etmiştir. Yüce Allah'a bize verdiği nimetlerden ötürü şükrümüzü en kısa şekilde "Elhamdülillah (Allah'a hamdolsun.)" diyerek ifade edebiliriz.

Bilgi Kutusu

Sevgili Peygamberimiz, yemekten sonra şöyle dua ederdi:

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِى اَطْعَمَنَا وَ سَقَانَا وَ جَعَلَنَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ

"Bizi nimetleriyle yediren, içiren ve Müslümanlardan olmamızı sağlayan Allah'a hamdolsun." (Tirmizî, Deavât, 55; Ebû Dâvud, Et'ıme, 52.)

24 Müslim, Tahâret, 1.
25 Tirmizî, Et'ıme, 39; Ebu Dâvud, Et'ıme, 11.
26 bk. Buhârî, Cum'a 8; Nesâî, Tahâret 5.
27 Dinî Terimler Sözlüğü, s. 429.

Sevgili Peygamberimizin yeme içme adabı ile ilgili çeşitli tavsiyeleri vardır. Örneğin yemeği sağ el ile ve önümüzden yemeyi tavsiye etmiş,[28] yemeği beğenmediğinde açıkça söylemenin uygun olmadığını belirtmiştir.[29] Ayrıca yemekleri biraz dinlendikten sonra yemeyi, suyu ise mümkünse oturarak ve aralarda nefes alarak içmeyi tavsiye etmiştir[30].

Görsel 4.11: *Suyu üç yudumda içmek, Peygamberimizin sünnetidir.*

Yazalım

Ümmü Seleme'nin (r.a) oğlu Ömer (r.a) anlatıyor: "Ben Allah Resulü'nün terbiyesi altında yetiştim. Yemek yerken elim kabın her tarafında dolaşırdı. Resulullah bana *'Ey oğul; (yemeğe başlarken) Allah'ın adını an, sağ elinle ve sana yakın olan taraftan ye.'* buyurdu."

(Buhârî, Et'ıme, 1.)

Yukarıdaki hadisten yemek adabı ile ilgili hangi sonuçları çıkarabiliriz? Yazınız.

1-..

2-..

3-..

Yüce Rabbimizin bizlere verdiği nimetleri israf etmemek, bize düşen önemli görevlerdendir. Saçıp savurmak, sahip olunan nimetleri gereksiz yere tüketmek anlamına gelen **israf**,[31] dinimizde yasaklanmış davranışlar arasındadır. Nitekim Rabbimiz, **"… Yiyin, için fakat israf etmeyin. Çünkü Allah (c.c) israf edenleri sevmez."**[32] buyurarak bizi israfa karşı uyarmıştır. Peygamberimiz de hayatı boyunca israftan kaçınmış ve bizleri de bu hususta dikkatli olmaya çağırmıştır. *"İsrafa kaçmadan yiyin, için, sadaka olarak verin ve giyinin."*[33] buyurarak nimetlerden faydalanırken israf etmememiz gerektiğini belirtmiştir.

28 Buhârî, Et'ıme, 1.
29 Buhârî, Menâkıb, 23.
30 Müslim, Eşribe, 116, 123.
31 Dinî Terimler Sözlüğü, s. 227.
32 A'râf suresi, 31. ayet.
33 İbn Mâce, Libas, 23.

Sevgili Peygamberimizin, yemek adabı ile ilgili bizlere en önemli tavsiyelerinden biri, ölçülü yemektir. Peygamberimiz, hayatı boyunca çok yemek yiyen bir insan olmamıştır. Onun sofraları hep mütevazı olmuştur.[34] Sahip olduklarımızla yetinip aşırıya kaçmamak anlamına gelen **kanaatkârlık**,[35] yeme içme konusunda ölçülü olma alışkanlığı da kazandıran önemli bir erdemdir. Elimizdeki nimetlere kanaat edip şükretmek, Peygamberimizin sünnetine de uygun bir davranıştır.

Görsel 4.12: *Peygamberimizin sofrası son derece mütevazıydı.*

Sevgili Peygamberimiz, mideyi tamamen doldurmanın insan sağlığını bozacağını belirtmiştir. Ne kadar yemek yememiz gerektiği konusunda bize yol göstererek şöyle buyurmuştur: *"... Esasen insanoğluna belini doğrultacak kadar (sağlıklı beslenmesine yetecek kadar) yemesi yeterlidir. Daha fazla yiyecekse bile o hâlde midesinin üçte birini yemekle, üçte birini içecekle doldursun, üçte birini de boş bıraksın."*[36]

Dinimiz, çok yemeyi uygun görmediği gibi sağlığımızı etkileyecek kadar az yemeyi de uygun görmemiştir. Senenin her gününü oruçla geçireceğini söyleyen birine Peygamberimiz, vücudun da insan üzerinde hakkı olduğunu söyleyerek vücudu kasıtlı olarak aç bırakmanın doğru olmadığını bildirmiştir.[37]

Allah Resulü, *"Yemeği birlikte yiyiniz ve besmele çekiniz ki yemeğiniz bereketlensin."*[38] buyurarak birlikte yenen yemeğin daha bereketli olduğunu dile getirmiştir. Ayrıca eve gelen misafirlere ve komşulara ikram edilmesi de Peygamberimizin önemli sünnetlerindendir. *"Allah'a ve ahiret gününe iman eden kimse misafirine ikram etsin."*[39] hadis-i şerifi, misafire ikramda bulunmanın önemini hatırlatmaktadır.

Görsel 4.13: *Peygamberimiz birlikte yenen yemeğin daha bereketli olduğunu söylemiştir.*

Sevgili Peygamberimizin yeme içme adabı ile ilgili tavsiyelerini önemsemeli ve hayatımıza yansıtmaya çalışmalıyız. Unutmayalım ki Yüce Rabbimiz, Peygamberimizi her konuda bize örnek kılmıştır. Allah'ın (c.c) bize verdiği nimetlerden, yeme içme adabına uygun davranarak ve israf etmeden faydalanmalıyız. Bu şekilde hem yemeklerimizin bereketini artırmış hem daha sağlıklı olmuş hem de sevap kazanmış oluruz.

34 Buhârî, Et'ıme, 1; Müslim, Zühd, 20; Tirmizî, Şemail, 145.
35 Dinî Terimler Sözlüğü, s. 246.
36 Tirmizî, Zühd, 47.
37 bk. Buhârî, Savm, 55, 56, 57.
38 Buhârî, Et'ıme, 11; Müslim, Eşribe, 178, 181.
39 Buhârî, Edeb, 85; Müslim, İman 74.

5. Bir Hadis Öğreniyorum

قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَ سَلَّمَ : مَنْ فُتِحَ لَهُ مِنْكُمْ بَابُ الدُّعَاءِ فُتِحَتْ لَهُ اَبْوَابُ الرَّحْمَةِ وَمَا سُئِلَ اللهُ شَيْئًا يُعْطٰى اَحَبَّ اِلَيْهِ مِنْ اَنْ يُسْأَلَ الْعَافِيَةَ اِنَّ الدُّعَاءَ يَنْفَعُ مِمَّا نَزَلَ وَ مِمَّا لَمْ يَنْزِلْ فَعَلَيْكُمْ عِبَادَ اللهِ بِالدُّعَاءِ

Resulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

“Kime dua kapısı açılırsa ona rahmet kapıları açılır. Allah’ın en çok sevdiği şey kendisinden afiyet (sağlık, sıhhat ve iyilik) istenilmesidir. Dua başa gelen için de gelmeyen için de faydalı olur. Ey Allah’ın kulları, duaya sarılınız!”

(Tirmizî, Deavât, 101.)

İnsanın Allah’a (c.c) en yakın olduğu zamanlar, O’na ibadet ve dua ettiği zamanlardır. Rabbimiz, **“… Bana dua edin, ben de duanıza karşılık vereyim...”**[40] ayeti ile kendisine dua etmemizi istemiş ve dualarımıza karşılık vereceğini bildirmiştir. Rabbimizden kabul edeceğine gönülden inanarak dua etmeliyiz. Sevgili Peygamberimiz, Allah’tan (c.c) sağlık, sıhhat ve afiyet dilemenin, Allah’ın (c.c) en çok sevdiği dua olduğunu bildirmiştir. Ancak dua ettiğimizde her şey muhakkak bizim istediğimiz şekilde gerçekleşmeyebilir. Böyle durumlarda Rabbimizin bizim için daha hayırlı başka sonuçlar ortaya çıkaracağını düşünebiliriz.

Yapılan dualar, gelecek olan kaza ve belalara karşı da adeta koruyucu bir zırh gibidir. Dua ettiğimizde bize merhamet kapılarını açan Rabbimiz, dualarımız sayesinde bizi kaza ve belalara karşı da korur.

Dua etmekte amaç sadece ihtiyaç bildirmek değil, aynı zamanda Rabbimize kulluğumuzu göstermektir. Peygamberimiz, *“Dua ibadetin özüdür.”*[41] buyurmuştur. Duanın bu kadar önemli olması, Rabbimizin huzurunda âdeta O’nunla konuşuyor gibi iletişim kurmamızdan kaynaklanır. Bu sebeple bizi yaratan Rabbimize çokça dua etmeli ve O’nunla iletişimimizi her zaman canlı tutmalıyız.

Düşünelim Paylaşalım

Dua etmek bize neler kazandırır? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

40 Mü’min suresi, 60. ayet.
41 Ebu Dâvud, Vitr, 23.

Ölçme - Değerlendirme

A. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere doğru sözcüğü yazınız.

1. **Aşırı tutum ve davranışlardan sakınmak ve ölçülü olmaya …………….. denir.**
2. **Peygamberimizin arkadaşı Ebu Bekir'i (r.a) "Korkma, Allah bizimle beraberdir."** (Tevbe suresi, 40. ayet.) **diye teselli ettiği yer ……….…… mağarasıdır.**
3. **Yemeğe başlamadan önce …………………………………. demeliyiz.**

B. Aşağıda numaralar ile verilen ifadeleri, harf ile verilen ifadelerle eşleştiriniz.

4. **Bir kişinin elinden gelen sorumluluğu yerine getirip tüm işlerinde Allah'a (c.c) güvenmesi**
5. **Bizi yaratan Rabbimizle iletişim kurmak, ona isteklerimizi iletmek**
6. **Güç ve tehlikeli bir işe girişirken kişinin kendisinde bulduğu güven, yüreklilik ve yiğitlik**
7. **Peygamberimizin diş temizliğinde kullandığı alet**

A *İtidal*	B *Cesaret*	C *Sabır*
D *Misvak*	E *İsraf*	F *Tevekkül*
	G *Dua*	

Ölçme - Değerlendirme

C. Aşağıda açık uçlu soruların cevabını ilgili alana yazınız.

8. Peygamberimizin sabırlı tutumu ile ilgili bir örnek veriniz.

....

....

9. Peygamberimizin cesareti, İslam'ın yayılmasında nasıl etkili olmuştur?

....

....

10. Peygamberimizin hastalar için tavsiye ettiği duayı yazınız.

....

....

11. Tevekkül sahibi olmak nedir? Bir örnek vererek açıklayınız.

....

....

12. Peygamberimizin yemek yerken dikkat ettiği kurallardan iki örnek yazınız.

....

....

13. Dua sayesinde Allah'ın (c.c) rahmet kapılarının açılması ne anlama gelmektedir?

....

....

Ölçme - Değerlendirme

Ç. Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları okuyunuz ve doğru seçeneği işaretleyiniz.

14. Sevgili Peygamberimizin insanları İslam'a davet ederken yaşadığı sıkıntılar karşısında metanetini koruması onun hangi özelliğini göstermektedir?

A) Cömertliğini

B) Sabrını

C) Zekâsını

D) Tevazusunu

15. Peygamberimizin Mekkelilerin isteği üzerine İslam'a davetinden vazgeçmesini isteyen amcası Ebu Talib'e *"Bu işten vazgeçmem için güneşi sağ elime ayı da sol elime verseler yine de davamdan dönmeyeceğim."* (İbn Hişam, es-Sîre, C 1-2, s. 266.) **demesi, onun hangi özelliğini göstermektedir?**

A) Güvenirliğini

B) Tevekkülünü

C) Adaletini

D) Kararlılığını

16. Dua ile ilgili aşağıda verilen ifadelerden hangisi <u>yanlıştır</u>?

A) Allah'a (c.c) kabul edeceğine inanarak dua etmeliyiz.

B) Tüm istek ve ihtiyaçlarımız için Allah'a (c.c) dua edebiliriz.

C) Sadece namazlardan sonra dua etmeliyiz.

D) Samimi (içten) bir şekilde dua etmeliyiz.

Ölçme - Değerlendirme

17. Aşağıdakilerden hangisi israfın tanımıdır?

A) Bir şeyi gereksiz yere tüketmek, savurganlık

B) Bir şeyi elde etmek için gösterilen çaba

C) Elindeki ile yetinmemek

D) Aşırı tutum ve davranışlardan sakınmak, ölçülü olmak

18. Peygamberimizin yemekten sonra yaptığı dua, aşağıdakilerden hangisidir?

A) “Allah’ım! Yaratılışımı güzelleştirdiğin gibi ahlakımı da güzelleştir.”

B) “Bizi nimetleriyle yediren, içiren ve İslam dini üzere bulunduran Allah’a hamdolsun.”

C) “Allah’ım! Senden faydalı ilim, temiz rızık ve kabul olunan amel isterim.”

D) “Allah’ım! Senin iznin ve yardımınla sabahladık ve akşamladık. Yine senin izin ve yardımınla yaşar ve ölürüz.”

19. Aşağıdakilerden hangisi Peygamberimizin yeme içme adabı ile ilgili tavsiyelerinden biri değildir?

A) Yemeği ailecek değil, tek başına yemek daha iyidir.

B) Yemekten önce ve sonra elleri yıkamak gerekir.

C) Yemeğe besmele ile başlamak gerekir.

D) Suyu üç yudumda içmek gerekir.

Ölçme - Değerlendirme

"Toplumdaki her statüdeki insana karşı mütevazı davranış gösteren Hz. Peygamber, bu tavrına uygun olarak kendisi de son derece sade bir hayat sürmüştür. Nitekim Hz. Ömer onun evini ziyareti sonrasında gördüklerini şöyle anlatır:

Allah Resulü bir hasırın üzerine yatmıştı. Öyle ki kuru hasır onun yüzünde iz bırakmıştı. Bir köşede bir kap içinde bir ölçek arpa unu vardı. Onun yanında çivi üzerinde asılı bir su kırbası bulunuyordu. Hepsi bu. Manzarayı görünce gözyaşlarımı tutamadım. Allah elçisi niçin ağladığımı sorduğunda 'Ey Allah'ın Resulü, nasıl ağlamayayım. Bizans ve İran hükümdarları dünya nimetleri içinde yüzüyorlar. Allah'ın peygamberi ise kuru bir hasır üzerinde yatıyor.' dedim. Bunun üzerine Allah Resulü şöyle cevap verdi: 'Ey Ömer, istemez misin ki bu dünya onların, ahiret ise bizim olsun.' Kaldı ki Resul-i Ekrem sık sık 'Allah'ım Muhammed ailesine, ancak yetecek kadar rızık ihsan et.' diye duada bulunmuştur. Rivayete göre vefatına kadar ailesi de dâhil olmak üzere iki gün peş peşe arpa ekmeğiyle bile karnını doyurmamıştır. Sahabeden Ebu Talha'nın rivayetine göre kendisinin de aralarında bulunduğu bir grup sahabi aç olduklarını ifade etmek üzere Allah Resulü'nün huzuruna geldiklerinde karınlarına bağladıkları taşı göstermişler, bunun üzerine o da kendi kuşağının altındaki iki taşı göstermiştir."

(Âdem Apak, Siyer-i Nebi, C 2, s. 451.)

20, 21 ve 22. soruları yukarıdaki metne göre cevaplayınız.

20. Hz. Ömer'in Peygamberimizin evini görünce ağlamasının sebebi nedir?

....

....

21. Peygamberimizin, *"Ey Ömer, istemez misin ki bu dünya onların, ahiret ise bizim olsun!"* ***sözü ne anlama gelmektedir? "Oysa ahiret daha hayırlı ve devamlıdır."*** (A'lâ suresi, 17. ayet.) **ayetini de dikkate alarak yorumlayınız.**

....

....

22. Aşağıdakilerden hangisi, yukarıdaki parçadan çıkarılabilecek en kapsamlı sonuçtur?

A) Peygamberimizin evinde her gün yemek pişmemiştir.

B) Peygamberimiz her konuda sadeliği ve azla yetinmeyi tercih etmiştir.

C) Peygamberimiz dünya nimetlerini hiç sevmemiştir.

D) Peygamberimiz bazen açlıktan karnına taş bağlamıştır.

5. ÜNİTE

SAHABENİN FAZİLETİ

KAVRAMLAR

Sahabe, vefa, ayet, hadis, fütüvvet, uhuvvet.

BU ÜNİTEDE NELER ÖĞRENECEĞİZ?

- Ayetler ışığında sahabenin faziletini,
- Peygamberimizin sahabilerine verdiği değeri,
- Bazı genç sahabileri,
- Peygamberimizin sahabe sevgisi ile ilgili bir hadisini öğreneceğiz.

HAZIRLIK SORULARI

1. Peygamberimizin zamanında yaşayan Müslümanların karşılaştığı zorluklardan hatırladıklarınız nelerdir?

2. **"Müminler ancak kardeştirler. Öyleyse kardeşlerinizin arasını bulup düzeltin…"** (Hucurat suresi, 10. ayet.) ayetinden ne anlıyorsunuz?

3. İnandığı şeylerden vazgeçmeye zorlanan bir insan sizce nasıl tepkiler verir?

1. Ayetlerin Diliyle Sahabe

Hz. Peygamber zamanında yaşamış, Müslüman olarak Peygamberimizi çok kısa bir süre olsa da görmüş, onun sohbetinde bulunmuş ve yine Müslüman olarak ölmüş kimseye **sahabi** denir. Peygamber Efendimizin sohbetinde bulunan görme engelli kimselerle henüz ergenlik yaşına ulaşmadığı halde Hz. Peygamber'i gören çocuklar da sahabi sayılmıştır. Sahabi kelimesinin çoğulu olarak "sahabe" ya da "ashab" kelimeleri kullanılır. Bazen bunun yerine "iyi ve seçkin insanlar" manasında "sahabe-i kiram" veya "ashab-ı güzin" ifadeleri de kullanılır. Kaynaklarda sahabenin sayısı hakkında kesin bir rakam verilmemektedir. Ancak Hz. Peygamber vefat ettiği zaman, yüz binin üzerinde sahabi bulunduğu ifade edilmiştir. En son sahabi hicri 110 yılında vefat eden Ebu't-Tufeyl Âmir b. Vâsile'dir.[1]

Sevgili Peygamberimizin can yoldaşı olan sahabiler, vahyin inişine şahit olan, baskı, şiddet ve işkenceye aldırmadan iman eden insanlardır. Kur'an-ı Kerim'in cümleleri olan **ayetlerin** nerede, niçin, hangi olay üzerine indiğini bildikleri için Kur'an-ı Kerim'i en iyi anlayan ve yaşayan nesildir. Peygamberimizi büyük bir samimiyetle dinleyen sahabiler, İslam'ın ilkelerini en güzel şekilde kavrayarak hayata geçirmişler; cahiliye alışkanlıklarını terk ederek Kur'an ve sünnetle yeniden hayat bulmuşlardır.

Yaşantıları, hayata bakışları, hâl ve hareketleri ile bütün insanlığa örnek olan sahabiler, Allah (c.c) tarafından övülmüşlerdir. Kur'an-ı Kerim'de "insanlık arasından seçilmiş en hayırlı kişiler" olarak nitelendirilmiş ve örnek alınması gereken bir topluluk olarak tanıtılmıştır.[2] Birçok ayette "muhacir" ve "ensar" olarak adlandırılmışlar, Allah'a (c.c) gönülden iman etmiş hakiki müminler oldukları, Allah (c.c) için yurtlarını ve mallarını terk ettikleri haber verilmiştir.[3] Kur'an'da Allah (c.c) ve Resulü'ne iman edip itaat ettikleri için büyük ecir kazandıkları vurgulanmıştır.[4] Bunun yanında Allah'ın (c.c) onlardan, onların da Allah'tan (c.c) razı olduğu ve onlar için ebedî kalacakları cennetler hazırlandığı bildirilmiştir.[5]

Yazalım

"Onlar Rablerinin rızasını kazanmak arzusuyla sabrederler, namazı dosdoğru kılarlar, kendilerine verdiğimiz rızıklardan gizli ve açıkça Allah yolunda harcarlar ve kötülükleri iyilik yaparak ortadan kaldırırlar..."

(Ra'd suresi, 22. ayet.)

Allah Teâlâ, yukarıdaki ayette sahabilerden hareketle Müslümanlarda olması gereken özellikleri vurgulamıştır. Bu özellikler nelerdir? Yazınız.

....
....

....
....

....
....

....
....

1 bk. Mehmet Efendioğlu, "Sahâbe", DİA, C 35, s. 491-500.
2 bk. Âl-i İmrân suresi, 110. ayet; Bakara suresi, 143. ayet.
3 bk. Enfâl suresi, 74. ayet; Bakara suresi, 207. ayet.
4 bk. Âl-i İmrân suresi, 172-173. ayetler.
5 bk. Tevbe suresi, 100. ayet; Fetih suresi, 17. ayet.

Medineli Müslümanlar, hicret eden kardeşlerine muhabbet ve samimiyetle kucak açmışlardı. Peygamber Efendimiz, Medine'ye hicret edince muhacirler ile ensarı ikişer ikişer kardeş ilan etti. Bu öz kardeşliğin de ötesinde bir kardeşlikti. Ensar; muhacir kardeşleriyle evlerini, yiyeceklerini, bağ ve bahçelerini paylaştı. Muhacirler ise, on üç yıl boyunca Peygamberimizden öğrendiklerini ve Kur'an'ı Medineli kardeşlerine öğrettiler.[6]

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ

Görsel 5.1: **"Müminler ancak kardeştirler..."** *(Hucurat suresi, 10. ayet.)*

Sevgili Peygamberimizin ashabı, kendileri sıkıntı içinde olsalar da din kardeşlerini kendilerine tercih ederlerdi. İnsanlığın bir benzerini daha göremediği din kardeşliğini ifade eden **uhuvvet**, aynı inanç ve değerlere sımsıkı sarılmaktan kaynaklanıyordu. Kendi ihtiyacından önce din kardeşinin ihtiyacını gidermek, insanların dertleriyle dertlenmek, kendisi için istediğini başkaları için de istemek anlamına gelen **fütüvvet**[7] ahlakı ve şuuru ise sahabileri cennetlik yapan vasıflardandı.

Görsel 5.2: *Kardeşlik dayanışmayı gerektirir.*

Düşünelim Paylaşalım

Muhacir ve ensarın kardeşliği, maddi ve manevi yardımlaşma esasına dayanıyordu. Yurdundan, yuvasından, ailesinden ve sevdiklerinden ayrı kalan Mekkelilerin yalnızlıklarını gidermek, onlara destek ve kuvvet kazandırmak amacını taşıyordu.

Muhacir ve ensar kardeşliği bugün hangi durumlarda ve nasıl hayata geçirilebilir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

6 İbn Hişâm, es-Sîre, C 1-2, s. 505-506.

7 Dinî Terimler Sözlüğü, s. 129.

Okuyalım

EŞSİZ FEDAKÂRLIK

Medineli Müslümanların fedakârlıkları onlardan övgüyle söz eden ayetlerin inmesine vesile olmuştu. Eşsiz fedakârlığından dolayı hakkında ayet inen sahabilerden biri Ebu Talha (r.a) idi. Allah Resulü bir gün ashabıyla oturmuş sohbet ederken yanlarına gelen biri:

– Ya Resulallah! Açlıktan ölecek gibiyim, dedi. Allah Resulü evine bir sahabiyi göndererek yiyecek olup olmadığını sordurdu. Evde sudan başka hiçbir şeyin olmadığı haberi gelince yanındakilere,

– *Kardeşinizi bugün konuk edecek biri yok mu?* diye sordu. Ebu Talha (r.a):

– Ben götürürüm ya Resulallah! dedi.

Ebu Talha (r.a) evine gidince eşiyle aralarında şöyle bir konuşma geçti:

– Bu gelen Allah Resulü'nün misafiridir. Ona ikram edecek neyimiz var?

– Evde çocuklar için ayırdığım yiyecekten başka bir şey yok. O da yalnızca misafire yeter.

– O zaman ışığı yak, yemeği hazırla, çocuklar yemek yiyecekleri zaman onları uyut. Sofrayı kurduktan sonra kazara ışığı söndür. Misafir yemek yemeye başlayınca biz yemek yiyormuş gibi yapalım. Misafir yiyip karnını doyursun.

Konuştukları gibi yaptılar. Aile halkı geceyi aç geçirdi. Sabah olunca misafirini yanına alan Ebu Talha (r.a) namaza gitti. Allah Resulü onu sevinçle karşıladı. Yaptığı davranışı takdir ederek haklarında şu ayetin indirildiğini bildirdi:

"Daha önceden Medine'yi yurt edinmiş ve gönüllerine imanı yerleştirmiş olan kimseler, kendilerine hicret edip gelenleri severler ve onlara verilen ganimetlerden dolayı içlerinde bir rahatsızlık hissetmezler. Kendileri sıkıntı içinde olsalar da onları kendilerine tercih ederler. Kim nefsinin cimriliğinden korunursa işte onlar kurtuluşa erenlerdir." (Haşr suresi, 9. ayet.)

(Buhârî, Menâkıbü'l-ensâr, 10; Aynî, Umdetü'l-kârî, C 11, s. 510.)

Ensar, Müslümanların rahata ulaştığı zamanlarda bile muhacirlere yardımcı olmaktan vazgeçmedi. Medineli kardeşlerinin göstermiş olduğu fedakârlıklardan, onların sevgi ve samimiyetlerinden hayrete düşen muhacirler ise Peygamber Efendimize gelerek:

– Ey Allah'ın Resulü! Biz bugüne kadar ensar gibi cömert ve hayırsever bir millet görmedik. Malı, mülkü çok olan bol bol veriyor, az olan da fedakârlık ederek veriyor. Onlar bizim tüm ihtiyaçlarımızı giderdiler. Bizi mallarına ortak ettiler. Korkarız ki tüm ecir ve mükâfatı alıp gidecekler, diyerek endişelerini dile getirince Sevgili Peygamberimiz, *"Onlar için Allah'a dua ettiğiniz ve yaptıklarını övdüğünüz müddetçe siz de sevaba nail olursunuz."*[8] buyurdu.

Görsel 5.3: *Ensar her şeyini muhacirlerle paylaşmıştı.*

8 Tirmizî, Sıfatu'l-kıyâme, 44.

Düşünelim Paylaşalım

Mekkeli Müslümanlar, ensarın yüce gönüllülüğünü suistimal etmediler. Muhacirlerden olan Abdurrahman b. Avf'a, kendisiyle kardeş ilan edilen Sa'd b. Rebî şöyle dedi:
− Allah Resulü bizi kardeş yaptı. İşte mallarım, onların yarısını sana veriyorum.
Müslüman kardeşinin bu fedakârlığı karşısında duygulanan Abdurrahman b. Avf ise:
− Allah (c.c) mallarını bereketli kılsın. Aile halkına da afiyet versin. Sen bana Medine çarşısını göster, kâfi, karşılığını verdi.
Bu şekilde ticarete başlayıp çalışan Abdurrahman (r.a), kısa zamanda zengin oldu.
(Buhârî, Menâkıbu'l-ensâr, 3.)

Muhacirin kendisine yardım teklif eden ensara verdiği cevap, Müslümanda olması gereken hangi özellikleri göstermektedir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Sahabilerin bu güzel davranışlarını takdir eden Allah (c.c), Kur'an-ı Kerim'in pek çok yerinde onların yaptıkları iyilikleri insanlara örnek olarak gösterir. Rabbimiz o ayetlerden birinde, **"Onlar hayırda yarışırlar ve bu hususta öne geçerler."**[9] buyurmuştur. Allah'ın (c.c) bu övgüsüne mazhar olmak isteyen ashab-ı kiram, hayırlı işlerde birbirleriyle yarışırlardı. Bu tatlı bir rekabetti. Hayırda yarışırken birbirlerini kıskanmaz, kırıp incitmezlerdi.

Okuyalım

HAYIRDA YARIŞ

Hz. Ebu Bekir'in halifeliği sırasında Medine'nin dış mahallelerinin birinde yaşlı, gözleri görmeyen bir kadın yaşıyordu. Kadının yardıma ihtiyacı olduğunu tespit eden Hz. Ömer, iyilik yapmak için bunu fırsat bildi. Kadını mahcup etmemek için gece gizlice onun evine gider, yanında götürdüğü yiyecekleri sessizce kapısının önüne bırakırdı. Bir süre sonra tekrar evin önüne gittiğinde kapının önünde erzak dolu bir çuval gördü. Belli ki kadının durumunu öğrenen biri, ondan önce davranıp kadının yiyeceklerini bırakmıştı. İçinden:
− Bugün hayrı kardeşim yapmış olsun, diye geçirdi. Ertesi gün biraz daha erken gitti. O gün de aynı şeyle karşılaşınca Müslüman kardeşi adına sevinse de hayırda yarışı kaybettiği için üzüldü.
Kendisini bu hayır yarışında geçen insanı merak ediyordu. Bu durum günlerce devam etti. Hayır yarışından geri kalmamak için her defasında daha erken gitmeye çalıştı. Ancak biri hep ondan önce davranıyordu. Bunu yapan kimdi? Merakı her geçen gün biraz daha artıyordu. Sonunda dayanamadı, gece orada kalarak kadının evini gözlemeye karar verdi. Sabaha doğru biri gelip evin önüne yiyecek bıraktı. Hz. Ömer eve doğru yaklaştığında yardım eden kişinin halife Ebu Bekir (r.a) olduğunu gördü.
(Suyûtî, Târihi Hulefâ, s. 80.)

9 Mü'minûn suresi, 61. ayet.

Proje Oluşturalım

İhtiyaç sahibi insanlar için çevrenizde yapılan yardım faaliyetlerine tanık oldunuz mu? Gördüklerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız. Çevrenizdeki yardıma muhtaç insanlar için neler yapılabilir? Bir yardım projesi oluşturarak öğretmeninizin rehberliğinde uygulayınız.

2. Hadislerin Diliyle Sahabe

Peygamber Efendimiz ile kader birliği yapmış olan sahabiler, hayatlarını insanlara İslam'ı anlatmaya adadılar. Malları, canları ve imkânlarıyla mücadele ettiler. Ölüme meydan okuyarak baskı ve zulme direndiler. Yeri geldi mallarını, mülklerini, evlerini, yaşadıkları yerleri bırakarak arkalarına bakmadan başka yerlere hicret ettiler. Bedir, Uhud ve Hendek'te müşriklerin karşısına dikildiler ve kahramanca savaştılar. Peygamberimizi korumak için gözlerini kırpmadan ölüme koştular. Hudeybiye'de davaları uğruna ölmek üzere Peygamberimize biat ettiler. Gösterdikleri cesaret ve yaptıkları kahramanlık, onları faziletin zirvesine çıkardı. Allah Resulü onlar hakkında *"(Hudeybiye'de) ağaç altında biat edenlerden hiç biri cehenneme girmeyecektir."*[10] buyurdu.

Sahabilerin faziletine dikkat çeken Peygamberimiz *"İnsanların en hayırlısı benim zamanımda yaşayan Müslümanlardır. Sonra onları takip eden nesil, sonra onları takip eden nesildir."*[11] buyurmuştur.

Görsel 5.4: *Hudeybiye'nin günümüzdeki görüntüsü*

Biliyor musunuz ?

Sahabilerin zamanına yetişen, onlarla görüşen, sohbette bulunan ve Müslüman olarak ölen kişilere **tabiin** denir.

Tabiinden olan kişilerle karşılaşıp onlarla sohbet eden ve Müslüman olarak ölen kişilere de **tebe-i tabiin** denir. (Dini Terimler Sözlüğü, s. 431, 442.)

Sevgili Peygamberimiz sahabilerin ulaştıkları manevi dereceleri bildirmek için, *"Ashabım hakkında uygunsuz sözler söylemeyin. Sizden birinin Uhud Dağı kadar altını olsa bunun tamamını Allah yolunda infak etse yine de onların bir iki avuçluk hurma infakına, hatta yarısına denk gelmez."*[12] buyurmuştur. İslam'a davet mücadelesini kendisiyle birlikte omuzlayan ilk sahabilere, yaptıkları fedakârlıkların karşılığının ahirette fazlasıyla ödeneceğini bildirmiş, biz ümmetine de onları sevmeyi tavsiye etmiştir.[13]

10 Tirmizî, Menâkıb, 57.
11 Buhârî, Fedâilü ashâbi'n-nebî, 1.
12 Müslim, Fedâilü's-sahabe, 221.
13 Buhârî, Menâkıbu'l-ensâr, 11; Tirmizî, Menâkıb, 58.

Görsel 5.5: *Minarelerden günde beş kez okunan ezanı ilk kez Hz. Bilal okumuştur.*

Yapılan iyilikleri unutmayıp iyilikle karşılık verme anlamına gelen **vefa**, Peygamberimizin en önemli özelliklerindendi. O, sahabilerin İslam davası uğruna çektiği çileleri hiç bir zaman unutmadı. O sahabilerden biri olan Bilal-i Habeşî'yi yanından ayırmayarak müezzini yaptı. Bir gün Bilal'e (r.a) döndü ve:

– *Ey Bilal! Bize İslam'a girdikten sonra hangi güzel ameli yaptığını söyler misin? Bu gece (rüyamda) cennette gezinirken hemen önümde senin ayak seslerini duydum,* buyurdu.

Peygamberimiz bu sözleriyle Bilal'i (r.a) cennetle müjdeliyordu. Bilal-i Habeşî'nin ise sevinçten gözleri parıldadı ve:

– Çok özel bir amel yapmam ya Resulallah! Sürekli abdestli olmaya çalışırım. Her abdest aldığımda da mutlaka Allah'a yönelir, iki rekât namaz kılarım, dedi.[14]

Okuyalım

SA'D b. EBİ VAKKAS'I CENNETLİK YAPAN ÖZELLİĞİ

Allah Resulü ashabı ile oturmuş sohbet ediyordu. Bir ara onlara döndü ve:
– *Birazdan şu kapıdan cennet ehlinden biri girecek,* buyurdu. Biraz sonra içeri Sa'd b. Ebi Vakkas girdi. Ertesi gün Peygamberimiz aynı sözleri söyledi. Yine Sa'd (r.a) içeri girdi. Üçüncü gün de, aynı şeyler tekrarlandı. Olaya şahit olan genç sahabilerden Abdullah b. Amr, Sa'd'ı (r.a) yakından tanımak istedi. Yanına giderek:
– Bu günlerde babama biraz kırıldım. Birkaç gün eve gitmek istemiyorum. Beni misafir eder misin? diye sordu.
Sa'd (r.a) kabul edince birlikte eve gittiler. Sa'd'ı (r.a) gözleyen Abdullah b. Amr, üç gün sonra arkadaşlarına gördüklerini şöyle anlattı:
"Gece olunca Sa'd Allah'ı zikir ve tesbih ederek yattı. Sabah namazına kadar uyudu. Sabah namazı olunca kalktı, güzelce abdest aldı. Birlikte Mescid-i Nebi'ye gidip namaz kıldık. Namazdan sonra oruç tutmayıp yemek yedi. Üç gün bu şekilde geçti. Onun fazladan bir ibadet yaptığını görmedim. Ancak üç gün boyunca ağzından hayırdan başka bir söz çıkmadı. Onun yaptığı ibadetler bana az geldi. Üçüncü günün sonunda ona,
– Aslında babama kırılmamıştım. Allah Resulü seni cennetle müjdeleyince bunun nedenini öğrenmek ve senin gibi olmak istedim. Fakat senin yaptığın özel bir şey göremedim, dedim. Sa'd (r.a):
– Ben gördüğün gibiyim, dedi. Ancak bir özelliğim var. Müslümanlar hakkında asla suizan etmem, kötülük düşünmem, dedi. Ben:
– Seni cennetlik yapan, işte bu özelliğindir, dedim."

(Ahmed b. Hanbel, Müsned, C 2, s. 719; Beyhakî, Şu'abu'l-îmân, C 5, s. 264.)

14 Buhârî, Teheccüd, 17.

3. Genç Sahabiler

Görsel 5.6: *Sahabiler, Kur'an ve Peygamberimiz rehberliğinde eşsiz insanlar hâline gelmişlerdi.*

Gençlik; insan hayatını etkileyen ve biçimlendiren kararların alındığı, kişiliğin büyük ölçüde tamamlandığı bir dönemdir. Bunun içindir ki Peygamber Efendimiz, gençlik döneminin ganimet kabul edilmesini ve en iyi şekilde değerlendirilmesini istemiştir. Gençlerin eğitimine özel bir önem veren Peygamber Efendimiz, mescidin yanı başındaki Suffe'de örnek bir nesil yetiştirdi. **"Ey iman edenler! Size hayat verecek şeylere sizi çağırdığı zaman, Allah'ın ve Resulü'nün çağrısına uyun..."**[15] ayetindeki ilahi mesajı kavrayan ashab-ı kiramın gençleri ise İslam'ın ilk neslini oluşturdular. Kur'an'ı rehber edinip Peygamberimizi örnek alarak insanlığı aydınlatan birer kandil oldular.

Bilgi ve erdeme talip olan, faydalı bilgi peşinde koşan bu gençlerin her birinin hayatı, bizler için ibret ve örneklerle doludur. Her bir sahabiden alacağımız nice dersler vardır. Mus'ab b. Umeyr, Câbir b. Abdullah, Üsâme b. Zeyd, Ammar b. Yâsir, Zeyd b. Sâbit, Esma binti Ebi Bekir ve Erkam b. Ebi'l-Erkam bu seçkin gençlerden birkaçıdır.

Görsel 5.7: *Mus'ab da (r.a) Allah'a (c.c) secde edenlerin arasına katıldı. (Temsilî görsel)*

İlk Öğretmen: Mus'ab b. Umeyr

Mekkeli olan Mus'ab b. Umeyr, soylu ve zengin bir ailenin çocuğuydu. Ailesinin gözbebeği, Kureyş meclislerinin vazgeçilmez delikanlısıydı. İslam'ı kabul etmeden önce uzak diyarlardan özel olarak getirilen elbiseler giyerdi. Kibarlığı, tatlı dili, güzelliği ile herkesin gözdesiydi. Nerede bir dost meclisi varsa Mus'ab b. Umeyr oradaydı.

Bir defasında Peygamberimiz onun hakkında *"Mekke'de Mus'ab b. Umeyr'den daha güzel giyinen, daha yakışıklı ve nimetler içinde yüzen başka bir genç görmedim."*[16] buyurmuştu.

Yirmi beş yaşlarındayken Mus'ab b. Umeyr'in hayatı değişti. Peygamberimizin insanları gizlice İslam'a davet ettiği günlerde sahip olduğu nimetlerin elinden gideceğini bile bile iman etti. Annesinin tepkisinden çekindiği için uzun bir süre İslam ile şereflendiğini gizledi. Gizli gizli Dârülerkam'a gitti. Burada öğrendiği ayetleri ezberledi. Peygamber Efendimiz, ahlakı ve kişiliğinden dolayı ona "Mus'abu'l-hayr" lakabını verdi.

Mus'ab'ın (r.a) hayat tarzı büyük ölçüde değişmiş, kendini İslam'ı anlatmaya adamıştı. Bir gün gizlice namaz kılarken yakınından geçen Osman b. Talha onu gördü. Bir felaketi haber verir gibi koşarak Mus'ab'ın (r.a) annesinin yanına gitti. Gördüklerini bir solukta anlattı.

15 Enfâl suresi, 24. ayet.
16 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 3, s. 116; Zehebî, Siyerü A'lâmi'n-nübelâ, C 3, s. 3860.

Annesi, önce duyduklarına inanmak istemedi. Endişe içinde oğlunun yolunu gözledi. Oğlu eve gelince onun karşısına dikilip hesap sordu. Mus'ab (r.a) Müslüman olduğunu gizlemenin faydasız olacağının farkındaydı. Söylenenleri doğruladı. Hatta Müslüman olması için annesini ikna etmeye çalıştı ama başaramadı. Oğlunun sözlerine çok öfkelenen annesi adamlarına döndü ve:

– Bunu odaya kilitleyin! Aklı başına gelinceye kadar da çıkarmayın! Atalarının dinini terk etmek neymiş öğrensin! diye bağırıp çağırdı.

O andan itibaren ailesinin Mus'ab'a (r.a) yapmadığı eziyet kalmadı. Onu dininden dönmesi için bir mahzene hapsederek günlerce aç ve susuz bıraktılar. Mus'ab'ın (r.a) eski servet ve zenginliğinin yerini yokluk ve yoksulluk aldı. O, bu ağır ve acımasız işkenceler karşısında sabır ve sebat göstererek inancından dönmedi.

Görsel 5.8: Mus'ab b. Umeyr ve Hz. Hamza gibi bir çok sahabinin kabrinin bulunduğu Uhud Şehitliği

Mus'ab b. Umeyr, sahabilerin Habeşistan'a hicret ettiğini öğrenince bir yolunu bularak tutulduğu yerden kaçtı. Habeşistan'a hicret etti. Mekkelilerin Müslüman olduğu haberini alınca bir grup arkadaşı ile geri döndü. Mekke'ye geldiklerinde bu haberin asılsız olduğu ortaya çıktı. Buna rağmen Mekke'de kalmaya karar verdi. Ailesinin onu dininden döndürme çabaları da yeniden başladı. Medineliler İslam ile şereflenince İslam'ın tebliğcisi ve öğretmeni olarak oraya gönderildi. Mus'ab (r.a) artık genç bir öğretmendi. Kapı kapı dolaşarak insanları İslam'a davet etti. Gece gündüz demeden insanlara Kur'an'ı öğretti. Okuduğu ayetler ve yaptığı sohbetlerle Medine'de kısa zamanda gönülleri fethetti. Pek çok kişinin İslam ile şereflenmesine vesile oldu.[17]

Peygamberimiz Medine'ye hicret ettikten sonra Mus'ab'ı (r.a) Sa'd b. Ebi Vakkas ve Ebu Eyyüb el-Ensarî ile kardeş yaptı. Mus'ab b. Umeyr, Uhud Savaşı'nda düşman saldırılarına karşı Peygamberimize siper olanlardan biriydi. Müşriklerin kılıç darbeleriyle şehit olan Mus'ab, o sırada kırk yaşlarında idi.

Peygamberimizin Dilinden

Sevgili Peygamberimiz bir gün ashabıyla sohbet ederken Mus'ab (r.a) yanlarına gelip selam verdi. Peygamberimiz, Mus'ab'ın (r.a) selamını aldıktan sonra şöyle buyurdu:

"Dünya halkıyla dünyayı değiştiren Allah'a hamdolsun. Mus'ab, Mekke'de nimet içinde bulunurken Allah ve Resulü'nün sevgisi ile iyiliği arzu ederek bu nimetlerden uzaklaşmayı tercih etti." (İbn Sa'd, et-Tabakât, C 3, s. 116.)

Bir zamanlar zenginlik ve refah içinde yaşayan Mus'ab'ı (r.a) kefenleyecek bir örtü dahi bulunamadı. Ashab-ı kiramdan Habbab b. Eret şöyle demiştir:

17 Buhârî, Menâkıbu'l-ensâr, 46; Belâzurî, Ensâbu'l-eşrâf, C 9, s. 403.

– Mus'ab b. Umeyr, Uhud'da şehit edilince kendisini saracak kısa bir hırkadan başka bir şey yoktu. Hırkayı baş tarafına çektik, ayakları açıldı. Ayaklarına çektik, baş tarafı açıldı. Allah Resulü bize,

– *Onu baş tarafına çekiniz! Ayaklarını da otlarla kapatınız!* buyurdu.

Hz. Peygamber, şehitlerin yanına gittiğinde Mus'ab b. Umeyr eski bir hırkanın içinde saçları dağılmış, cansız bir hâlde yatıyordu. Peygamberimizin üzüntüsü yüzünden okunuyordu. Uhud şehitleri hakkında nazil olan ayeti okudu. Sonra sahabilere, şehitlere yaklaşıp selam vermelerini söyledi ve verilen selamların şehitler tarafından alınacağını belirtti.[18]

İlim Aşığı: Câbir b. Abdullah

Câbir b. Abdullah, sekiz çocuklu bir ailenin tek erkek çocuğuydu. Medine'nin ileri gelenlerinden olan babası Abdullah b. Amr, Peygamberimizin Birinci Akabe Biatı sırasında seçtiği on iki temsilciden biriydi. Câbir (r.a) çocuk yaşta olmasına rağmen babası ile birlikte İkinci Akabe Biatı'na katılmıştı.[19]

Babası kız kardeşlerine göz kulak olması için Câbir'in (r.a), Bedir ve Uhud savaşlarına katılmasına izin vermemişti. Bu durumu Hz. Câbir şöyle anlatıyor:

"Uhud Savaşı'ndan bir gün önce akşam babam beni çağırarak:

– (Oğlum) bana öyle geliyor ki Resulullah'ın ashabı arasında şehit düşecek ilk sahabi benim. Arkamda Resulullah dışında senden daha değerli birini bırakmıyorum. Borçlarım var, onları öde, kız kardeşlerine de sahip çık, dedi. Sabah olduğunda babam ilk şehit düşen kişi oldu…"[20]

Görsel 5.9: *Câbir (r.a) pek çok öğrenci yetiştirmiştir.*

Uhud Savaşı'ndan hemen sonra, düşman askerlerinin takip edildiği Hamrau'l-esed seferine katılan Câbir b. Abdullah, bundan sonraki bütün savaşlara katıldı.[21]

Evleri Mescid-i Nebi'nin yakınındaydı. İlim aşığı olan Câbir (r.a), her fırsatta Peygamberimizin yanına gitti. Sözlerini dikkatle dinledi, hâl ve hareketlerini gözlemledi. Duyduklarını ve gördüklerini hafızasına kaydetmekle kalmadı, hayatına taşıyarak örnek bir Müslüman genç oldu.

Câbir'in (r.a) ilim aşkını bilen Peygamberimiz onunla yakından ilgilenir, yolculuk sırasında yanında olmasını ister, zaman zaman bineğinin terkisine alırdı. Peygamberimizle birlikte yaptıkları yolculuklar, onun için âdeta bir okul gibiydi. Câbir (r.a) o anlardan birini şöyle anlatır: "Bir sefer sırasında Allah Resulü beni devesine bindirdi. Gece boyunca yol aldık. O gece Allah Resulü'nden yalnızca benim duyduğum tam yetmiş hadis ezberledim."[22]

18 Buhârî, Meğâzî, 17; İbn Sa'd, et-Tabakât, C 2, s. 204, C 3, s. 120.
19 İbn Hişam, es-Sîre, C 1-2, s. 106.
20 Müslim, Cihad, 145; Buhârî, Cenâiz, 76.
21 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 3, s. 574.
22 İbn Manzur, Muhtasar, C 5, s. 361.

Peygamberimizden 1540 hadis rivayet eden Câbir (r.a), en çok hadis rivayet eden sahabiler arasında yer aldı. Peygamberimiz vefat ettikten sonra da çok sayıda öğrenci yetiştirdi. Hicretin 78. yılında 94 yaşında vefat eden Câbir b. Abdullah, Medine'de yaşayan sahabilerden son vefat eden kişidir.[23]

Ammar b. Yâsir ve Ailesi

İman ettiklerini müşriklerin yüzüne korkusuzca haykıran Ammar b. Yâsir ve ailesi ilk Müslümanlardandır. Bu aile, Mekke'ye dışarıdan gelip yerleşmişti. Mekke'deki zalim müşrikler her zaman önce sahipsiz ve korumasız kimseleri ezerlerdi. Güneş etrafı iyice kızdırmaya başlayınca müşrikler, Yâsir ailesini sürükleye sürükleye şehrin dışındaki kızgın kumların bulunduğu yere götürürler ve dinden dönmeleri için zorlarlardı.

Allah Resulü, ashabına işkence edildiği için çok üzülüyordu. Zaman zaman müşriklerin baskı ve işkencesine maruz kalan kimsesiz Yâsir ailesinin yanına gider, büyük bir şefkat ve merhametle Ammar'ın (r.a) başını okşar, acısını paylaşırdı. Bir an önce işkenceden kurtulmaları için "Ey ateş! İbrahim'e olduğun gibi Ammar'a da serin ol!" diyerek dualar ederdi.[24]

Yine bir gün Ammar (r.a) ve ailesine işkence yapılmıştı. Peygamberimiz onları ziyarete gitti. Ammar'ın babası Yâsir (r.a), Allah Resulü'nü görünce çok duygulandı ve çektikleri sıkıntıyı onunla paylaştı. Peygamber Efendimiz onları teselli etti ve:

– *Allah'ım! Yâsir ailesini affet! Allah'ım Yâsir ailesini affet!* diye dua etti. Ardından da:

– *Affetti,* buyurarak affedildiklerini müjdeledi.

İşkence gördükleri başka bir gün onları teselli ederek:

– *Müjdeler olsun ey Yâsir ailesi! Gideceğiniz yer cennettir,* buyurdu.[25]

İşkenceye direnen aileye kızan müşriklerin lideri Ebu Cehil, Ammar'ın annesi Sümeyye'yi (r.a), babası Yâsir'i (r.a) ve kardeşi Abdullah'ı (r.a) şehit etti.[26]

Yazalım

....

Yukarıdaki boşluklara İslam'ın ilk şehitlerinin isimlerini yazınız.

Ebu Cehil, anne ve babasını şehit ettikten sonra Ammar'a (r.a) işkence yapmaya devam etti. Ammar (r.a) işkencenin şiddetine dayanamayınca Ebu Cehil'in istediklerini söyleyip canını kurtardı. Sonra dediklerine pişman olup Peygamberimize giderek olanları anlattı. Allah Resulü, Ammar'a (r.a) o sözleri söylerken kalbinden geçenleri sordu. Ammar (r.a), o zaman da kalbinin Allah'a (c.c) ve peygamberine iman ile dolu olduğunu söyledi. Peygamberimiz o sözlerinin imanına zarar vermeyeceğini ifade ederek *"Müşrikler eziyet ederlerse yine böyle söyle."* buyurdu.[27] Daha sonra bu konuda inen ayet-i kerime

23 Zehebî, Siyerü A'lâmi'n-nübelâ, C 1, s. 1276.
24 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s.177; İbnü'l-Cevzî, Sıfatü's-safve, s. 27.
25 Ahmed b. Hanbel, Müsned, C 1, s. 62.
26 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 3, s. 249; Belâzurî, Ensâbu'l-eşrâf, C 1, s. 182.
27 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 3, s. 249.

Ammar'ın (r.a) gönlünü rahatlatmıştı.[28] Resulullah *"Ammar iliklerine kadar iman ile doludur."*[29] buyurarak onu övmüştür.

Ammar b. Yâsir, on üç yıl Mekke'de müşriklerin her türlü baskı ve işkencelerine sabrederek Hz. Peygamber'in en büyük yardımcısı oldu. Akabe biatlarından sonra Medine'ye hicret etti. Mescid-i Nebi'nin inşasında bütün gücüyle çalışarak Allah Resulü'nün takdirini kazandı.

Ammar b. Yâsir; Bedir, Uhud, Hendek savaşları ve Mekke'nin Fethi dahil tüm seferlerde Hz. Peygamber'in yanında yer aldı. Peygamber Efendimizin vefatından sonra Hz. Ebu Bekir'in halifeliği döneminde Yemâme Savaşı'nda kahramanca savaştı. Hz. Ömer Dönemi'nde İran fetihlerine ve Nihavend Savaşı'na katıldı. Kûfe valiliği yaptı. Hz. Osman zamanında bölgedeki durumu araştırmak için Mısır'a gönderildi. Hicretin 37. yılında doksan üç yaşında Hz. Ali'nin yanında katıldığı Sıffin Savaşı'nda şehit oldu. Hz. Ali'nin kıldırdığı cenaze namazından sonra şehit olduğu yere defnedildi.[30]

Düşünelim Paylaşalım

"Üç şeyi her kim bir araya getirebilirse imanın tamamını elde etmiş olur: Kendi aleyhine de olsa insafı elden bırakmamak, herkese selam vermek, fakir iken bile sadaka vermek."

(Buhârî, İman, 20.)

Ammar b. Yâsir'in yukarıdaki sözünden çıkarılabilecek mesajları arkadaşlarınızla paylaşınız.

Vahiy Kâtibi: Zeyd b. Sâbit

Peygamberimizin akrabalarından Nevvar binti Mâlik'in oğlu olan Zeyd b. Sâbit, Medine'de doğup büyüdü. Son derece zekiydi. Zekâsını doğru yönde kullanan, çocukluğundan itibaren harika işler başarmış olağanüstü bir sahabiydi.

Zeyd b. Sâbit, babasını Medine'de bir iç savaşta kaybetmiş, küçük yaşta yetim kalmıştı. Annesi, Ümâre b. Hazm ile evlendi. Ümâre (r.a), Zeyd b. Sâbit ile yakından ilgilendi. Onu şiir meclislerine götürdü. Zeyd (r.a) burada pek çok şiir ezberledi.

Medineliler İslam ile tanışınca üvey babasının teşvikiyle Kur'an ayetlerini ezberlemeye başladı. Hicrete kadar tam on yedi sure ezberlemişti. Peygamberimiz Medine'ye hicret edince sahabiler onu Peygamberimize götürdüler. Ondan övgü ile bahsederek şöyle takdim ettiler:

– Ya Resulallah! Bu Neccarlı çocuklardan Zeyd'dir. Sana inen Kur'an'dan tam on yedi sure ezberledi. Duyduğu sözlerden memnun kalan Peygamber Efendimiz:

– *Maşallah, Allah mübarek etsin! Ezberlediğin sureleri okur musun?* buyurunca bildiği bütün sureleri okudu. Onu huşu içinde dinleyen Peygamberimiz, çok beğendi. Övgü dolu sözler söyledi. Sonra da:

– *Ey Zeyd! Benim için Yahudilerin dilini öğren. Vallahi yazışma konusunda onlara güvenemiyorum,* buyurdu.[31]

28 bk. Nahl suresi, 106. ayet.
29 Nesâî, İman, 17; İbn Mâce, Mukaddime, 11.
30 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 3, s. 250-263.
31 Buhârî, Ahkâm, 40; İbn Sa'd, et-Tabakât, C 2, s. 358.

Görsel 5.11: *Zeyd b. Sâbit Hz. Peygamber'in vahiy kâtiplerindendi.*

Çalışkanlığı ve gayreti onu Peygamberimize yaklaştırdığı gibi Allah Resulü'nün övgü ve takdirlerini kazanmasına da vesile olmuştu. Peygamberimizin emriyle birçok dil öğrenerek on beş yaşına girmeden onun tercümanı oldu.

Hayatı boyunca İslam'a hizmet eden Zeyd (r.a) vahiy kâtipliği, müftülük, kadılık gibi birçok önemli görevi en güzel şekilde yerine getirdi. Hz. Ebu Bekir'in halifeliği sırasında yazılı Kur'an sayfalarını toplayıp kitap hâline getiren heyetin başkanıydı. Hz. Osman'ın halifeliği zamanında Kur'an'ı çoğaltan heyetin başkanlığını da yine o yaptı. Hicretin 55. yılında Medine'de vefat etti. Onun vefatına üzülen Abdullah b. Abbas:

– İlmin kaybolması işte böyle olur. Bugün büyük bir ilim kayboldu, demiştir.[32]

İki Kuşaklı Cennet Hanımefendisi: Esma binti Ebi Bekir

Hz. Esma, Peygamberimizin sadık dostu Hz. Ebu Bekir'in kızı, Hz. Âişe'nin de kız kardeşidir. Mekke'de doğup büyüdü. Babasından hemen sonra İslam ile şereflenerek ilk Müslümanlardan oldu.

Mekkelilerin Müslümanlara baskı ve işkence yaptığı zamanlarda büyük bir cesaretle Peygamberimize destek oldu. Baskıların arttığı dönemde Peygamberimiz zaman zaman Hz. Ebu Bekir ile şehir dışına çıkar, günlerce dönmezdi. Onlara yiyecek ve içecek götüren Hz. Esma, Mekke'de olup bitenler hakkında da bilgi verirdi. Hicret sırasında da aynı görevi yaptı.

Esma binti Ebi Bekir şöyle anlatıyor:

"Babam, Medine'ye hicret etmek için hazırlıklara başlamıştı. Bunu görünce Peygamberimiz ve onun için yol azığı yapıp bir heybeye koydum. Bir su tulumuna da içecek hazırladım. Ancak bunların ağızlarını bağlayacak bir şey bulamadım. Kuşağımdan başka bir şey yoktu. Babama,

– Bunları bağlamak için kuşağımı kullanabilir miyim? dedim.

– Kuşağını ikiye böl. Biri ile heybenin, diğeri ile su tulumunun ağzını bağla, dedi. Dediği gibi yaptığım için İki Kuşaklı (Zâtu'n-nitâkayn) lakabını aldım."

Olanları öğrenen Allah Resulü, *"Allah sana, bu kuşak yerine cennette iki kuşak verecektir!"* buyurarak onu cennetle müjdeledi.[33]

Hicret sırasında Peygamberimizi evinde bulamayan Ebu Cehil, büyük bir öfkeyle Hz. Ebu Bekir'in kapısına dayanıp "Ebu Bekir nerede?" diye bağırdı. Hz. Esma, büyük bir cesaretle kapıya çıktı. Babasının nerede olduğunu bilmediğini söyledi. Aldığı cevaptan hoşlanmayan Ebu Cehil, karşısındakinin genç bir hanım olduğuna aldırmadan var gücüyle bir tokat attı. Hz. Esma, tokadın etkisi ile sendeledi fakat tek bir kelime dahi söylemedi.[34]

32 İbnü'l-Cevzî, Sıfatü's-safve, s. 101; İbn Hibbân, Târihu's-sahâbe, s. 169.
33 Buhârî, Menâkıbu'l-ensâr 4; İbn Hacer, İsâbe, C 4, s. 2417.
34 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 8, s. 128.

Bu arada Mekke'den ayrılan Allah Resulü, Hz. Ebu Bekir ile Sevr Mağarası'na gizlenmişti. Akıllı ve bir o kadar da cesur olan Hz. Esma, gece olunca gizlice evden ayrıldı. Hazırladığı yemeği onlara götürdü, aynı gece eve geri döndü. Esma (r.a), dikkat isteyen bu tehlikeli görevi, üç gün boyunca yerine getirdi.[35]

Hz. Esma, hicretten bir süre önce Peygamberimizin halasının oğlu Zübeyr b. Avvâm ile evlendi. Daha sonra eşiyle birlikte Medine'ye hicret etti. Burada dünyaya gelen oğlu, hicretten sonra doğan ilk çocuktu. Abdullah adını verdikleri oğullarının doğumu, Müslümanlara bayram sevinci yaşattı.

Hz. Esma ve ailesi, her şeylerini Mekke'de bıraktıkları için Medine'de çok zor şartlar altında yaşıyorlardı. Cömert biri olan Hz. Esma, yaşam şartlarının zorluğundan dolayı ihtiyaç sahiplerine bir şey veremediği için çok üzülüyordu. Bir gün Allah Resulü'ne,

– Ya Resulallah! Evimize yalnızca Zübeyr'in kazanıp getirdiği kadar bir şey giriyor. Onun getirdiklerinden bir miktar da olsa ihtiyaç sahiplerine verebilir miyim? diye sordu. Peygamberimiz:

– *Ölçülü olarak verebilirsin. Gücünün yettiği kadar hayır kapısını açık tut,* buyurdu.

İslam toprakları genişlemeye başlayınca maddi durumları düzeldi. Ailesini ve çevresindeki insanları, "Sadaka verin, insanları doyurun, malınızın fazlasını elinizde tutmayın. Elinizde tutarsanız malınız artmaz. İhtiyaç sahiplerine verirseniz yokluğunu hissetmezsiniz" diyerek fakirlere yardıma teşvik etti.[36]

Esma binti Ebi Bekir, yüz yaşına kadar yaşadı. Hicretin 73. yılında Mekke'de vefat etti. Kadın muhacirler içinde en son ölen sahabi olarak bilindi. Eğitim sürecini ömrü boyunca aralıksız sürdüren Hz. Esma, güçlü bir zekâya, sağlam bir imana ve eşsiz bir sabra sahipti. Yüz yaşında bile, hâlâ önemli konularda kendisiyle istişare edilen bir hanımdı.[37]

Biliyor musunuz ?

Esma binti Ebi Bekir, Hz. Peygamber'in bir kısım hadislerinin gelecek nesillere ulaştırılmasında önemli rol oynamıştır. İlk Müslümanlardan oluşunun yanı sıra Resul-i Ekrem'e çok yakın bir aile çevresinin içinde yer alması ve uzun bir ömür sürmesi onu zengin bir kültür birikimine sahip kılmıştır. Bu birikimini yakın çevresi çok iyi değerlendirmiş, özellikle iki oğlu ve torunları başta olmak üzere pek çok kişi kendisinden hadis rivayet etmiştir. Hz. Esma'nın naklettiği hadisler Kütüb-i Sitte başta olmak üzere çeşitli hadis kitaplarında yer almaktadır. Onun naklettiği hadisler hicret başta olmak üzere bazı olaylara ışık tutan haberlere; cömertlik, kıyafet, yeme içme ve kadınlarla ilgili hükümlerle bir kısım ibadetlere dairdir.

(Âdem Apak, Hz. Peygamber'in Etrafındaki Çocuklar ve Gençler, s. 181.)

35 Ahmed b. Hanbel, Müsned, C 4, s. 176; İbn Kesîr, es-Sîre, C 1, s. 364.
36 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 8, s. 251.
37 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 8, s. 255; İbnü'l-Esîr, Üsdü'l-gâbe, C 7, s. 9.

İslam'ın İlk Ev Sahibi: Erkam b. Ebi'l-Erkam

Erkam b. Ebi'l-Erkam, Mekke'nin en zengin ve saygın ailelerinden birine mensuptu. Allah Resulü'nün, yakınlarını gizli gizli İslam'a davet etmeye başladığı zamanlarda İslam ile şereflendi. Müslüman olduğunda on sekiz yaşlarındaydı. Erkam (r.a) Müslüman olan ilk on beş kişiden biridir.[38]

Mekkeli müşrikler baskılarını artırınca insanlar, Peygamberimiz ile aynı ortamda görünmekten korkar olmuştu. Gizli bir davet merkezine ihtiyaç vardı. Durumu fark eden Erkam (r.a), evini Peygamber'in hizmetine açtı. Peygamberimiz, İslam tarihinde "Dârülerkam" diye anılacak olan bu evi, İslam davetinin merkezi hâline getirdi. Erkam'ın (r.a) Kâbe'nin hemen yanı başındaki evini İslam davetine açması, onun ne denli cesur ve fedakâr bir genç olduğunu göstermektedir.

Erkam b. Ebi'l-Erkam Medine'ye hicret ettikten sonra da İslam'a hizmet etmeye devam etti. Vahiy kâtipliği yaptı ve anlaşmaları yazdı. Peygamber Efendimiz onu zekât mallarını korumakla görevlendirdi. Bedir, Uhud ve Hendek savaşlarına katıldı. Hayatı boyunca İslam için çalışan Erkam (r.a), seksen beş yaşlarında Medine'de vefat etti. Mescid-i Nebi'nin yanındaki Cennetü'l-baki'ye (Baki Kabristanı'na) defnedildi.[39]

Görsel 5.12: *Birçok sahabi kabrinin bulunduğu Cennetü'l-baki Mezarlığı*

38 İbn Sâ'd, et-Tabakât, C 3, s. 242.
39 İbn Abdilberr, İstîab, C 1, s. 131; İbnü'l-Esîr, Üsdü'l-gâbe, C 1, s. 74-75.

4. Bir Hadis Öğreniyorum:

قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَ سَلَّمَ : اَللّٰهَ اَللّٰهَ فِى اَصْحَابِى

اللّٰهَ اَللّٰهَ فِى اَصْحَابِى لاَ تَتَّخِذُوهُمْ غَرَضًا بَعْدِى

فَمَنْ اَحَبَّهُمْ فَبِحُبِّى اَحَبَّهُمْ

Resulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:
“Ashabım hakkında Allah'tan korkunuz! Ashabım aleyhinde konuşmayınız! Benden sonra onları hedef alıp düşmanlık etmeyiniz! Kim onları severse bana olan sevgisinden dolayı sever.”

(Tirmizî, Menâkıb, 56.)

Peygamber Efendimiz yirmi üç yıl boyunca müşriklere karşı sahabileriyle omuz omuza, amansız bir mücadele içinde oldu. İslam davetini onların yardımıyla halka ulaştırdı. İslam'ı yok etmek isteyenlerin karşısına onlarla dikildi. Onlarla birlikte canını ortaya koydu. İslam devletini onlarla kurdu. Kur'an ahlakını onlarla yaşadı. Acı tatlı pek çok şeyi onlarla paylaştı. Onlarla güldü, onlarla ağladı.

Sahabiler, Peygamberimizin yaptığı bu eşsiz görevin her safhasında onun yanında oldular. Onun vefatından sonra da İslam davetini dünyanın en ücra köşesine kadar ulaştırdılar. Kur'an, sünnet ve İslam kültürünün bize kadar ulaşması için eşsiz fedakârlıklarda bulundular. Sahabiler onu canlarından çok sevdiği gibi o da sahabilerinin her birini kendi ailesinden biriymiş gibi çok sevdi. Ümmetinin de onları çok sevmesini, tanıyıp örnek almalarını istedi.

Allah Teâlâ sahabilerden bazılarını daha hayattayken cennetle müjdeledi. Bedir Savaşı'na, Rıdvan Biatı'na ve Tebük Seferi'ne katılanlardan razı olduğunu bildirdi. Bundan ötürü, sahabilere karşı olumsuz bir tavır içinde olmak, onları kötülemek doğru değildir.

Düşünelim Paylaşalım

Sahabiler hangi davranışları nedeniyle Peygamberimizin övgüsüne layık olmuşlardır? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Ölçme - Değerlendirme

A. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere doğru sözcüğü yazınız.

1. **Hz. Sümeyye ve kocası .... İslam'ın ilk şehitlerinden kabul edilir.**

2. **Peygamber Efendimiz, ahlakı ve kişiliğinden dolayı Mus'ab b. Umeyr'e .... lakabını vermiştir.**

3. *"...................... hakkında Allah'tan korkunuz! Onların aleyhinde konuşmayınız! Benden sonra onları hedef alıp düşmanlık etmeyiniz! Kim onları severse bana olan sevgisinden dolayı sever..."*

(Tirmizî, Menâkıb, 56.)

B. Aşağıda açık uçlu soruların cevabını ilgili alana yazınız.

4. **Sahabi kime denir?**

....

....

5. **Kur'an-ı Kerim'de sahabe için** "Onlar hayırda yarışırlar ve bu hususta öne geçerler." (Mü'minûn suresi, 61. ayet.) **buyrulmuştur. Hayırda yarışmak ne anlama gelir?**

....

....

6. **Peygamberimiz** *"İnsanların en hayırlısı benim zamanımda yaşayan Müslümanlardır."* (Buhârî, Fedâilü Ashâbi'n-nebî, 1.) **buyurmuştur. Peygamberimiz zamanında yaşayan insanların bu kadar faziletli olmasının sebebi nedir?**

....

....

7. **Peygamberimiz, İslam'ın ilk yıllarında işkence gören ashabına nasıl destek oluyordu?**

....

....

Ölçme - Değerlendirme

8. Peygamberimizin Medine'ye hicret edince Mekkelilerle Medinelileri kardeş yapmasının amacı nedir?

....

....

9. Esma binti Ebi Bekir, Peygamberimizin hicret yolculuğu sırasında ona nasıl yardımcı olmuştur?

....

....

10. Esma binti Ebi Bekir'in yardımseverliğine bir örnek veriniz.

....

....

C. Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları okuyunuz ve doğru seçeneği işaretleyiniz.

11. Aşağıdakilerden hangisi sahabi için kullanılan ifadelerden biri değildir?

A) Tabiin

B) Ashab

C) Ashab-ı güzin

D) Sahabe-i kiram

12. Sahabiler Mekke müşriklerinin zulüm ve işkencelerine karşı uzunca bir süre direnmişlerdir. Bu, onların aşağıdaki özelliklerinden hangisiyle ilgilidir?

A) Cömert olmaları

B) Doğru sözlü olmaları

C) Yardımsever olmaları

D) Sabırlı ve kararlı olmaları

Ölçme - Değerlendirme

13. Peygamberimiz tarafından müezzin olarak görevlendirilen sahabi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Ammar b. Yâsir
B) Bilal-i Habeşî
C) Erkam b. Ebi'l-Erkam
D) Sa'd b. Ebi Vakkas

14. "*Dünyayı bütün ahalisiyle değiştirebilen Allah'a hamdolsun. O, Mekke'de nimet içinde bulunurken Allah ve Resulü'nün sevgisi ile iyiliği arzu ederek bu nimetlerden uzaklaşmayı tercih etti.*"

(İbn Sa'd, et-Tabakât, C 3, s. 116.)

Peygamberimizin (s.a.v.) yukarıdaki hadis-i şerifte övdüğü sahabi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Zeyd b. Sâbit
B) Bilal-i Habeşî
C) Ammar b. Yâsir
D) Mus'ab b. Umeyr

15. Vefat ettiğinde arkasından "İlmin kaybolması işte böyle olur. Bugün büyük bir ilim kayboldu." **denilen sahabi aşağıdakilerden hangisidir?**

A) Mus'ab b. Umeyr
B) Ammar b. Yâsir
C) Zeyd b. Sâbit
D) Sa'd b. Ebi Vakkas

Ölçme - Değerlendirme

"Sahabe neslinin Resul-i Ekrem'e bağlılığı, teslimiyeti ve desteğinin yanında İslâm'ın yayılması ve doğru anlaşılması için yaptığı olağanüstü çalışmaları da dinde önemli bir yere sahiptir. Aslında sahabe nesli fert olarak diğer insanlardan farklı bir üstünlüğe sahip olmadığı gibi masum ve günahsız da değildir. Ancak onların büyük bir kısmı, daha önce yaşadığı şirk hayatından nazil olan âyetlerin direktifi ve Hz. Peygamber'in eğitimi sayesinde kurtularak yepyeni bir hayata kavuşmuş, bizzat Resulullah'tan öğrendikleri İslâm'ı güzel bir şekilde yaşamak suretiyle kendilerinden sonra gelen ümmete birer örnek olmuştur. Bundan dolayı Resul-i Ekrem ümmetin onları örnek almasını tavsiye etmiştir. (…) Sahabilerin Hz. Peygamber'i kendilerinden sonra gelen nesillere tanıtmada önemli rol üstlendikleri bilinmektedir. Resul-i Ekrem ve onun şahsiyeti hakkında bilinenler sahabenin naklettiği tespitlerden ibarettir."

(Mehmet Efendioğlu, DİA, "Sahâbe", s. 491.)

16, 17 ve 18. soruları yukarıdaki metne göre cevaplayınız.

16. Sahabiler hangi özellikleri sebebiyle dinde önemli bir yere sahiptir?

....

....

17. Sahabilerin Peygamberimizin vefatından sonra İslam dinine nasıl katkıları olmuştur? Bu katkıların önemi nedir?

....

....

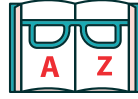
18. Peygamberimiz bize sahabileri örnek almamızı tavsiye etmiştir. Sahabilerin aşağıdaki özelliklerinden hangisi Müslümanlara örnek gösterilmelerine sebep olmuştur?

A) Masum ve günahsız olmaları

B) İslam'ı güzel bir şekilde yaşamış olmaları

C) Peygamberimizden hadis nakletmiş olmaları

D) Daha önce şirk hayatı yaşamış olmaları

SÖZLÜK

A

abes: Gereksiz, yersiz, boş. Akla ve gerçeğe aykırı.

adalet: Bir işi yerli yerine koyma, hak sahibine hakkını verme, hak ve hukuka uygunluk. Her şeyin olması gerektiği yerde bulunması, insaf.

adap: En iyi hâl ve hareketler, ölçülü davranışlar, kişiler arasındaki iyi ilişkileri düzenleyen kurallar, uyulması gereken görgü kuralları.

adil: Adaletli, adalet sahibi, doğru, hak tanır, hukuka saygılı, insaflı.

ahlak: 1. İnsanın yaratılışından gelen özellikleri yanında insanların iyiliğini ve mutluluğunu hedef alan kuralların hayata geçirilmesi ile kazanılan iyi ve güzel davranışlar. 2. İnsanın, iyi veya kötü olarak vasıflandırmaya yol açan manevi nitelikleri, huyları ve bunların etkisiyle ortaya koyduğu iradeli davranışlarının bütünü.

âlem: 1. Yeryüzü ve gökyüzündeki nesnelerin oluşturduğu bütün evren; gökyüzünde görünen veya görünmeyen gök cisimleri, yıldızlar, kâinat, dünya, cihan, yer yuvarlağı. 2. Halk, topluluk, insanlar.

âlim: Bilgin, iyi bilen, hakkıyla bilen, bilgili.

amel: 1. Çalışma, didinme, davranış, uygulama. 2. Dünya ve ahirette ceza veya mükâfat konusu olan her türlü iş ve davranış.

Arafat: Haccın farzlarından biri olan "vakfe"nin yapıldığı Mekke'nin doğusunda bulunan yer

ashab: bkz. sahabe

Ashâb-ı Suffe: Hz. Peygamber'in Medine'deki mescidinin bitişiğinde bulunan ve adına 'suffe' denilen üstü kapalı özel bir yerde Kur'an-ı Kerim ve din öğrenimi gören sahabiler.

Asr-ı Saâdet: Kur'an-ı Kerim'in indiği, bütün insanlığa rahmet ve örnek olarak gönderilen Hz. Peygamber'in yaşadığı, sahabelerini eğitip yetiştirdiği, insanları İslam dinine davet ettiği ve İslam'ın en güzel biçimde yaşandığı zaman.

aşina: Bildik, tanıdık.

ayet: Surelerin içinde yer alan, başından ve sonundan özel işaretlerle ayrılan bir veya birkaç cümleden oluşan ilahî söz.

azap: 1. Ceza, elem, işkence, şiddetli acı hissi, bedensel ve ruhsal sıkıntı, çile, eziyet. 2. Allah'ı (c.c) tanımayan veya emirlerine karşı gelenlere dünyada ve ahirette verilecek ilahi ceza.

azim: Bir işteki engelleri yenme kararlılığı.

aziz: Sevgide üstün tutulan.

B

bahtiyar: Mutlu.

beddua: Bir kimsenin veya toplumun Allah (c.c) tarafından cezalandırılmasını isteme.

bereket: 1. Nimet, bağış, Allah'ın (c.c) karşılıksız vermesi. 2. Bolluk, gürlük, feyiz, mutluluk ve güzelliklerin artması.

beste: Bir müzik eserini oluşturan ezgilerin bütünü.

besteci: Beste yapan kimse, bestekâr.

beşer: İnsanoğlu, insan.

beşir: 1. Müjdeci, sevindirici, göze aydınlık, gönle sevinç verici.

2. “Müslümanlara Allah’ın (c.c) bağış ve yardımını, ahirette erişecekleri ilahi nimetleri müjdeleyen.” anlamında Hz. Muhammed’in (s.a.v) sıfatı.
biat: 1. Söz verme amacıyla el sıkma. 2. Birinin hâkimiyetini kabul etme ve emirlerine bağlılığını bildirme.
boykot: Bir kimse, bir topluluk veya bir ülkeyle amaca ulaşmak için ilişkiyi kesme.
bozgun: Yenilgi.

C

cahiliye: Hz. Muhammed’in (s.a.v) peygamberliğinden önce, insanların yaşadıkları ve özünde, putlara tapma, soy-sopla övünme, hukuksuzluk, kibir ve zayıfları ezme gibi olumsuzlukları barındıran sosyal ve kültürel ortam.
Cennetü’l-baki: Medine’de Hz. Peygamber tarafından kurulan ilk mezarlık.
cesaret: Güç veya tehlikeli bir işe girişirken kişinin kendinde bulduğu güven.
cihat: 1. İyiliğin yerleşmesi ve kötülüğün ortadan kalkması için maddi ve manevi tüm imkânlarını kullanarak Allah (c.c) yolunda mücadele etme. 2. Düşmanlara karşı ülkeyi savunmak amacıyla silahlı mücadele verme.
cihan: Dünya, evren.

Ç

çaba: Herhangi bir işi yapmak için ortaya konan güç, zorlu, sürekli çalışma, gayret.
çetin: Amaçlanan duruma getirilmesi, elde edilmesi, çözümlenmesi, işlenmesi güç veya engeli çok olan.
çile: Zahmet, sıkıntı, yalnızlık.

D

dadı: Evlerde çocuğa bakan kimse.
Dârülerkam: Mekke Dönemi’nde Hz. Peygamber’in, Müslümanlara İslam’ı anlattığı, gelen vahyi tebliğ ettiği, topluca ibadet veya çeşitli görüşmelerin yapıldığı ve İslami eğitimin verildiği Erkam b. Ebi’l-Erkam’ın evi.
davet: bk. tebliğ.
dedikodu: Başkalarını çekiştirmek ve kınamak üzere yapılan konuşma.
destan yazmak: Olağanüstü kahramanlık, yararlık veya başarı göstermek.
destek olmak: Güç sağlamak, yardımcı olmak.
direktif: Yönerge, yönlendirme.
direnç: Dayanma, karşı koyma gücü, mukavemet.
diyar: Ülke.
dürüst: Sözünde ve davranışlarında doğruluktan ayrılmayan, doğru (kimse).

E

ebedî: Sonsuz, ölümsüz.
ecdat: Geçmişteki büyükler, atalar.
ecir: İbadetlere ve güzel davranışlara verilen ahiret mükâfatı, sevap.
emanet: 1. Güven verme, karşılıklı güven üzerine yapılan anlaşma. 2. Korumak için güvenilen birine veya bir yere bırakılan eşya.
endişe: Tasa, kaygı.
ensar: Hicret sırasında Hz. Peygamber’e ve Mekke’den Medine’ye göç eden diğer Müslümanlara kucak açıp onları misafir eden; beslenme, barınma ihtiyaçlarını gideren ve farklı bir ortamda yeni bir yaşamın kurulabilmesinde onlara yardımcı olan ve sahip oldukları her şeyi onlarla paylaşan Medineli Müslümanlar.
erdem: Ahlakın övdüğü iyi olma, alçak gönüllülük, yiğitlik, doğruluk vb. niteliklerin

genel adı, fazilet.
evrensel: Bütün insanlığı ilgilendiren; dünya ölçüsünde, dünya çapında.
eziyet: Sıkıntı veya güçlük.

F

fazilet: 1. Olgunluk, erdemlilik, üstünlük, değer, kıymet. 2. İffet, namus, güzel ahlak.
fedakârlık: Özveri.
fetih: 1. Bir yeri savaşla ele geçirme, zapt etme. 2. Müslümanların, zulmü ortadan kaldırmak, adaleti yerleştirmek ve ilayıkelimetullah için ülke veya şehirleri yönetimlerine almaları.
fıtrat: İnsanın doğuştan sahip olduğu ahlak, huy, karakter, tabiat.
fonksiyon: İşlev.
fütüvvet: 1. Gençlik, delikanlılık. 2. Kişinin, başkasının menfaatlerini kendisine tercih etmesi, fedakârlık.

G

ganimet: Savaş sırasında Müslüman olmayan düşman ordusundaki askerlerden alınan her türlü mal ve esirler.
gariban: Kimsesiz, zavallı.
gasp: Bir şeyi zorla ve haksız bir şekilde sahibinin elinden alma.
gayrimeşru: Yasaya veya töreye aykırı.
göğüs germek: Bir güçlüğe karşı koymak, dayanmak.
gönlünü almak: Kırılan bir kimseyi güzel bir davranışla hoşnut etmek.
gözde: Benzerleri arasında nitelikleri sebebiyle üstün tutulan, beğenilen, önem verilen (kimse veya şey), favori.
güzergâh: Yol üstü uğranılacak, geçilecek yer.

H

Hacerülesved: Tavafın başlangıç yerini göstermek üzere Kâbe'nin güneydoğu köşesinde bulunan, yerden 1.5 metre yüksekliğinde, oval biçiminde, hafif kırmızı ve sarı damarcıkları bulunan, 30 cm çapında oldukça parlak siyah bir taş.
hadis: 1. Hz. Peygamber'in sözleri, fiilleri ve takrirleri; sahabelerin dine aykırı olmayan söz ve davranışlarını onaması.
2. Kur'an-ı Kerim'deki açıklanması gereken yerleri açıklama, emir ve yasakları insanlara bildirme, Kur'an-ı Kerim'de hükmü olmayan konularda hüküm koyma, bireysel ve toplumsal hayatın tüm alanlarında kişileri ahlaken geliştirme amacıyla Hz. Muhammed'in (s.a.v) söylemiş olduğu sözler.
hain: Hıyanet eden kimse.
hakem: Tarafların, aralarındaki hukuki anlaşmazlıkları veya davaları sonuçlandırmak için kendi istekleriyle başvurdukları hukuki kurum veya kimse.
hakikat: 1. Bir şeyin aslı ve esası, iç yüzü. 2. Gerçek, doğru.
hakimiyet: Egemenlik.
halife: Hz. Peygamber'in vefatından sonra onun yerine devlet başkanlığına geçen yöneticilerin ortak adı.
hanif: Hz. İbrahim'in (a.s) tebliğ ettiği tevhid inancını koruyan; Hz. Muhammed'in (s.a.v) peygamber olarak gönderilmesinden önce Allah'ın (c.c) varlığına ve birliğine inanan kimse.
hasbilik: Gönüllü ve karşılıksız iş yapma, gönüllülük.
hasenat: Dünya ve ahirette kişinin yararına olan her şey.
hayru'l-beşer: "İnsanların en hayırlısı" anlamında Hz. Muhammed (s.a.v) için

kullanılan övgü sözü.
helak etmek: Öldürmek, ortadan kaldırmak.
helal: Dinî bakımdan kullanılmasına, yapılmasına, söylenmesine, yenilip içilmesine izin verilen şey.
hendek: Geçmeye engel olacak biçimde uzunlamasına kazılmış derin çukur.
heybet: İnsanda korku ile karışık saygı uyandıran hâl veya görünüş.
heyet: Kurul.
Hilfü'l-fudûl: MS 580'li yıllarda Arap kabileleri arasında süregelen savaşlar sonucunda ortaya çıkan anarşi ortamında, can ve mal güvenliğinin sağlanması, zayıf ve güçsüzlerin korunması, zulmün önlenmesi gibi amaçlarla, toplumda sözü geçen, saygın ve iyi niyetli kişilerin önderliğinde kurulan ve Hz. Peygamber'in de üye olduğu barış cemiyeti.
hicret: 1. Bir yerden bir yere göçme, taşınma, ayrılma. 2. Hz. Peygamber'in ve sahabelerinin İslam'ı gereği gibi yaşamak, diğer insanlara Allah'ın (c.c) emirlerini duyurmak ve müşriklerin işkencelerinden kurtulmak amacıyla Mekke'den Medine'ye MS 622 tarihinde yapmış oldukları göç.
hidayet: Doğru yolu gösterme, doğru yolu bulma, rehberlik yapma, irşat etme.
hile: Birini aldatmak, yanıltmak için yapılan düzen.
himaye: Koruma, gözetme, esirgeme, koruyuculuk, gözetim.
hitap: Sözü birine veya birilerine yöneltme, seslenme.
huşu: 1. İtaat etme, boyun eğme, tevazu gösterme, alçak gönüllü olma. 2. Allah'a (c.c) duyulan saygının bir gereği olarak başta namaz olmak üzere ibadetlerin yerine getirilmesi sırasında kulun sükûnet ve vakar içinde bulunması.
hürmet: Saygı.
hüzün: Gönül üzgünlüğü, gam.

İ

idealist: Bir davaya bir ülküye bağlı olan.
iftira: 1. Yalan uydurma, birine haksız ve asılsız yere suç yükleme, bühtan etme. 2. Bir kimseye asılsız olarak haksız bir şekilde suç, günah yahut kusur sayılan bir söz, nitelik veya davranış isnat ederek onun onur ve kişiliğiyle oynama.
ihanet: 1. Sözünde durmama, anlaşmayı bozma, haksızlık yapma, vefasızlık.
2. Emanete gereken özeni göstermeme.
ihsan: 1. İnsanın başta ana ve babası olmak üzere diğer insanlara yönelik sevgiye ve saygıya dayalı özverili tutumu.
2. İnsanın, kendisinin Allah'ın (c.c) huzurunda olduğunu hissetmeye çalışarak onu görüyormuşçasına ibadetlerini yerine getirmesi.
ikrah: Zorla iş yaptırma, bir kimseyi inanç konularında istemediği bir sözü söylemeye veya bir işi yapmaya zorlama.
ilim: Bilgi, bilim.
iltifat etmek: İlgilenmek, saygı göstermek.
infak etmek: Karşılıksız yardım, sadaka verme.
insaf: Acımaya, vicdana veya mantığa dayanan adalet.
inziva: Köşeye çekilme, halktan uzaklaşıp ayrı yaşama, insanlarla beraber olmaktan kaçınma.
irfan: Allah'a (c.c) içtenlikle ibadet eden insanların ilahi hakikatleri sezmesi, ilahi sırlara ve gerçeklere ulaşması ve bu yolla

elde edilen bilgi.
israf: Saçıp savurma, harcamalarda orta yoldan sapma, ölçüyü aşma ve aşırılık yapmak suretiyle sahip olduğu nimetleri gereksiz yere tüketme.
istifade etmek: Yararlanmak.
istihbarat: Bilgi toplama, haber alma.
istişare: Görüş alışverişinde bulunma, fikir alma, danışma.
isyan: Başkaldırı.
itaat: 1. Boyun eğme, uyma, dinlenme, söz dinleme, alınan emre göre hareket etme, saygı gösterme. 2. Allah'ın (c.c) ve elçisinin ortaya koyduğu emir ve yasaklara uyma.
itidal: Aşırı olmama, ılımlılık, ölçülülük, dengelilik, soğukkanlılık.

K

kabile: Aynı soya mensup aileler topluluğu, boy, aşiret.
kabiliyet: Yetenek.
kafile: Aynı yöne giden taşıt veya yolcu topluluğu, konvoy.
kanaatkârlık: 1. Yetinme, razı olma. 2. Kişinin kendi elindekilerle yetinip başkasının mal, mülk ve kazancında gözü olmaması.
kandil: İçinde sıvı bir yağ ve fitil bulunan kaptan oluşmuş aydınlatma aracı.
katip: Yazman.
kayıtsız kalmak: Önem vermemek, umursamamak.
kenetlenmek: Bir konuda aynı tutum ve davranışı göstermek.
kerem: Bağış olarak verme, iyilik, cömertlik, eli açıklık.
kervan: Uzak yerlere yolcu ve ticaret eşyası taşıyan yük hayvanı katarı.
kın: Bıçak, kılıç vb. kesici araçların kabı.
kırba: İçinde su taşınan ağzı dar, altı geniş, deriden yapılmış kap, su kabı, matara.
kıssa: Kur'an-ı Kerim'deki geçmiş peygamberler ve milletlerle ilgili ibretli ve tarihî olay.
kışkırtmak: Bir kimseyi kötü bir iş yapması için harekete geçirmek, tahrik etmek.
kıtlık: Kuraklık, savaş vb. nedenlerle ürünün yetişmemesi ve bundan doğan açlık.
kibar: Davranış, düşünce, duygu bakımından ince, nazik olan (kimse).
kin: 1. Gizli düşmanlık, öç alma duygusu, nefret. 2. Başkasından içten içe öç almaya yönelik şiddetli düşmanlık.
kisra: Araplar'ın Sâsânî hükümdarları için kullandıkları unvan.
köle: Birinin emri altında bulunan, özgür olmayan kimse.
kubbe: Yarım küre biçiminde olan ve yapıyı örten dam.
kurban: 1. Kendisiyle Allah'a (c.c) yaklaşılan şey. 2. Belli nitelikleri olan bir hayvanı belirli günlerde ibadet niyetiyle usulüne uygun bir biçimde kesme.
kutsal: Güçlü bir dinî saygı uyandıran veya uyandırması gereken.
küçük düşürmek: Değerini veya şerefini sarsmak.
Kütüb-i Sitte: İçerisinde Hz. Peygamber'den nakledilen sahih hadislerin toplandığı ve İslam dünyasında şöhret bulmuş altı temel hadis kitabı.

M

mabet: 1. İbadet edilen yer, tapınak, ibadethane. 2. Müslümanların toplu olarak ibadet edebilmeleri için yapılmış olan yer, cami, mescit.

mabut: Kendisine ibadet edilen, tapınılan varlık, ilah, rab.
mahcup etmek: Utandırmak.
mahiyet: Nitelik, vasıf, öz, asıl, esas.
mahzen: Yapılarda yer altı deposu.
mahzun: Üzgün.
maksat: İstenilen şey, amaç, gaye.
maruz kalmak: Bir olay veya bir durumla karşı karşıya olmak.
mazhar olmak: İyi bir şeye ermek, ulaşmak.
meclis: Bir konuyu konuşmak veya görüşmek için yapılan toplantı.
medeniyet: Ortak özellikler gösteren sosyal grupların bütünü.
menfaat: Çıkar.
merhamet: Şefkat gösterme, acıma, yumuşak huylu olma.
meşale: 1. Ucunda, alev çıkararak yanıcı bir madde bulunan, aydınlatmaya yarayan değnek. 2. Bir düşüncenin öncüsü.
metanet: Metin olma, dayanma, dayanıklılık, sağlamlık.
mevlit: Hz. Peygamber'in doğumunu, doğum sırasında meydana gelen olağanüstü olayları ve hayatından bazı kesitleri anlatan manzum eserler.
mızrak: Uzun saplı, sivri demir uçlu silah.
minber: Cami ve mescitlerde imamın üzerinde hutbe okuduğu, basamaklarla çıkılan ve mihrabın sağında bulunan yüksekçe yer.
misvak: Diş temizliğinde kullanılan arak ağacının küçük ince dalı.
muhabbet: Sevgi.
muhacir: İslam dinini Kur'an-ı Kerim'in emrettiği gibi yaşamak, Kureyş kabilesinin her türlü baskısından kurtulmak ve din, can, namus, akıl ve soy emniyetini sağlayıp her türlü tehlikeden korunmak amacıyla Mekke'den Medine'ye göç eden Hz. Muhammed (s.a.v) ve arkadaşları.
mübarek: Bereketli, hayırlı, uğurlu, kutlu, feyizli.
mükâfat: Ödül.
müşrik: 1. Allah'a (c.c) ortak, eş koşan kimse. 2. Allah'a (c.c) inandığını söylediği hâlde birçok tabiat olayının yaratılmasını ve idaresini Allah'ın (c.c) dışında birtakım güçlere bağlayan ve bu güçleri kutsallaştırarak Allah'a (c.c) ortak koşan kimse.
mütevazı: Alçak gönüllü.

N

naat: Hz. Muhammed'in (s.a.v) niteliklerini övmek amacıyla yazılan şiir.
namus: Bir toplum içinde ahlak kurallarına ve toplumsal değerlere bağlılık.
nazil olmak: İnmek.
nesil: Kuşak.
nezir: 1. Uyarıcı, korkutucu, sakındırıcı. 2. "Allah'ın (c.c) emirlerine karşı gelen insanları onun azabıyla korkutan ve inançsızlara, günahkârlara ilahi emirleri duyurmak suretiyle onları uyaran" anlamında peygamberlerin sıfatı.
nimet: 1. İyilik, mutluluk, bağış, ihsan. 2. Hayırlı mal, servet, varlık, yiyecek, içecek gibi şeyler.
nüfuzlu: Sözü geçer, istediğini yaptıran.

Ö

öz güven: İnsanın kendine güvenme duygusu.

P

pervane: Geceleri ışık çevresinde dönen küçük kelebek.

pervaz: Kapı, pencere vb. yerlerin kenarlarına geçirilen ensiz parça.
pusu: Birine saldırmak için saklanarak beklenilen yer.
put: 1. Bazı ilkel toplumlarda doğaüstü güç ve etkisi olduğuna inanılan canlı veya cansız nesne. 2. Kendisine tapılmak, ibadet edilmek üzere taş, ağaç, maden, toprak vb. şeylerden yapılmış olan heykel, resim ve oymalar.
putperestlik: 1. Puta tapma, şirk ve küfür içinde bocalama. 2. Allah'a (c.c) yapılması gereken ibadeti, ona gösterilmesi gereken saygı ve sevgiyi, Allah'ın (c.c) dışında ilah kabul edilen herhangi bir varlığa gösterme, tapınma.

R

rahmet: Bütün varlıkların iyiliğini arzu edip onlara her türlü yardımda bulunma isteği.
Ravza-i Mutahhara: 1. Hz. Peygamber'in kabrinin bulunduğu yer. 2. Hz. Peygamber'in Medine'deki mescidinde, kabri ile minberi arasındaki "tertemiz gül bahçesi" anlamına gelen bölüm.
razı olmak: Uygun bulmak, beğenmek, benimsemek, istemek, kabul etmek.
rızık: 1. Kendisinden faydalanılan her şey. 2. İnsan ve diğer canlıların beslenip yaşayabilmeleri için yedikleri ve içtikleri her şey.

S

sabır: Hoşa gitmeyen olaylar, nefse ağır gelen şeyler ve insanı zorlayan durumlar karşısında ruhsal dengeyi bozmamak için, dünya ve ahiret yararlarını düşünerek insanın kalbinde yer tutan sükûnet ve dayanma kuvveti, Allah'a (c.c) sığınıp güvenerek bela ve felaketlere direnç gösterme.
sadak: İçine ok konulan torba veya kutu biçiminde kılıf.
sadakat: 1. Dostluk, bağlılık, güven duyma, vefalı olma, sözünde durma, doğruyu söyleme. 2. Sevdiği birisini yalnızca Allah (c.c) rızası için sevme, maddi bir çıkar gözetmeme, sevdiği kişiye karşı içtenlikle davranma ve kendisine iyilikte bulunan kimsenin iyiliğini hiçbir zaman unutmama.
sahabe: bkz. "sahabi"nin çoğulu.
sahabi: Hz. Peygamber zamanında yaşamış, Müslüman olarak Peygamberi çok kısa bir süre olsa da görmüş, onun sohbetinde bulunmuş ve yine Müslüman olarak ölmüş kimse.
salâ: Müslümanları bayram ve Cuma namazına çağırmak, kandilleri duyurmak veya bazı yerlerde cenaze için kılınacak namazı dost, akraba ve komşulara haber vermek amacıyla okunan salatüselam.
salâtüselam: 1. "Allah'ın (c.c) rahmeti ve bereketi, Hz. Muhammed'in (s.a.v), ailesinin ve ona iman edenlerin üzerine olsun." anlamında "Allahümme salli alâ Muhammedin ve alâ âli Muhammed" biçimindeki dua cümlesi. 2. Hz. Peygamber'in sağlığında onun sıhhat ve afiyet içerisinde olmasını arzu etmek, Allah (c.c) katındaki derecesinin daha da artmasını istemek ve Allah'ın (c.c) ona olan bağışlarının ahirette çoğalmasını dilemek için yapılan dua cümlesi.
sancak: Çoğunlukla askerî birliklere verilen yazı işlemeli, kenarları saçaklı ve gönderli bayrak.
salavat: 'Allah'ın rahmeti ve bereketi, Hz. Muhammed'in, ailesinin ve ona iman

edenlerin üzerine olsun.' anlamında 'Allahümme salli ala Muhammedin ve ala âli Muhammed' biçimindeki dua cümlesi.
sancaktar: Sancağı taşıyan kimse.
sebat: Sözünden veya kararlarından dönmeme, bir işi sonuna değin sürdürme.
sefer: Genellikle ülke dışına yapılan askerî harekât, savaşa gitme, savaş.
seferber etmek: Bir iş, bir amaç için bütün olanakları kullanmak.
siper olmak: Birini veya bir şeyi korumak amacıyla kendini siper olarak kullanmak.
soğukkanlı: Olaylara ve gelişmelere sakin, ılımlı ve temkinli yaklaşan (kimse), serinkanlı, itidal sahibi.
sorumluluk: Kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi.
statü: Bir kimsenin, bir kurum veya bir toplum içindeki durumu.
suistimal: Görev, yetki vb. ni kötüye kullanma.
suizan: Kötü san, kuşku.
sure: Kur'an-ı Kerim'i oluşturan 114 bölümden her biri.
sünnet: Hz. Peygamber'in sözleri, davranışları ve sahabelerinin yapmış olduğu olumlu davranışları onaylaması.

Ş

şefkat: Sevecenlik.
şehadet: Allah (c.c) yolunda veya onun korunmasını emrettiği kutsal değerler olan, din, vatan, namus, mal ve can güvenliği için mücadele ederken ölme, şehitlik.
şeref: Toplumca benimsenmiş iyi şöhret.
şifa: Bedensel veya ruhsal bir hastalığın son bulması, hastalıktan kurtulma.
şirk: Allah'a (c.c) inanmakla birlikte başka varlıkları da tanrı kabul etme.
şuur: Bilinç.
şükür: 1. Görülen iyiliğe karşı söz ve davranış ile hoşnutluk gösterme ve yapılan iyiliğin kıymetini bilme. 2. Kulun, Allah'ın (c.c) vermiş olduğu sayısız nimetlerin onun sonsuz iyilik ve bağışının sonucu olduğunu fark ederek kalbinin teşekkür duygusuyla dolması ve bunu diliyle ifade etmesi; tutum ve davranışlarıyla haramlardan kaçınarak ve farzları yerine getirerek Allah'a (c.c) bağlanması.

T

tâat: Allah'ın (c.c) buyruklarını yerine getirme, ibadet etme.
tabi olmak: Birinin kontrolü altına girmek, bir şeye veya bir kimseye bağlı olmak.
tabiin: Hz. Peygamber'in sahabelerinin zamanına yetişen, onlarla görüşen, sohbette bulunan ve Müslüman olarak ölen kişiler.
tahsis etmek: Ayırmak.
tebei tabiin: Sahabeleri gören kişilerle karşılaşıp onlarla sohbet eden ve Müslüman olarak ölen kişi.
tebliğ: 1. Ulaştırma, duyurma, açıklama. 2. Açıklanması gereken dini bir hükmü, yerine göre örnekler vererek yerine göre nasihat ederek sözlü ve yazılı bir biçimde eksiksiz olarak anlatma; etkileyici bir dille insanlara duyurma.
tedbir: Önlem.
tefekkür: 1. Düşünme, derin düşünme, fikir yürütme, kavramaya çalışma, kafa yorma. 2. Var olan bir şeyin manasını anlamaya çalışma ve eşyanın bilgisini zihinde toplayabilmek için aklın hareket hâlinde olması, derin derin düşünmesi.

tekbir: 1. Büyük görme, yüceltme, ululama, büyüklüğünü kabullenme. 2. Allah'ın (c.c) büyüklüğünü, yüceliğini anmak için söylenen ve "Allah en büyüktür." anlamına gelen "Allahu Ekber" sözü.
temas etmek: 1. Dokunmak, değmek. 2. Değinmek, sözünü etmek, bahsetmek.
tenha: Kalabalık olmayan. Issız.
tercümanlık: Çevirmenlik, bir sözü bir dilden başka bir dile aynen çevirme.
terki: Eyerin arka bölümü.
teselli etmek: Avutmak, avundurmak.
teşvik etmek: İsteklendirmek, özendirmek.
tevekkül: İnsanın, yapacağı işlerde kendisine düşen görevleri yapıp her türlü tedbiri aldıktan, yeterli ve gerekli çalışmaları en güzel biçimde yerine getirdikten sonra sonucu Allah'tan (c.c) beklemesi.
tevhid: 1. Birleme, bir şeyin bir olduğuna karar verme, tek kılma. 2. "Allah'tan başka ilah yoktur, Muhammed onun resulüdür." anlamına gelen "La ilahe illallah, Muhammedün resulullah." cümlesine kalp ile inanıp dil ile söyleme. 3. Allah'ı (c.c) zatında, sıfatlarında ve fiillerinde birleme, tek ve eşsiz olduğuna inanma, ona hiçbir şeyi şirk koşmadan ibadeti yalnızca Allah (c.c) için yapma.
tüccar: Ticaret yapan, ticaretle uğraşan kimse.

U

uhuvvet: Kardeşlik.

Ü

ücra: Çok uçta, kenarda veya kıyıda köşede olan.
ümmet: Din ve inanç birliği temelinde bir araya gelen ve aynı peygambere bağlanan insanlar topluluğu, bir din üzerinde birleşen millet.
üslup: Söyleyiş özelliği.

V

vahiy katibi: Hz. Peygamber'e vahyedilen ayet ve sureleri, vahyin başlangıcından kesilmesine kadar yazan sahabeler.
vahiy: 1. Peygamberler aracılığıyla insanlara, hayatın hangi ilkelere göre yönlendirilmesi ve nelere uyup nelerden sakınılması gerektiğini bildiren ilahi bilgi, bu bilginin gönderiliş tarzı. 2. Hz. Muhammed'e (s.a.v) bildirilen ve Kur'an-ı Kerim'de bir araya getirilen ilahi bilgiler, ayetler.
vasıf: Nitelik. Özellik.
vazife: Görev. Ödev.
vefa: Kişinin kendisine iyilikte bulunana aynısıyla veya daha fazlasıyla karşılıkta bulunması.

Y

yüz çevirmek: Gösterdiği ilgiyi kesmek.

Z

zırh: Savaşlarda ok, kılıç, süngü vb. silahlardan korunmak için giyilen, demir ve tel levhalardan yapılmış giysi.
zulüm: 1. Baskı, şiddet, eziyet, işkence, haksızlık etme, haddi aşma.

KAYNAKÇA

AYNÎ, Bedruddin Ebî Muhammed Mahmud b. Ahmed, **Umdetü'l-kârî şerhu sahihi'l-Buhârî**, C 1-16, Beyrut, 1998.

AFZALUR RAHMAN, **Siret Ansiklopedisi**, (çev. Kenan Dönmez) C 1-6, İnkılap Yayınları, İstanbul, 1996.

AHMED b. HANBEL, **Fedâilü's-sahâbe**, C 1-2, Dâru İbni'l-Cevziyye, Beyrut,1426.

AHMED b. HANBEL, **Müsned**, C 1-10, Beyrut, 1998.

ALTUNTAŞ, Halil; ŞAHİN, Muzaffer; **Kur'ân-Kerîm Meâli,** Diyanet İşleri Başkanlığı, Ankara, 2005.

APAK, Âdem, **Hazreti Peygamber'in Etrafındaki Çocuklar ve Gençler**, Ensar Neşriyat, İstanbul, 2015.

APAK, Âdem, **Siyer-i Nebî**, C 1-2, Ensar Neşriyat, İstanbul, 2017.

ASYA, Arif Nihat, **Dualar ve Âminler**, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2003.

BAKTIR, Mustafa, "Suffe", **DİA**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C 37, İstanbul, 2009.

BELÂZURÎ, Ebu'l-Hasen Ahmed b. Yahya, **Ensâbu'l-eşrâf**, C 1-25, Dımışk, 1997.

BEYHAKÎ, Ebû Bekir Ahmed İbn Hüseyn, **Delâilu'n-nübüvve ve Ma'rifeti Ahvâli Sahibi'ş-şeriâ**, C 1-7, Beyrut, 1985.

BEYHAKÎ, Ebû Bekir Ahmed İbn Hüseyn, **Şu'abu'l-îmân**, C 1-9, Kahire, 2003.

BUHÂRÎ, Ebû Abdillah Muhammed b. İsmail, **el-Câmiu's-sahih**, C 1-8, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1992.

BUHÂRÎ, Ebû Abdillah Muhammed b. İsmail, **Kitâbü't-târîhi'l-kebîr**, C 1-12, Dâru'l-kütübi'l-ilmiyye, Beyrut, ts.

ÇAĞRICI, Mustafa, "İtidal", **DİA**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C 23, İstanbul, 2001.

ÇAĞRICI, Mustafa, "Merhamet", **DİA**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C 29, İstanbul, 2004.

ÇAĞRICI, Mustafa. "Tevekkül", **DİA**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C 41, İstanbul, 2012.

EBU DÂVUD, Süleyman b. Eş'as es-Sicistânî, **es-Sünen**, C 1-5, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1992.

EBU NU'AYM, Ahmed b. Abdillah el-İsbehânî, **Hilyetü'l-evliyâ**, C 1-10, Beyrut, ts.

EFENDİOĞLU, Mehmet, "Sahâbe", **DİA**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C 35, İstanbul, 2008.

ERSOY, Mehmet Akif, **Safahat,** haz. M. Ertuğrul Düzdağ, TDV, Ankara, 2013.

ERUL, Bünyamin, "Zeyd b. Sâbit", **DİA**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C 44, İstanbul, 2013.

GÜNEL, Fuat, “Hira”, **DİA**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C 18, İstanbul, 1998.

HAMÎDULLAH, Muhammed, **İslam Peygamberi,** çev. Mehmet Yazgan, Beyan Yayınları, İstanbul, 2013.

HÖKELEKLİ, Hayati, **Psikoloji, Din ve Eğitim Yönleriyle İnsani Değerler,** Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları, İstanbul, 2013.

İBN ABDİLBERR, Ebû Ömer Yusuf İbn Abdillah b. Muhammed, **el-İstîab fî Ma’rifeti’l-ashâb**, C 1-4, Dâru Nahdati Mısır, Kahire, ts.

İBN HACER, Şihabuddin Ahmed İbn Ali el-Âskalânî, **el-İsâbe fî Temyîzî’s-sahâbe**, C 1-4, Beyrut, 2004.

İBN HİBBÂN, Muhammed b. Ebû Hatim el-Büstî, **Târihu’s-sahâbe**, Beyrut, 1988.

İBN HİBBÂN, Muhammed b. Ebû Hatim el-Büstî, **Kitâbü's-sikât,** C 1-9, Dâru'l-fikr, 1975.

İBN HİŞAM, Ebû Ahmed Abdülmelik el-Himyerî, **es-Sîretu’n-nebeviyye**, C 1-4, Dâru İbn Kesîr, ts.

İBN KESÎR, Ebu’l-Fidâ İsmail b. Ömer el-Kuraşî ed-Dımeşkî, **es-Sîretü’n-nebeviyye,** C 1-2, Dâru’l-kütübi’l-ilmiyye, Beyrut, ts.

İBN MÂCE, Ebû Abdillah Muhammed b. Yezid, **es-Sünen**, C 1-2, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1992.

İBN MANZUR, Ebu’l-Fadl Cemalüddin Muhammed b. Mükrim, **Muhtasar Tarih-i Dımeşk li İbn Asâkir**, C 1-29, Dımaşk, 1984.

İBN SA’D, Ebû Abdillah Muhammed b. Müslim, **et-Tabakâtü’l-kübrâ**, C 1-8, Beyrut, ts.

İBN SEYYİDÜ’N-NÂS, Fethu’d-din b. Muhammed el-Ya’merî el-Endülûsî, **‘Uyûnu’l-eser**, C 1-2, Beyrut, 1993.

İBNÜ’L-CEVZÎ, Cemalûddîn Ebû’l-Ferec Abdurrahmân b. Ali, **Sıfatü’s-safve**, Beyrut, 2005.

İBNÜ’L-ESÎR, İzzüddin Ebû’l-Hasan Ali b. Muhammed, **Üsdü’l-gâbe fi ma’rifeti’s-sahâbe,** C 1-7, Kahire, 1970.

KARAMAN, Hayrettin; ÖZEK, Ali; DÖNMEZ, İbrahim Kafi; ÇAĞRICI, Mustafa; GÜMÜŞ, Sadrettin; TURGUT; Ali, **Kur’ân-Kerîm Açıklamalı Meâli,** Türkiye Diyanet Vakfı, Ankara, 1999.

KISAKÜREK, Necip Fazıl, **Esselam**, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 2015.

KUZGUN, Şaban, “Hanif”, **DİA**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C 16, İstanbul, 1997.

MÂLİK b. ENES, **el-Muvattaa**, C 1-2, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1992.

MERTOĞLU, Mehmet Suat, “Salâtü Selam”, **DİA**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C 36, İstanbul, 2009.

MÜSLİM, Ebû’l-Hüseyn Müslim b. Haccac el-Kuşeyrî en-Nisaburî, **el-Camiu’s-sahih**, C 1-3, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1992.

NESÂÎ, Ebû Abdirrahman Ahmed b. Ali b. Şuayb, **es-Sünenu'l-kübrâ**, C 1-8, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1992.

NUMANOĞLU, Cengiz, **Şuûr,** Sahhaflar Kitap Sarayı Yayınları, İstanbul, 2011.

ÖNKAL, Ahmet, "Hicret", **DİA**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C 17, İstanbul 1998.

ÖZAFŞAR Mehmet Emin vd., **Hadislerle İslam**, DİB Yayınları, C 1-7, Ankara, 2013.

ÖZAYDIN, Abdülkerim, "Asr-ı Saâdet", **DİA**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C 3, İstanbul, 1991.

SARIÇAM, İbrahim, **Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı**, DİB Yayınları, Ankara, 2014.

SERİNSU, Ahmet Nedim (ed); SÜRMELİ, Mehmet; ALKAN, Arif; AKYÜREK, Ömer; DELİSER, Bilal; BAŞTÜRK, Ayhan, ÇINAR, Ali; MAVİLİ, Yusuf, **Dini Terimler Sözlüğü**, Mili Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2009.

SUYÛTÎ, Celâleddin Abdurrahman b. Ebîbekir, **Târih-i Hulefâ,** İstanbul, 1952.

SÜLEYMAN ÇELEBİ, **Mevlid-i Şerif Vesîletü'n-Necât**, haz. Mehmet Akkuş, Uğur Derman, DİB Yayınları, Ankara, 2009.

ŞİRİN Mustafa Ruhi, **İtibar Dergisi,** 74. Sayı, Kasım 2017.

TABERÂNÎ, Ebu'l-Kâsım Süleyman b. Ahmed, **el-Mu'cemü'l-kebîr**, C 1-25, Kahire, ts.

TABERÎ, Ebû Cafer Muhammed b. Cerîr, **Târîhu'l-ümem ve'l-mülûk**, C 1-5, Beytü'l-Efkâr, ts.

TİRMİZÎ, Ebû İsa Muhammed b. İsa, **Sünen,** C 1-6, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1992.

ULUDAĞ, Süleyman, **Tasavvuf Terimleri Sözlüğü,** Marifet Yayınları, İstanbul, 1991.

VÂKIDÎ, Ebû Abdullah Muhammed b. Ömer, **Kitâbu'l-megâzî**, C 1-3, Beyrut, 1984.

YUNUS EMRE, **Divan Seçmeler**, haz. Mustafa Tatçı, DİB Yayınları, Ankara, 2012.

ZEHEBÎ, Ebu Abdillah Muhammed b. Ahmed b. Osman, **Siyeru A'lâmi'n-nübelâ,** C 1-3, Beyrut, 2004.

ZİYA PAŞA, **Tercî-i Bend Terkîb-i Bend,** haz. Hüseyin Yorulmaz, Şule Yayınları, İstanbul, 2012.

ZÜRKÂNÎ, Muhammed b. Abdülbâkî, **Şerhu'l-Mevâhibi'l-ledünniyye,** C 1-12, Beyrut, 1996.

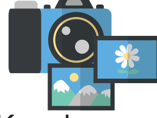
*Kaynakça TDK'ye göre düzenlenmiştir.

GENEL AĞ (İNTERNET) KAYNAKÇASI

www.tdk.gov.tr

www.islamansiklopedisi.info

GÖRSEL KAYNAKÇA

1. Ünite Kapak
Görseli https://www.shutterstock.com/tr/image-photo/kaaba-mecca-saudi-arabia-masjid-al-711524065 (11 Ocak 2018 09:37)
Görsel 1. 1 https://www.shutterstock.com/tr/image-photo/new-growth-cracked-earth-small-plant-434203150 (23 Kasım 2017 21:41)
Görsel 1. 2 Komisyon grafikeri tarafından düzenlenmiştir.
Görsel 1. 3 https://www.shutterstock.com/tr/image-photo/camel-caravan-going-through-desert-183398582 (23 Kasım 2017, 22:06)
Görsel 1. 4 https://www.shutterstock.com/tr/download/confirm/377701252?size=vector_eps (05 Haziran 2018, 15:20)
Görsel 1. 5 https://www.shutterstock.com/tr/image-photo/ancient-stone-idol-mogolic-turk-balbal-690371887 (05 Haziran 2018, 15:30)
Görsel 1. 6 https://www.shutterstock.com/tr/image-photo/young-man-helping-senior-gentleman-cane-385034629 (05 Temmuz 2018, 21:30)
Görsel 1. 7 https://www.shutterstock.com/tr/image-photo/black-stone-kaaba-651985000 (24 Kasım 2017, 07:58)
Görsel 1. 8 https://www.shutterstock.com/tr/image-photo/kaaba-mecca-saudi-arabia-25076386 (21 Kasım 2017, 21:33)
Görsel 1. 9 Komisyon
Görsel 1. 10 Minyatürcü Zehra Çekin Koleksiyonu (05 Haziran 2018 16:00)
Görsel 1. 11 Komisyon grafikeri
Görsel 1. 12 Komisyon grafikeri
Görsel 1. 13 Komisyon grafikeri
Görsel 1. 14 Komisyon
Görsel 1. 15 https://www.dreamstime.com/editorial-stock-image-muslims-gathered-worship-nabawi-mosque-medina-saudi-arabia-kingdom-ksa-feb-marchingfront-prophet-muhammad-image-91243614 (7 Aralık 201718:00)
2. Ünite Kapak
Görseli https://www.dreamstime.com/stock-photo-islamic-calligraphy-characters-paper-hand-made-pen-image68923495 (14 Aralık 2017, 11:56)
Görsel 2. 1 https://www.shutterstock.com/tr/image-photo/taking-decisions-fuure-child-standing-many-653683480 (29 Kasım 2017, 12:15)
Görsel 2. 2 https://www.dreamstime.com/editorial-photography-july-coup-attempt-protests-istanbul-turkey-people-gathering-waving-flags-taksim-square-meetings-were-called-duty-image81036787 (18 Aralık 2017, 23:17)

Görsel 2. 3 https://www.shutterstock.com/tr/image-photo/beautiful-kitten-739265161, (22 Kasım 2017, 20:35)
Görsel 2. 4 www.kalemguzeli.org
Görsel 2. 5 https://www.shutterstock.com/tr/image-illustration/silhouette-businessman-climbs-stairs-another-pushes-721905586 (29 Kasım 2017, 21:44)
Görsel 2. 6 https://www.shutterstock.com/tr/image-vector/illustration-stick man-kids-speech-bubbles-saying-645606091 (06 Haziran 2018, 10:40)
Görsel 2. 7 https://www.dreamstime.com/editorial-photo-ulucami-bursa-turkey-interior-view-great-mosque-people-praying-islamic-style-an tiquedecoration-image81040041 (11 Aralık 2017, 15:36)
Görsel 2. 8 Komisyon Grafikeri
3. Ünite Kapak Görseli https://www.shutterstock.com/tr/image-photo/old-booksen-on-white-background-97334597,(26 Aralık 2017, 22:28)
Görsel 3. 1 https://www.shutterstock.com/tr/image-photo/humble-muslim-594880103, (11 Ocak 2018, 11:27)
Görsel 3. 2 https://www.shutterstock.com/tr/image-photo/handsome-stu dent-working-on-essay-library-84626728 (28 Kasım 2017, 22:07)
Görsel 3. 3 https://www.dreamstime.com/stock-photo-climber-silhouette-over-beautiful-sunset-man-rock-bright-image96856404 (12 Aralık 2017, 23:15)
Görsel 3. 4 Komisyon Grafikeri
Görsel 3. 5 https://www.shutterstock.com/tr/image-photo/young-boy-bow-ar row-field-622214549, (28 Aralık 2017, 11:44)
Görsel 3. 6 Komisyon Grafikeri
Görsel 3. 7 https://www.dreamstime.com/stock-photography-old-library-inte rior-image20785072 (10 Ocak 2018, 22:06)
4. Ünite Kapak Görseli https://www.dreamstime.com/stock-photo-islamic-calligra phy-image22136220 (26 Aralık 2017, 14:45)
Görsel 4. 1 https://www.shutterstock.com/tr/image-photo/girl-praying-99552512, (10 Ocak 2018, 21:44)
Görsel 4. 2 https://www.shutterstock.com/tr/image-photo/sand-running-through-bulbs-hourglass-measuring-545801422 (17 Aralık 2017, 20:36)
Görsel 4. 3 https://www.shutterstock.com/tr/image-photo/al-hada-mountain-taif-saudi-arabia-375995905 (17 Aralık 2017, 01:17)
Görsel 4. 4 https://www.shutterstock.com/tr/image-illustration/disabled-walking-prosthetic-leg-climbs-stairs-669985195 (08 Haziran 2018, 16:30)
Görsel 4. 5 https://www.shutterstock.com/tr/image-illustration/sunset-moon-128770232, (17 Aralık 2017, 12:59)
Görsel 4. 6 https://www.shutterstock.com/tr/image-photo/young-boy-passing-cable-route-high-487885600 (05 Temmuz 2018, 11:30)
Görsel 4. 7 https://www.shutterstock.com/tr/image-vector/vector-illustration-

muslim-man-praying-before-624196676, (17 Aralık 2017, 14:12)
Görsel 4. 8 https://www.shutterstock.com/tr/image-photo/diligent-young-sci-entist-studying-science-laboratory-609514064 (17 Aralık 2017, 14:41)
Görsel 4. 9 https://www.shutterstock.com/tr/image-photo/composition-vegetables-fruits-wicker-basket-isolated-88218493?src=-AWem9STS-dh49s-1F0lang-1-71 (21 Haziran 2018, 12:20)
Görsel 4. 10 https://www.shutterstock.com/tr/image-photo/washing-hands-21006121, (06 Haziran 2018, 12:40)
Komisyon Grafikeri
https://www.shutterstock.com/tr/download/confirm/360152534?size=huge_jpg, (06 Haziran 2018, 12:50)
Görsel 4. 11 https://www.shutterstock.com/tr/image-photo/child-drinks-water-655296331?src=5vx1221Qo5adIcpHKkWKUw-1-2 (06 Haziran 2018, 12:35)
Görsel 4. 12 https://www.shutterstock.com/tr/image-photo/dried-date-fruit-on-glass-plate-438973918 (17 Aralık 2017, 18:59)
Görsel 4. 13 https://www.shutterstock.com/tr/image-photo/arabian-muslim-family-eating-iftar-ramadan-608776934, (10 Ocak 2018, 01:43)
5. Ünite Kapak Görseli https://www.shutterstock.com/tr/image-photo/koran-manuscripts-605331614 (11 Ocak 2018, 15:03)
https://www.dreamstime.com/stock-photos-hands-crossed-prayer-male-dark-image34226913, (5 Aralık 2017, 17:32)
Görsel 5. 1 https://www.shutterstock.com/tr/image-photo/eyup-sultan-turbesi-istanbul-turkey-714325675?src=library (12.01.2018, 16:35)
Görsel 5. 2 https://www.shutterstock.com/tr/image-photo/ant-action-standing-bridge-unity-team-724818415 (22 Kasım 2017, 20:14)
Görsel 5. 3 https://www.shutterstock.com/tr/image-photo/female-hands-dividing-brown-loaf-bread-49885867, (30 Aralık 2017, 19:12)
Görsel 5. 4 Komisyon
Görsel 5. 5 https://www.shutterstock.com/tr/image-photo/turkey-sunset-746958802, (8 Ocak 2018, 22:08)
Görsel 5. 6 https://www.shutterstock.com/tr/image-photo/muslim-child-prays-mosque-little-boy-774884035 (31 Aralık 2017, 02:03)
Görsel 5. 7 https://www.shutterstock.com/tr/image-photo/muslim-man-praying-mosque-607034183, (8 Ocak 2018, 22:43)
Görsel 5. 8 https://www.shutterstock.com/tr/image-photo/madinah-saudi-arabia-dec-2017-muslim-781629913 (31 Aralık 2017, 13:19)
Görsel 5. 9 https://www.shutterstock.com/tr/image-photo/detail-shot-old-historic-islamic-scientist-679445785, (28 Kasım 2017, 21:13)
Görsel 5. 10 https://www.shutterstock.com/tr/image-photo/hands-happy-parents-child-outdoors-park-691785103 (1 Ocak 2018, 22:00)
Görsel 5. 11 https://www.shutterstock.com/tr/image-photo/holy-quran-books-row-standing-on-190261592 (28 Kasım 2017, 15:40)
Görsel 5. 12 https://www.shutterstock.com/tr/image-photo/medina-saudi-arabia-mar-08-baqee-487161109, (1 Ocak 2018, 22:50)

CEVAP ANAHTARI

	BOŞLUK DOLDURMA	EŞLEŞTİRME	ÇOKTAN SEÇMELİ
1. ÜNİTE	1. Tâhire 2. muhacir 3. 632	4. E 5. F 6. A 7. B	17. B 18. D 19. B 20. A 21. C 22. D 23. B 26. A
2. ÜNİTE	1. rahmet 2. ahlakı 3. Peygamberimiz 4. naat		12. A 13. B 14. D 15. C 16. C 17. D
3. ÜNİTE	1. asr-ı saâdet 2. Mus'ab b. Umeyr 3. istişare	4. D 5. E 6. A	13. B 14. A 15. D 16. C 19. A
4. ÜNİTE	1. itidal 2. Sevr 3. Bismillahirrahma-nirrahim	4. F 5. G 6. B 7. D	14. B 15. D 16. C 17. A 18. B 19. A 22. B
5. ÜNİTE	1. Ammar 2. Mus'abü'l-hayr 3. Ashabım		11. A 12. D 13. B 14. D 15. C 18. B